18928134

Beleidsnota Natuurwetgeving

MEER PRIORITEIT VOOR ZEEUWSE BIODIVERSITEIT

Provincie Zeeland

Samenvatting

Voor u ligt de Beleidsnota Natuurwetgeving van de Provincie Zeeland. Deze beleidsnota bevat het beleid van de Provincie Zeeland betreffende de Wet natuurbescherming, die per 1 januari 2017 overgegaan is van het Rijk naar de provincies. Deze beleidsnota Natuurwetgeving is een actiepunt voortvloeiend uit de Natuurvisie die is vastgesteld in april 2017.
Met het beleid wil de Provincie Zeeland aangeven hoe de natuur in Zeeland beschermd wordt en welke specifieke Zeeuwse zaken nog extra gedaan worden bovenop de bestaande wettelijke verplichtingen vanuit Europa of Nederland.
De Provincie Zeeland wil duidelijkheid bieden aan de voorkant en hiertoe zullen, na het vaststellen van het beleid, nog diverse beleidsregels inzake de uitvoering worden uitgewerkt door Gedeputeerde Staten.
Na consultatie van het maatschappelijk veld is deze beleidsnota Natuurwetgeving door Provinciale Staten vastgesteld op 7 december 2018.

Beleidsnota Natuurwetgeving

MEER PRIORITEIT VOOR ZEEUWSE BIODIVERSITEIT

Inhoudsopgave

1	**Inleiding**	5
1.1	**Aanleiding en doel**	5
1.2	**Afbakening en proces beleidsnota**	5
1.3	**De Wet natuurbescherming in het kort**	6
2	**Gebiedsbescherming**	9
2.1	**Inleiding**	9
2.2	**Gebiedsbescherming**	9
2.3	**Natura 2000- beheerplannen**	9
2.4	**Programma Aanpak Stikstof**	10
2.5	**Beweiden en bemesten**	11
2.6	**Vergunningplicht**	11
2.7	**Zeegroenten snijden en schelpdieren rapen**	12
2.7.1	Toetsing van de effecten	13
2.7.2	Zeegroenten snijden	13
2.7.3	Schelpdieren rapen	13
2.7.4	Proefperiode en evaluatie beleid zeegroenten snijden en schelpdieren rapen	13
2.8	**Evenementen**	13
2.9	**Kernkwaliteiten Stilte, Weidsheid en Duisternis**	14
2.9.1	Inleiding	14
2.9.2	Huidig beleid	14
2.9.3	Aanvullend provinciaal beleid	15
2.9.4	Delen van Natura 2000 gebieden met extra waarden voor duisternis	15
2.10	**Vliegbewegingen en drones**	16
2.11	**Beroepsmatige visserij met vaste vistuigen**	17
3	**Soortenbescherming**	19
3.1	**Actieve soortenbescherming**	19
3.1.1	Inleiding	19
3.1.2	Borging van soorten in het natuurbeleid	21
3.1.3	Proactieve soortenbescherming	25
3.2	**Passieve soortenbescherming**	25
3.2.1	Inleiding	25
3.2.2	Wettelijke bescherming	26
3.3	**Gedragscode**	27
3.4	**Vrijstelling**	27
3.4.1	Criteria voor vrijstelling	29
3.4.2	Bescherming weidevogels en veiligstelling tegen het verkeer	29
3.4.3	Onderzoek en onderwijs	29
3.4.4	Opvang van dieren	29
3.4.5	Ruimtelijke ingrepen	29
3.5	**Ontheffing**	31
3.5.1	Criteria voor ontheffing verlening	31
3.5.2	Ontheffingen voor opvangcentra	31
4	**Jacht, beheer en schadebestrijding**	33
4.1	**Organisatie van het faunabeheer**	33
4.2	**Faunabeheereenheid**	33
4.2.1	Samenstelling Faunabeheereenheid	33
4.2.2	Rol Faunabeheereenheid	34
4.3	**Faunabeheerplannen**	34
4.4	**Algemeen**	34
4.5	**Regels Faunabeheerplan**	34
4.5.1	Reikwijdte	34
4.5.2	Geldigheidsduur	34
4.5.3	Regels faunabeheerplan (duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding op basis van ontheffingen)	35

4.5.4 Regels faunabeheerplan (schadebestrijding op basis van vrijstellingen) 35
4.5.5 Regels faunabeheerplan (uitoefening jacht) 35
4.5.6 Goedkeuring 36
4.6 Wildbeheereenheid 36
4.6.1 Omvang en begrenzing 36
4.6.2 Lidmaatschap en geschillen 36
4.6.3 Uitzondering lidmaatschap 37
4.6.4 Rapportage 37
4.7 Wettelijk kader 38
4.7.1 Vrijstelling 38
4.7.1.1 Landelijke vrijstelling 38
4.7.1.2 Provinciale Vrijstelling 38
4.7.1.3 Criteria voor vrijstelling 39
4.7.2 Ontheffing 39
4.7.2.1 Andere bevredigende oplossing 39
4.7.2.2 Wettelijk belang 42
4.7.2.3 Gunstige staat van instandhouding 42
4.8 Opdracht 43
4.9 Soortenbeheer 44
4.9.1 Ganzenbeheer 44
4.9.2 Hoefdieren 46
4.9.3 Predatoren 47
4.10 Overige soorten 49
4.11 Jacht 49
4.11.1 Jacht op provinciaal eigendom 49
4.11.2 Sluiting van de jacht 49

5. Tegemoetkoming Faunaschade 53
5.1 Inleiding 53
5.2 Eigen risico 53
5.3 Behandelbedrag 53
5.4 Innovatieve maatregelen 53

6. Exoten en verwilderde dieren 55
6.1 Inleiding 55
6.2 Wettelijk kader 55
6.3 Provinciale aanpak invasieve exoten 55
6.3.1 Preventie 56
6.3.2 Eliminatie 56
6.3.3 Beheer 57
6.3.4 Samenwerking 57
6.4 Verwilderde dieren 57

7 Houtopstanden 59
7.1 Inleiding 59
7.2 Reikwijdte bescherming houtopstanden 59
7.3 Melding van een velling 60
7.4 Kapverbod 60
7.5 Bosbouwkundig verantwoorde wijze van herbeplanting 60
7.6 Herbeplanting op andere grond (compensatie) 61
7.7 Vrijstelling van meld- en herbeplantingsplicht 61
7.8 Ontheffing van meld- en herbeplantingsplicht 61

8. Monitoring 63
8.1 Inleiding 63
8.2 Natuurmonitoring in Zeeland 63
8.3 Verzameling monitoringsresultaten 63

9. Toezicht en handhaving 65

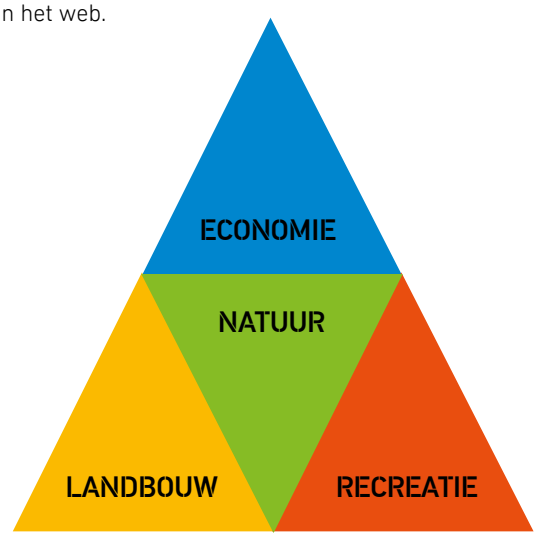
10. Uitvoering en middelen 69

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Provincie Zeeland heeft de natuur hoog in het vaandel staan. Natuur heeft raakvlakken met alle grote belangen in de provincie, te weten landbouw, recreatie en economie.
Natuur kan hiervan niet los gezien worden maar eerder als een spin in het web.

De Natuurvisie 2017-2021 is in april 2017 door Provinciale Staten van Zeeland vastgesteld. In die natuurvisie staan de ambities voor natuur en het natuurbeleid op hoofdlijnen. Eén van de actiepunten in de natuurvisie is het opstellen van een beleidsnota voor soortenbeschermingen, gebiedsbescherming en houtopstanden. Met deze beleidsnota Natuurwetgeving wordt invulling gegeven aan dit actiepunt.

De doelen van deze nota zijn:
- De herijking van bestaand beleid en de ontwikkeling van nieuw beleid.
- Een uitwerking van de beleidskeuzes die de Wet natuurbescherming aan provincies laat. De provincie heeft deze wet in januari 2017 vanwege tijdsdruk en de wens voor een soepele overgang beleidsneutraal uitgewerkt in de provinciale Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017. Deze verordening is opgenomen in de Omgevingsverordening Zeeland 2018, (verder te noemen: verordening)
- Het opstellen van duidelijke afwegingskaders en -criteria voor de uitoefening van de provinciale bevoegdheden in het kader van de Wet natuurbescherming.

De uitvoering van de opgaves uit deze beleidsnota valt bij de Provincie Zeeland onder de hoofdopgave "Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur". De afgelopen maanden is bij alle partijen duidelijk geworden dat natuur en dan met name biodiversiteit enorm leeft. De Provinciale Staten hebben ter bevordering van de biodiversiteit een motie aangenomen. Biodiversiteit is de basis voor een mooie, in balans zijnde natuur. In deze nota vindt u de aanzet tot uitwerking van deze motie terug. Het motto van deze beleidsnota is:

> Meer prioriteit voor Zeeuwse biodiversiteit

1.2 Afbakening en proces beleidsnota

Het proces voor deze beleidsnota Natuurwetgeving is gestart in 2017, waarbij met Provinciale Staten de reikwijdte en detailniveau zijn bepaald en het traject om te komen tot de beleidsnota Natuurwetgeving.
Onderdeel van dit traject is consultatie van het maatschappelijk veld. Dit heeft plaatsgevonden door de concept startnota, de concept kadernota en de concept beleidsnota Natuurwetgeving voor te leggen aan vier bestaande overlegstructuren. Dit betreft de Provinciale Commissie Groene Ruimte (PCGR), de Provinciale Commissie Omgeving (PCO), het Visserij Initiatief Zeeland (VIZ) en de Faunabeheereenheid Zeeland (FBE) [1]. Tevens is via internet het brede publiek geraadpleegd over de diverse keuzes in de kadernota, waarbij Jouw Zeeland [2] in het proces is betrokken door actief deze deelnemers uit te nodigen. Tot slot is bij de kadernota ook via de media een ieder in de gelegenheid gesteld om (schriftelijk) te reageren. In de kadernota werden 26 keuzes omtrent nieuw beleid voorgelegd. De 26 keuzes die vastgesteld zijn in juni 2018, zijn verwerkt in deze beleidsnota. Omdat er in de beleidsnota ten opzicht van de kadernota geen nieuwe keuzes worden voorgesteld is er geen tweede internet publieksconsultatie voor de beleidsnota geweest.

Het voorstel wat nu voorligt is de beleidsnota Natuurwetgeving, waarvan het vaststellen een bevoegdheid is van Provinciale Staten. Bij de beleidsnota hoort ook de verordening Omgevingsverordening, onderdeel Natuur. Bij wijziging van het beleid wijzigt ook deze verordening. Het vaststellen van de verordening is een bevoegdheid van Provinciale Staten en gebeurt tegelijk met het vaststellen van de beleidsnota. Na het vaststellen van de beleidsnota ligt het beleid vast.
Gedeputeerde Staten zullen na het vaststellen van deze beleidsnota de beleidsregels (ter uitvoering) opstellen en vaststellen. Beleidsregels bevatten meer details en het vaststellen hiervan is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. Voordat beleidsregels worden opgesteld zal er voor verschillende

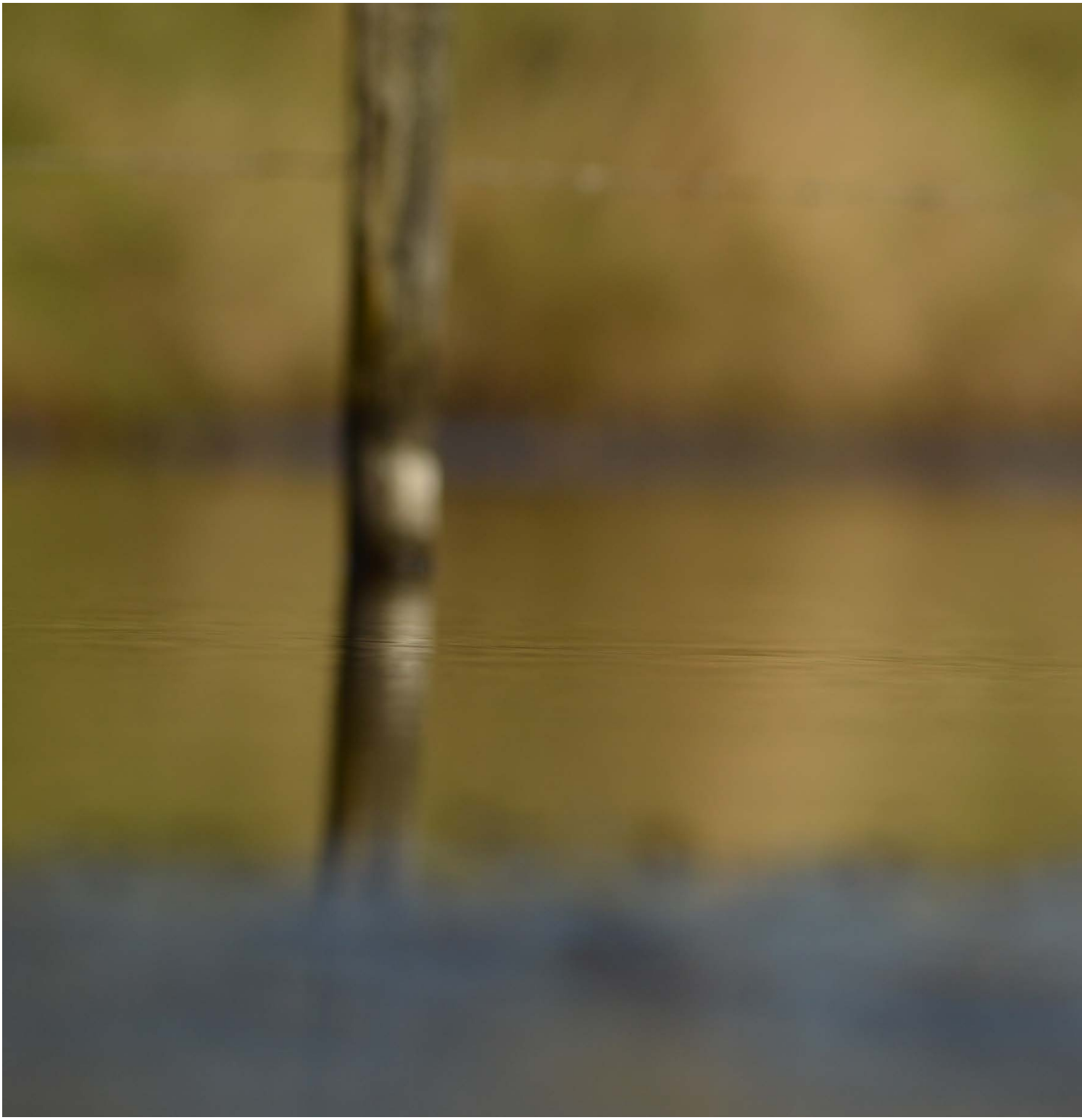
1. In deze overlegstructuren zijn de volgende sectoren vertegenwoordigd: landbouw, visserij, natuurbeheerders, recreatie, bedrijfsleven, jagers, particuliere grondeigenaren, natuur- en dierenbescherming en andere overheden.
2. Het jongerennetwerk van de Provincie Zeeland

onderwerpen nog nader onderzoek dienen plaats te vinden en passende beoordelingen te worden uitgevoerd. Waar dit van toepassing is wordt dit vermeld in deze beleidsnota.

1.3 De Wet natuurbescherming in het kort

De Wet natuurbescherming vervangt drie wetten; de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet en is in werking getreden op 1 januari 2017.

De Wet natuurbescherming dient ter bescherming van dieren en planten. Veel verschillende planten- en dierensoorten zorgen ervoor dat de natuur tegen een stootje kan. Sommige soorten, zoals vleermuizen, gierzwaluwen en steenuilen zijn kwetsbaar. In een dichtbevolkte samenleving als Nederland is daarom goede natuurbescherming belangrijk. Wanneer het met de natuur goed gaat, is er ook meer ruimte voor economische en andere maatschappelijke activiteiten. De rolverdeling tussen provincies en Rijk is zo dat vanaf 1 januari 2017 de provincies voor hun gebied bepalen wat wel en niet mag in de natuur. Zij

zijn verantwoordelijk voor de vergunningen en ontheffingen. De Rijksoverheid is dan alleen nog verantwoordelijk voor de ontheffingsaanvragen en de gedragscodes.
De Wet natuurbescherming omvat negen onderwerpen:

1. Actieve soortenbescherming
2. Gebiedsbescherming in het kader van de Wet natuurbescherming
3. Passieve soortenbescherming
4. Jacht, beheer en schadebestrijding
5. Faunaschaderegeling
6. Exotenbeheer
7. Houtopstanden
8. Handhaving
9. Uitvoering, onderzoek, monitoring

De beleidsnota is ingedeeld conform bovenstaande wetsindeling, behalve dat actieve en passieve soortenbescherming in de nota in één hoofdstuk samen zijn gevoegd. Hieraan toegevoegd is hoofdstuk 10 Uitvoering en middelen, zodat Provinciale Staten inzicht hebben in de kosten van de uitvoering.

2. Gebiedsbescherming

2.1 Inleiding

Europa

De biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa gaat al decennia achteruit. Bescherming van flora en fauna is daarom voor veel Europese regeringen onderdeel van sectoraal beleid, waaronder instandhouding van natuurlijke hulpbronnen, landbouw, visserij, regionaal beleid en ruimtelijke ordening, bossen, energie en vervoer, toerisme, ontwikkeling, milieu en economische samenwerking. Planten en dieren trekken zich weinig aan van landsgrenzen en het is daarom belangrijk om behoud en herstel van de biodiversiteit in Europees verband aan te pakken. Zo voorkomen we dat de natuur in Europa en in Nederland steeds eenvormiger wordt. Doelstelling van de EU-Biodiversiteitsstrategie op de korte termijn is dat verlies van biodiversiteit in 2020 is gestopt en zo veel mogelijk is hersteld. De doelstelling op de lange termijn is compleet herstel in 2050.
De EU-Biodiversiteitsstrategie (2020) ziet de al eerder van kracht geworden Vogelrichtlijn (1979) en Habitatrichtlijn (1992) als belangrijke instrumenten. Deze richtlijnen hebben twee componenten: soortenbescherming en gebiedsbescherming. Alle EU-lidstaten wijzen beschermde gebieden aan voor bepaalde habitattypen, vogels, andere dieren en planten, genoemd in beide richtlijnen. De onder beide richtlijnen aangewezen beschermde gebieden vormen samen het Natura 2000-netwerk. Alle Vogel- of Habitatrichtlijn gebieden zijn geselecteerd op basis van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben.

Nederland

De Nederlandse bijdrage aan dit Europese netwerk van beschermde natuurgebieden bestaat uit ruim 160 gebieden. Deze gebieden liggen zowel op het land als in grote wateren en op zee. De meeste gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. De minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (de Minister) wijst de gebieden aan. In het aanwijzingsbesluit staat welke doelen Nederland nastreeft voor een bepaald gebied, bijvoorbeeld welke planten en dieren bescherming verdienen.

Zeeland

Op grond van aanwijzingsbesluiten van het Rijk zijn binnen de grenzen van de provincie Zeeland 16 Natura 2000-gebieden aangewezen, te weten: Yerseke en Kapelse Moer, Zwin- en Kievittepolder, Het Groote Gat, Canisvliet, Vogelkreek, Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, Grevelingen, Krammer-Volkerak, Zoommeer, Markiezaat, Veerse Meer, Oosterschelde, Westerschelde en Saeftinghe, Voordelta en Vlakte van de Raan.

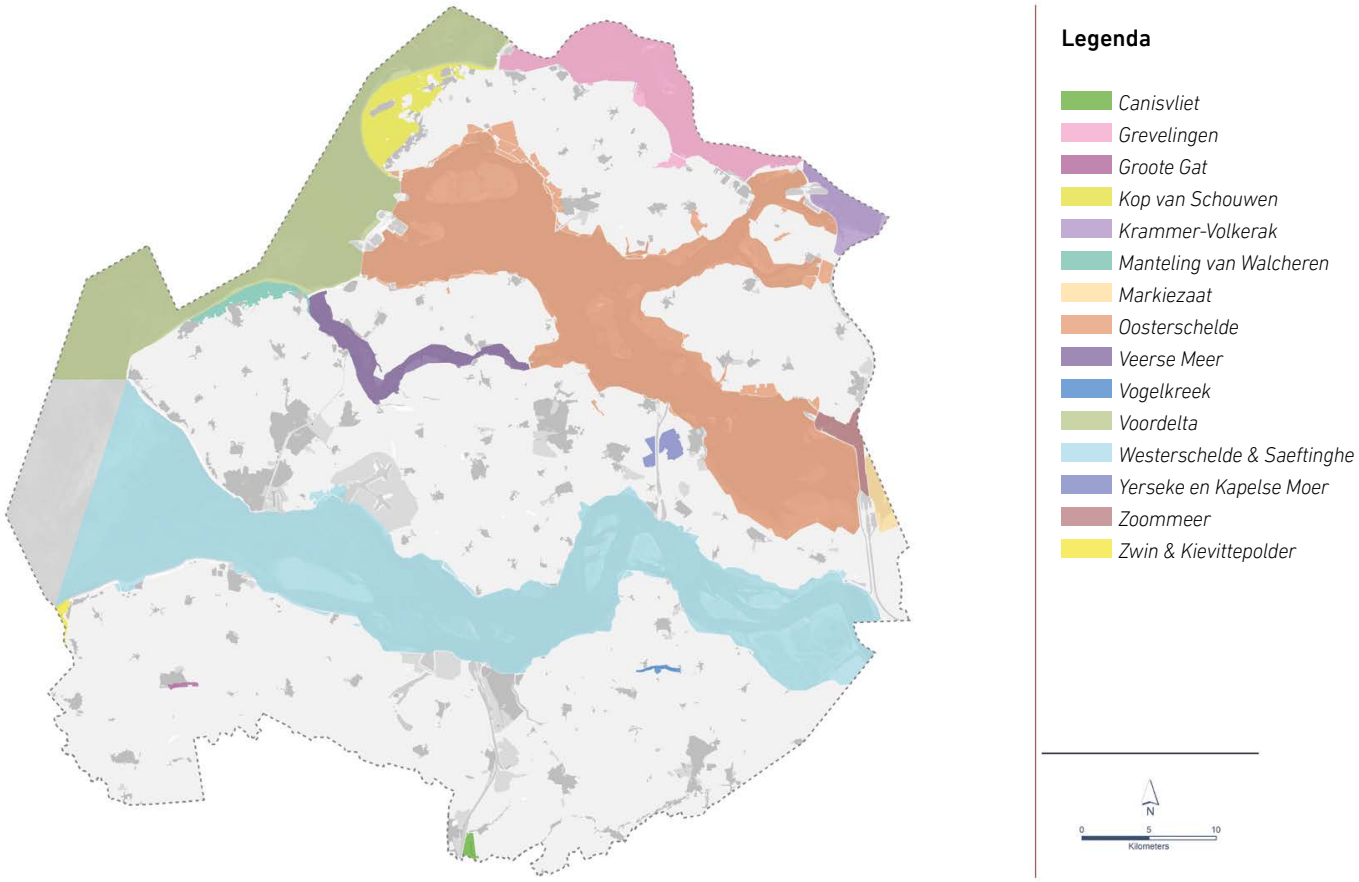
2.2 Gebiedsbescherming

Natura 2000 gebieden hebben een extra beschermde status voor de habitattypen (leefgebieden) en planten- of diersoorten die in deze gebieden voor komen.

De Provincie is sinds 1 januari 2017 in het algemeen het bevoegde gezag voor het geven van toestemming voor activiteiten die een negatief effect kunnen hebben op de te beschermen natuurwaarden voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Wet natuurbescherming. Afhankelijk van de activiteit (zie artikel 1.3 van het Besluit natuurbescherming) kan de Minister bevoegd zijn tot vergunningverlening. Toetsing van projecten en andere handelingen kan nodig zijn om de Natura 2000-gebieden te beschermen.
De Wet natuurbescherming biedt geen bescherming aan andere natuurgebieden dan Natura 2000-gebieden. Wel kunnen provincies ervoor kiezen om deze andere gebieden alsnog te beschermen via het provinciale beleid. De provincie voegt dan gebieden toe aan het Nationale Natuurnetwerk Nederland of kan ze aanwijzen als bijzonder provinciaal natuurgebied of – landschap.
De Minister kan daarnaast op grond van deze wet nationale parken aanwijzen die vooral een educatieve en communicatieve functie hebben. In Zeeland behoort de Oosterschelde tot een Nationaal park. De voormalige beschermde natuurmonumenten zijn met bijbehorende doelen opgeheven met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming in 2017. Activiteiten in of in de directe nabijheid van Natura 2000-gebieden die een negatief effect kunnen hebben, dienen getoetst te worden aan de Wet natuurbescherming.
Concrete en voor de vergunningverlening toepasbare criteria worden door de Provincie vastgelegd. Tevens kan voor bijzondere aandachtsgebieden een nadere uitwerking worden gemaakt en kunnen (standaard) voorwaarden worden vastgesteld.
Een aandachtsgebied kan een bepaalde activiteit behelzen zoals bijvoorbeeld schelpdiervisserij. Voor deze bijzondere aandachtsgebieden bestaat de mogelijkheid om aanvullend beleid te formuleren waarbij zoveel mogelijk wordt ingezet om toepassing van de Wet natuurbescherming te verduidelijken en indien mogelijk activiteiten (onder voorwaarden) vergunningsvrij toe te staan. Het provinciale beleid geeft dan aan hoe voor een bepaald specifiek onderwerp invulling is gegeven aan de artikelen uit de Wet natuurbescherming.

2.3 Natura 2000- beheerplannen

Voor elk Natura 2000-gebied moet binnen drie jaar na aanwijzing een beheerplan worden opgesteld. Hierin staat wat er moet gebeuren om de natuurdoelen voor dat gebied te halen en wie dat gaat doen. Ook wordt hierin aangegeven welke activiteiten zonder vergunning in een gebied mogen plaats vinden. Een beheerplan bevat onder meer een visie over de wijze waarop de Europese doelen gehaald kunnen worden. Ook geeft het een inventarisatie van de huidige natuurkwaliteiten van het gebied, een omschrijving van de activiteiten die in en rond het natuurgebied mogelijk zijn en of daar wel of geen vergunning voor nodig is. Ook de handhaving wordt in de beheerplannen geregeld.
Alle Zeeuwse Natura 2000-gebieden op land en een gedeelte van de buitendijks gelegen delen van de Natura 2000-gebieden (de

De zestien Natura 2000-gebieden in Zeeland

permanent droge en een deel van de droogvallende gebieden), zijn onderdeel van het Natuurnetwerk en worden dus ook planologisch beschermd via de Verordening Ruimte Provincie Zeeland (VRPZ) en gemeentelijke bestemmingsplannen.
Voor activiteiten in en rond Natura 2000-gebieden die een mogelijk significant negatief effect kunnen hebben op de beschermde natuurwaarden geldt een vergunningplicht.
Beheerplannen worden opgesteld in nauw overleg met eigenaren, gebruikers en andere betrokken overheden, vooral gemeenten, waterschappen en provincies. In de meeste gevallen neemt de Provincie het voortouw bij het opstellen van het beheerplan, in andere gevallen is dat het Rijk, bijvoorbeeld voor de grote wateren is Rijkswaterstaat voortouwnemer.
De staat van de beheerplannen plus initiatiefnemer is als volgt:

- Zeeuwse Deltawateren (Rijkswaterstaat), beheerplan Deltawateren 2016-2022 gereed;
- (Zeeuwse deel) Krammer-Volkerak (Rijkswaterstaat), in voorbereiding;
- (Zeeuwse deel) Zoommeer (Rijkswaterstaat), in voorbereiding;
- (Zeeuwse deel) Markiezaat (Provincie Noord-Brabant), gereed;
- Voordelta (Rijkswaterstaat), gereed;
- Vlakte van de Raan (Rijkswaterstaat), gereed;
- Yerseke & Kapelse Moer, (Provincie Zeeland), gereed;
- Zwin & Kievittepolder (Provincie Zeeland), gereed;
- de Drie Kreken (Provincie Zeeland), gereed ;
- De Manteling van Walcheren (Provincie Zeeland), in voorbereiding;
- Kop van Schouwen (Provincie Zeeland), in voorbereiding.

De beroepsmogelijkheden tegen beheerplannen zijn beperkt. Op grond van art. 8.1, lid 1, Wet natuurbescherming kan slechts beroep worden ingesteld tegen “de beschrijvingen van projecten of andere handelingen” die door opname in het beheerplan vergunning- of ontheffingsvrij worden. Het betreft dus activiteiten die geen feitelijke beheermaatregelen behelzen, maar die – ware deze niet in het beheerplan opgenomen – zelfstandig vergunningplichtig zouden zijn. Feitelijke (beheer)maatregelen zijn de beheer- en inrichtingsmaatregelen die in een beheerplan zijn opgenomen. Voorbeelden zijn maaien, begrazing, het graven van een poel of afsluiten van delen van het gebied. Tegen dergelijke zuivere beheermaatregelen staat geen beroep bij de bestuursrechter open.

2.4 Programma Aanpak Stikstof

In het Programma Aanpak Stikstof (PAS) werken overheden, natuurorganisaties en ondernemers samen aan ruimte voor economische ontwikkelingen, sterkere natuur en minder uitstoot van stikstof.
In de Wet natuurbescherming staat, dat het realiseren van

projecten en het verrichten van andere handelingen moet worden getoetst op hun effect op de gestelde natuurdoelen van Natura 2000-gebieden. Landbouw, verkeer en industrie kunnen leiden tot een verhoging van de hoeveelheid stikstof in natuurgebieden. Sommige beschermde habitattypen en plantensoorten zijn gebonden aan voedselarme omstandigheden. Stikstof zorgt voor voedselrijkere grond, waardoor habitattypen en -soorten kunnen verslechteren of zelfs verdwijnen.

Doordat de depositie van stikstof door het bestaand beleid, de extra bronmaatregelen en de uitvoering van herstelmaatregelen daalt, is het mogelijk ruimte te geven aan economische ontwikkelingen.
Op landelijk niveau daalt de neerslag van stikstof al langere tijd, maar het was moeilijk te bewijzen dat een afzonderlijke activiteit geen kwaad kan voor de natuur. Om natuurgebieden te beschermen mag daar de stikstofbelasting niet toenemen. Daarom zijn er in 2008 aanbevelingen gedaan om dit probleem op te lossen met een programmatische benadering. Hieruit ontstond het PAS, dat op 1 juli 2015 van start is gegaan.

In het PAS zijn alle Natura 2000-gebieden opgenomen met ten minste één stikstofgevoelig habitat of leefgebied van soorten dat te maken heeft met overbelasting door stikstof. Dit is het geval voor 118 van de 160 landelijke Natura 2000-gebieden. In Zeeland betreft het momenteel de volgende gebieden: Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, (het Zeeuwse deel van) Krammer-Volkerak, Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe en Zwin & Kievittepolder.
In het PAS zijn bron- en herstelmaatregelen opgenomen. Deze maatregelen zijn erop gericht uitstoot van stikstof te verminderen en om natuur te behouden en te versterken.
Herstelmaatregelen maken de natuur bestendiger tegen overbelasting door stikstof, door bijvoorbeeld stikstofrijke bodem te verwijderen. De herstelmaatregelen zijn gebaseerd op landelijke, voor het PAS opgestelde, herstelstrategieën en worden veelal door de provincies uitgevoerd. Agrarische ondernemers nemen bronmaatregelen in hun bedrijfsvoering om de uitstoot van stikstof te verminderen, zoals aangepaste mestaanwending en het gebruik van veevoer met een andere samenstelling.
De totale hoeveelheid neerslag van stikstof die voor de groei van bestaande en nieuwe economische activiteiten beschikbaar is, wordt depositieruimte genoemd. Van deze ruimte kan een deel worden toegekend aan activiteiten die zoveel stikstof uitstoten dat daarvoor een vergunning nodig is. Dit gedeelte wordt ontwikkelingsruimte genoemd. In de meeste gevallen zijn het de provincies die ontwikkelingsruimte kunnen toedelen bij het verlenen van een vergunning.
Bij de ontwikkelingsruimte voor projecten zijn 3 categorieën te onderscheiden:

1. Prioritaire projecten (ook wel 'segment 1'-projecten genoemd), waarvoor per project specifieke ontwikkelingsruimte is gereserveerd. De prioritaire projecten staan op een landelijke lijst en provincies kunnen hiervoor projecten aanmelden mits ze aan bepaalde criteria voldoen. Bij prioritaire projecten moet men denken aan bijvoorbeeld aanleg van wegen, grote industriële projecten en dijkversterkingsprojecten;
2. Segment 2-projecten, zijnde ieder project dat geen segment 1-project is, waarvoor niet specifiek ontwikkelingsruimte is gereserveerd, maar deze wordt toegekend door middel van vergunningen en aan de hand van provinciale beleidsregels. Dit betreffen bijvoorbeeld uitbreidingen van veehouderijen of kleine bedrijven;
3. Ontwikkelingsruimte (ofwel depositieruimte) die wordt gebruikt voor 'grenswaarde-projecten'. Dit zijn projecten die minder dan 1 mol/ha/jaar stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden veroorzaken. Hiervoor geldt geen vergunningplicht, maar een meldingsplicht. Zodra 95% van de beschikbare ruimte is gebruikt, wordt de grenswaarde van rechtswege verlaagd naar 0,05 mol/ha/jaar.
   Kort gezegd komt de verdeling van ontwikkelingsruimte op het volgende neer. Bijdrages van < 0,05 mol N/ha/jaar zijn vrijgesteld (geen melding of vergunning nodig). Is de bijdrage =< 1 mol N/ha/jaar, dan is een melding nodig. Bij een bijdrage van > 1 mol N/ha/jaar is een vergunning vereist. Dit is begrensd tot maximaal 3 mol N/ha/jaar per inrichting. De stikstofdepositie wordt berekend met een voorgeschreven rekenmodule: de AERIUS-calculator.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 17 mei 2017 zogenoemde prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie in Luxemburg over het PAS. De Afdeling bestuursrechtspraak wil van het Europese Hof van Justitie weten of het PAS in overeenstemming is met de Europese Habitatrichtlijn en dus juridisch houdbaar is. De uitspraak van het Hof en de daaropvolgende einduitspraak van de Raad van State kan gevolgen hebben voor het PAS.

2.5 Beweiden en bemesten

In artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming is een verbod opgenomen om, zonder vergunning van Gedeputeerde Staten, of in uitzonderingsgevallen de minister, handelingen te verrichten of projecten te realiseren die, gelet op de gestelde natuurdoelen, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Op grond van artikel 2.9, tweede lid, van de Wet natuurbescherming geldt een uitzondering op de vergunningplicht voor 'bestaand gebruik'. De activiteit beweiden en bemesten behelst het weiden van vee en het op of in de bodem brengen van meststoffen. Veelal vindt deze activiteit sinds zeer lange tijd plaats op de betrokken percelen voor veeteelt en/of akkerbouw.
De onzekerheid voor de agrarische sector of een vergunningenprocedure noodzakelijk is en de lasten voor de sector en de bevoegde gezagen, zijn voor de toenmalige staatssecretaris van Economische Zaken aanleiding geweest het weiden van vee en het gebruik van meststoffen vrij te stellen van de vergunningplicht. Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming is in de verordening voorzien in een continuering van deze vrijstelling. De vrijstelling zoals nu opgenomen in de verordening blijft vooralsnog gehandhaafd.

2.6 Vergunningplicht

Het belangrijkste rechtsgevolg van de aanwijzing als Natura

2000-gebied is dat een vergunningplicht geldt voor alle activiteiten die mogelijk schade ((significant) verstorende of verslechterende effecten) kunnen toebrengen aan een gebied.
Als die verslechterende effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, is op grond van artikel 6 van de Habitatrichtlijn een toestemming van het bevoegd gezag vereist. Om te bepalen wat voor (negatieve) effecten de activiteit op de te beschermen natuurwaarden heeft, dient een beoordeling van effecten te worden opgesteld. Dit kan plaatsvinden in een voortoets, verstorings- en verslechteringstoets of een passende beoordeling,

Indien uit deze beoordeling blijkt dat de activiteit negatieve effecten op de te beschermen natuur heeft, dan kan voor dergelijke schadelijke activiteiten alleen een vergunning worden verleend als de schadelijke gevolgen van de activiteit worden gemitigeerd. Indien mitigatie niet mogelijk is, en de activiteit significante negatieve effecten met zich meebrengt op de te beschermen natuurwaarden, dan kan de activiteit enkel doorgang vinden indien er geen (A)lternatieven zijn, er sprake is van (D) wingende redenen van groot openbaar belang en de schade wordt ge(C)ompenseerd. Dit is de zogenaamde ADC-toets.

Indien de effecten van een activiteit op de gunstige staat van instandhouding van een soort of habitattype zijn beoordeeld en is gebleken dat er geen sprake is van (significante) negatieve effecten, kan de activiteit mogelijk onder specifieke voorwaarden zonder vergunning worden uitgevoerd. Voor een aantal activiteiten, die hiervoor geselecteerd zijn, wordt dat hierna beschreven. Deze activiteiten zijn vanuit het maatschappelijk veld naar voren gekomen de laatste jaren. Provincie Zeeland wil voor deze activiteiten maatwerk leveren en duidelijkheid aan de voorkant scheppen.

2.7 Zeegroenten snijden en schelpdieren rapen

In en aan de randen van de Zeeuwse Deltawateren en aan de kust van de Noordzee is het mogelijk om voor eigen consumptie zeegroenten (zoals bijvoorbeeld lamsoor en zeekraal) te snijden en schelpdieren (zoals bijvoorbeeld Japanse oesters, kokkels en mosselen) te rapen. Dit zijn activiteiten die op een aantal locaties al jaren plaatsvinden, er is echter een groeiende behoefte en eenduidig beleid ontbreekt. Het Natura 2000-beleid voor de Zeeuwse Deltawateren Grevelingen, Oosterschelde, Veerse meer, Westerschelde & Saeftinghe is opgenomen in het beheerplan Deltawateren 2016-2022. Het beleid voor de Zeeuwse Noordzeekustzone is opgenomen in de beheerplannen Voordelta 2015-2021 en Vlakte van de Raan.

Hieronder wordt kort het huidige beleid samengevat ten aanzien van zeegroenten snijden en schelpdieren rapen zoals dat nu is vastgelegd in de beheerplannen Deltawateren, Voordelta en Vlakte van de Raan.

- **Zeegroenten snijden in Oosterschelde, Westerschelde en Veerse Meer:** *het snijden van zeegroenten wordt voor de Oosterschelde jaarlijks apart vergund door middel van verloting van een beperkt aantal vergunningen. In de Westerschelde & Saeftinghe is het beroepsmatig snijden van zeegroenten op een specifieke locatie en door een bepaalde ondernemer opgenomen in het beheerplan (als vergunning vrije activiteit), daarnaast zijn een aantal vergunningen verleend. Voor de overige Deltawateren is het snijden van zeegroenten niet benoemd in de beheerplannen en ook niet apart gereguleerd.*

- **Schelpdieren rapen in Oosterschelde, Westerschelde en Veerse Meer:** *Het recreatief rapen van schelpdieren is onder voorwaarden vrijgesteld van vergunningplicht tot 10 kg/pp/dag voor de deltawateren Oosterschelde, Veerse Meer en Westerschelde & Saeftinghe. Voor de overige Deltawateren is het rapen van schelpdieren niet benoemd in de beheerplannen en ook niet apart gereguleerd.*

- **Zeeuwse deel Krammer-Volkerak:** *Voor het Krammer-Volkerak is nog geen beheerplan opgesteld, hier is geen specifiek beleid geformuleerd ten aanzien van zeegroenten snijden of schelpdieren rapen.*

- **Voordelta:** *Voor het recreatief rapen van schelpdieren en snijden van zeegroenten is in het huidige beheerplan 2015-2021 geen beleid geformuleerd.*

- **Vlakte van de Raan:** *Zowel het rapen van schelpdieren als het snijden van zeegroenten zijn in het huidige beheerplan niet apart benoemd. Qua geografische ligging, in de overgang tussen de monding van de Westerschelde en open zee, is het beoefenen van deze activiteiten niet waarschijnlijk.*

Afgelopen jaren is gebleken dat er een groeiende behoefte bestaat om recreatief of bedrijfsmatig zeegroenten te snijden en schelpdieren te rapen. Gelet op deze behoefte en het uiteen lopen van bestaand beleid zal de Provincie aanvullend beleid formuleren voor het recreatief snijden van zeegroenten en het recreatief rapen van schelpdieren. Doel is om te onderzoeken wat de effecten zijn van het snijden/rapen, afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek kan de provincie besluiten dat in bepaalde deelgebieden vergunningsvrij geraapt en gesneden kan worden.

Dat kan pas nadat een toetsing van de mogelijke ecologische effecten heeft plaatsgevonden. Wanneer blijkt dat er locaties zijn waar vergunningsvrij geraapt en gesneden kan worden, zorgt dit ook voor een vermindering van de administratieve last.

2.7.1 Toetsing van de effecten

De Provincie Zeeland wil mogelijkheden voor het recreatief snijden van zeegroenten (bijvoorbeeld lamsoor en zeekraal) en het recreatief rapen van schelpdieren (bijvoorbeeld Japanse oesters, mosselen en kokkels) onder bepaalde voorwaarden verruimen.

Om dat mogelijk te maken, is het noodzakelijk vooraf de effecten te toetsen van deze verruiming op de gestelde natuurdoelen van de betreffende Natura 2000-gebieden. Aangetoond moet worden dat het uit ecologisch oogpunt mogelijk is. Als uitwerking van deze beleidsnota vindt de ecologische toetsing en formuleren van beleid plaats. Zo komt er inzicht of het onder voorwaarden mogelijk is om zonder vergunning zeegroenten en schepdieren te kunnen snijden en rapen in specifieke delen van de Deltawateren.

2.7.2 Zeegroenten snijden

Voor het snijden van zeegroenten kan na de resultaten van de ecologische toetsing uitwerking in een beleidsregel plaatsvinden. Hierbij wordt het onderscheid tussen bedrijfsmatig en recreatief snijden ook meegenomen.

2.7.3 Schelpdieren rapen

Voor het rapen van schelpdieren zullen de belangen van de visserijsector en risico's voor voedselveiligheid worden meegewogen en zal overleg met de sector plaatsvinden voordat beleidsregels worden geformuleerd. Voor de Oosterschelde worden ook de uitkomsten van de lopende pilot voor beroepsmatig oester rapen (2017-2020) meegenomen in de uitwerking van het beleid. Voedselveiligheid is een belangrijk thema waar we aandacht aan zullen schenken aangezien het risico bestaat dat recreatief geraapte schelpdieren in de handel terecht komen terwijl hier dan niet de voorgeschreven veiligheidscontroles hebben plaatsgevonden.

Dit kan leiden tot een risico op ziekte bij consumenten. Hierdoor kan onterechte imago schade optreden van de professionele schelpdiersector waar de controles wel worden uitgevoerd.

2.7.4 Proefperiode en evaluatie beleid zeegroenten snijden en schelpdieren rapen

Vanwege de kwetsbaarheid van de natuurgebieden waar deze activiteiten plaats zullen vinden en vanwege vragen over de praktische uitvoerbaarheid, zal twee jaar na het in werking treden van de beleidsregel(s) een evaluatie plaatsvinden. Voor deze evaluatie wordt een monitoringsprogramma opgesteld. De evaluatie is inclusief een advies voor (een mogelijk) vervolg. Onderdelen die terugkomen in de evaluatie zijn: ecologische effecten, voedselveiligheid, handhaafbaarheid, onderscheid recreatief rapen/snijden en bedrijfsmatige activiteiten.

Handhaafbaarheid is een belangrijk thema. Hoe controleerbaar is het beleid zoals vastgelegd in de beleidsregels? Is er nog steeds onderscheid tussen bedrijfsmatig en recreatief rapen of snijden en hoe wordt dit gereguleerd?

2.8 Evenementen

In of in de directe nabijheid van Natura 2000-gebieden vinden geregeld evenementen plaats die effect kunnen hebben op natuurwaarden van het gebied of op soorten. Onder evenementen verstaan we activiteiten met een tijdelijk karakter die verplaatsbaar zijn en geen blijvende wijziging aanbrengen in de fysieke hoedanigheid van het gebied. Het gaat bijvoorbeeld om concerten, festivals, mountainbike wedstrijden, survivaltochten en vuurwerkshows.

Om te kunnen beoordelen of voor een evenement wel of geen vergunning (of ontheffing) in het kader van de Wet natuurbescherming nodig is, dienen de effecten van de evenementen op de natuurwaarden (van het Natura 2000-gebied) en het verstorende effect op soorten buiten Natura 2000-gebieden bekend te zijn. Het gaat om een breed scala aan evenementen van bijvoorbeeld concerten tot mountainbike wedstrijden. Het betreft activiteiten van tijdelijke aard die een negatief effect kunnen hebben door bijvoorbeeld geluidsoverlast, licht/vuurwerkgebruik, betreding door veel mensen of specifieke aspecten die afhangen van de locatie. Een aantal jaarlijks terugkerende evenementen is als bestaand gebruik in de beheerplannen Manteling van Walcheren, Kop van Schouwen en Yerseke & Kapelse Moer getoetst en is in de plannen opgenomen en onder voorwaarden vrijgesteld van vergunningplicht. Aangezien evenementen zeer divers van karakter zijn, is hiervoor geen eenduidig beleid te formuleren en is maatwerk nodig. Wel kan een beleidsregel worden opgesteld met basisuitgangspunten die initiatiefnemers als afwegingskader kunnen hanteren. Voor de Zeeuwse Deltawateren Grevelingen, Oosterschelde, Veerse meer, Westerschelde & Saeftinghe is in het beheerplan Deltawateren reeds zo'n handreiking met basisvoorwaarden opgenomen.
Een set basisuitgangspunten kan initiatiefnemers helpen bij het maken van een afweging voor de keuze van locatie, aard en omvang van het evenement. Hierbij moet (dus) ook het effect op aanwezige soorten buiten een Natura 2000-gebied worden meegenomen.
Om het voor initiatiefnemers makkelijker te maken vooraf te bepalen of een activiteit mogelijk is, zal een beleidsregel worden opgesteld met een duidelijk afwegingskader. Zoveel als mogelijk zal worden aangesloten op de al aanwezige handreiking uit het beheerplan Deltawateren. Hiermee wordt service geleverd aan initiatiefnemers van evenementen in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden.

2.9 Kernkwaliteiten Stilte, Weidsheid en Duisternis

2.9.1 Inleiding

Voorheen werden de omgevingskwaliteiten stilte, weidsheid en duisternis voor beschermde natuurmonumenten geregeld onder de Natuurbeschermingswet 1998 (onder de zogenaamde oude doelen). Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming zijn de beschermde natuurmonumenten en de daarbij behorende doelen vervallen.

2.9.2 Huidig beleid

Bij de vaststelling van de kadernota Omgevingsplan 2018 is besloten om gebieden aan te wijzen waar de omgevingskwaliteiten stilte, weidsheid en duisternis als waarde voor mensen (bewoners en bezoekers van Zeeland) beschermd moeten worden. Het gaat dan onder meer om alle Zeeuwse Natura 2000-gebieden. In de verordening is in bepaalde gebieden (milieubeschermingsgebieden) de bescherming van de omgevingskwaliteit stilte geregeld conform de Wet milieubeheer (art.1.2). Alle Natura 2000-gebieden zijn (bijna geheel) ook milieubeschermingsgebied (met een geluidsnormering). De omgevingskwaliteit weidsheid is voor Natura

2000-gebieden waar dit van toepassing is, eveneens al geborgd in de verordening (art. 2.17 Landschap en erfgoed – geen significante aantasting van weidsheid toegelaten in landschappen waar dit als landschappelijke kernkwaliteit is toegekend). Bescherming van soorten tegen licht- en geluidoverlast is verder geregeld via toetsing van ontwikkelingen en activiteiten in het kader van de Wet natuurbescherming.

De huidige bescherming op gebiedsniveau van stilte en weidsheid (als waarden voor de mens) wordt ongewijzigd voortgezet in de hoofdstukken Milieu, resp. Ruimte van de verordening (zie hierboven).

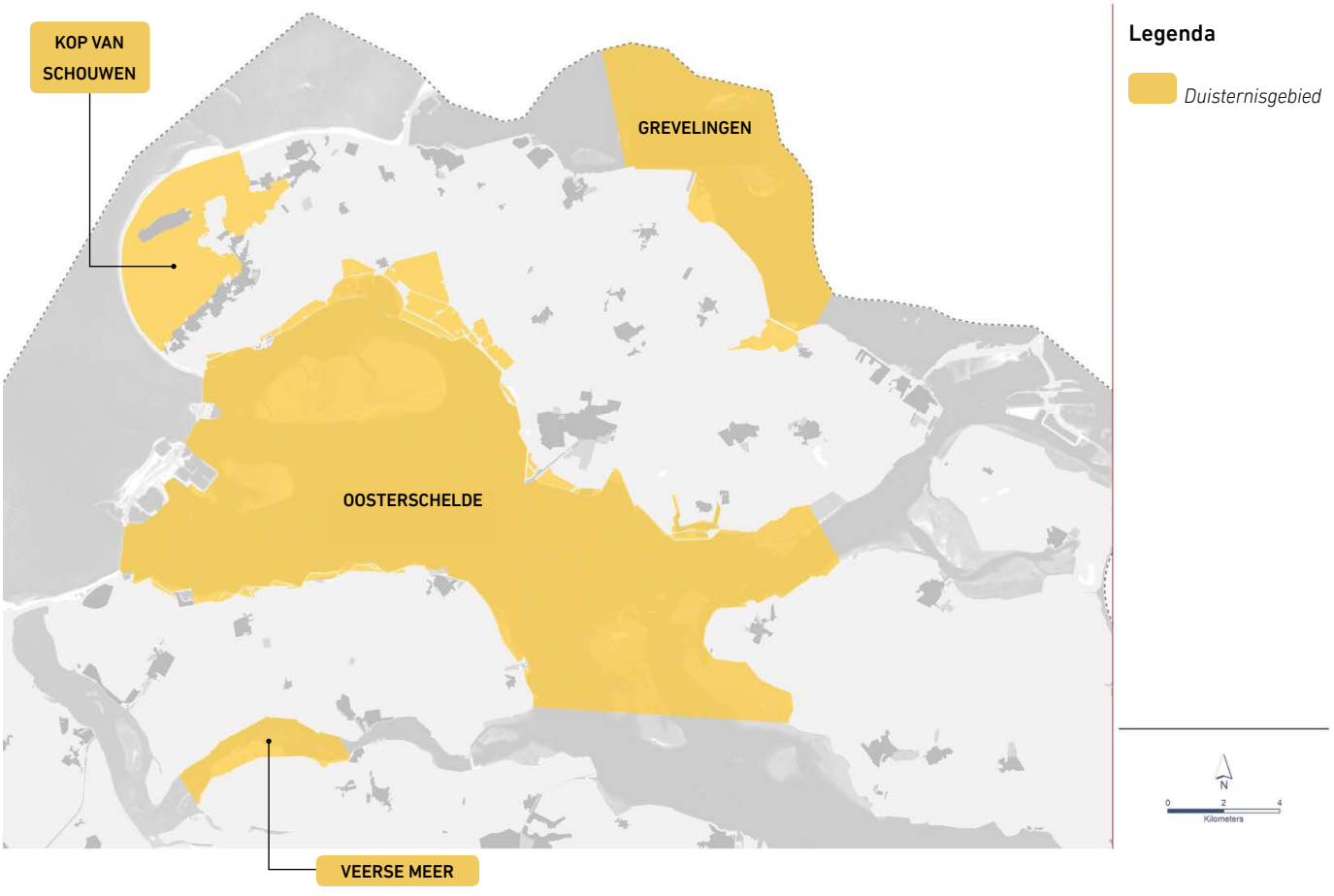
Voor de bescherming van de omgevingskwaliteit duisternis wordt als uitwerking van het Omgevingsplan in het Milieuprogramma voorgesteld om gebieden aan te wijzen waar duisternis van belang is als waarde voor mensen. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de bescherming van soorten tegen lichtoverlast voldoende geregeld is in de Wet natuurbescherming en hiervoor geen aparte gebiedsbescherming nodig is. Gedeputeerde Staten verzoeken gemeenten nadrukkelijk om bij ontwikkelingen en vergunningverlening in die gebieden rekening te houden met de kwaliteit duisternis.

2.9.3 Aanvullend provinciaal beleid

De regels in de verordening met betrekking tot stilte en weidsheid bieden voldoende bescherming van stilte en weidsheid als kernkwaliteiten van die delen van Natura 2000-gebieden die ook echt stil en weids zijn.
Wat dan nog niet is geregeld is de bescherming van duisternis als kernkwaliteit van (delen van bepaalde) Natura 2000-gebieden. Door duisternis als kernkwaliteit vast te stellen voor (delen van) sommige Natura 2000-gebieden (en op te nemen in het hoofdstuk Natuur van de verordening) kan de waarde van duisternis voor deze natuurgebieden worden beschermd. Het gaat dan om (delen van bepaalde) Natura 2000-gebieden waar sprake is van duisternis zoals bijvoorbeeld delen van de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen en delen van de Oosterschelde.

2.9.4 Delen van Natura 2000 gebieden met extra waarden voor duisternis

De Provincie Zeeland wijst in de verordening (delen van bepaalde) Natura 2000 gebieden aan waar duisternis een specifieke waarde voor de natuur is. De begrenzing van deze gebieden is ontstaan door de hemelhelderheidskaarten van 2006 en 2015 en de lichtemissiekaarten van 2014/2015 (bron Atlas Natuurlijk Kapitaal) over de Natura 2000-gebiedsbegrenzing in Zeeland te leggen. Vervolgens zijn de kernen van de meest donkere Natura 2000-gebieden opgenomen. Het betreft grote delen van de Kop van Schouwen, de Manteling van Walcheren, het Zwin en delen van de Oosterschelde, Grevelingen en Veerse Meer. Zie hieronder de kaarten.

Duisternisgebieden Zeeland

Duisternisgebieden Zeeland

Bestaand gebruik

Bestaande activiteiten die lichtemissie veroorzaken op of in de begrensde gebieden kunnen in hun huidige vorm, locatie, omvang en tijd blijven plaatsvinden. Hierbij kan men denken aan agrarische bedrijven in de buurt, wegen of recreatieve terreinen. Als er sprake is van uitbreiding of wijziging van deze activiteiten dan zijn die uitbreidingen of wijzigingen mogelijk vergunningplichtig in het kader van de Wet natuurbescherming.

2.10 Vliegbewegingen en drones

Boven Natura 2000-gebieden vinden steeds vaker vliegbewegingen plaats op lage hoogtes, beneden 1000 voet (300 m). Het vliegen met modelluchtvaartuigen en drones is momenteel deels aan regels gebonden. Niet alleen het recreatief en beroepsmatig vliegen met modelluchtvaarttuigen (waaronder drones) is toegenomen, ook is er een toename van vliegbewegingen boven Natura 2000-gebieden door bijvoorbeeld paragliden, luchtballonen, deltavliegers en soaren (hellingvliegen). Dit kan effect hebben op de gestelde natuurdoelen. Voor alle Natura 2000-gebieden, met uitzondering van de Deltawateren (zie hieronder), en andere gebieden met kwetsbare soorten ligt de keuze voor of er beleid geformuleerd dient te worden of dat de vliegbewegingen steeds via aparte vergunningprocedures dienen te worden geregeld. Een uitgangspunt voor beleid kan zijn dat vliegbewegingen beneden 300 m worden toegestaan op plaatsen waar dit geen negatieve effecten op de Natura 2000-doelen (soorten of habitats van soorten) oplevert. Dit geldt eveneens voor bewegingen boven het Natuurnetwerk. Hierbij moet ook het effect op aanwezige soorten worden meegenomen.

Voor de Deltawateren geldt deze keuze niet omdat vanuit de Wet natuurbescherming in de Toegangsbeperkingsbesluiten [3] en in het beheerplan Deltawateren 2016-2022 reeds voorwaarden zijn opgenomen. In de Deltawateren is het vliegen met drones mogelijk buiten de rust- en foerageergebieden. In het beheerplan Zwin & Kievittepolder 2017-2023 is niets opgenomen over vliegbewegingen beneden de 300 m, wat betekent dat daarvoor altijd een toetsing nodig is. In het beheerplan Yerseke & Kapelse Moer geldt een vergunningplicht voor dit soort activiteiten mede vanwege de vogeldoelstellingen. De beheerplannen Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen zijn nog in ontwikkeling.
Om te voorkomen dat iedere vliegactiviteit onder de 300 meter (1000 voet) binnen de Zeeuwse Natura 2000-gebieden (exclusief Deltawateren) en het Natuurnetwerk apart getoetst moet worden, zal het initiatief genomen worden om de natuurgebieden te zoneren. Het doel is om bepaalde zones

3. Besluit op grond van de Wet natuurbescherming om (delen) van Natura 2000 gebied niet toegankelijk te verklaren.

aan te wijzen waar deze vliegbewegingen onder voorwaarden zijn toegestaan zonder dat daar een aparte toets hoeft plaats te vinden. Onder vliegbewegingen wordt verstaan: vliegen met modelluchtvaarttuigen (zoals bijvoorbeeld drones, modelvliegtuigen) bestuurd op afstand en het vliegen van personen door middel van hulpmiddelen zoals bijvoorbeeld paragliden of soaren. Waar mogelijk zal dit beleid in de nog vast te stellen beheerplannen worden opgenomen. Daar waar dit niet mogelijk is, wordt het geformuleerd in een beleidsregel.

2.11 Beroepsmatige visserij met vaste vistuigen

Beroepsmatige vormen van visserij met een vaste vistuigen vinden plaats in veel van de Zeeuwse wateren. Momenteel is voor de Zeeuwse Deltawateren Grevelingen, Oosterschelde, Veerse Meer, Westerschelde & Saeftinghe beleid geformuleerd in het beheerplan Deltawateren 2016-2022. Aangezien dit beleid niet overal hetzelfde is en op bepaalde onderdelen uitwerking of verheldering behoeft, hebben we dit thema opgenomen in de beleidsnota. Hieronder is het beleid samengevat zoals dat nu is vastgelegd in het beheerplan Deltawateren 2016-2022 omtrent beroepsmatige visserij met een vaste vistuigen en voor zover bekend voor de overige grote Zeeuwse wateren.

- **Grevelingen:** *Beroepsvisserij met vaste vistuigen is in het beheerplan als niet vergunningplichtige activiteit opgenomen. Wel is mitigatie vereist door middel van naleving van het Toegangsbeperkingsbesluit voor de meest kwetsbare gebieden.*

- **Oosterschelde:** *Beroepsvisserij met vaste vistuigen is in het beheerplan als vergunningplichtige activiteit opgenomen. Binnen de beheerplanperiode van 2016-2022 dient hiervoor apart een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming te worden verleend. Dit is voor de Vereniging van Oosterschelde-, Westerschelde en Voordelta Vissers (OWV) en Vereniging voor Vaste Vistuigvissers (VVV) gebeurd. Ook handkokkelvisserij is als vergunning plichtige activiteit opgenomen.*

- **Veerse Meer:** *Visserij met hokfuiken, schietfuiken, kubben, korven en staand want is als niet vergunningplichtige activiteit opgenomen. Hier zijn geen verdere voorwaarden aan gesteld.*

- **Westerschelde & Saeftinghe:** *Beroepsvisserij met vaste vistuigen is in het beheerplan als niet-vergunningplichtige activiteit opgenomen, dit onder de voorwaarde van naleving van het Toegangsbeperkingsbesluit (niet toegankelijke gebieden). Daarnaast dient een afstand van 500 m van vogelconcentraties en 1.200 m van op de platen rustende zeehonden te worden aangehouden. Ook handkokkelvisserij is als vergunningplichtige activiteit opgenomen.*

- **Zeeuwse deel Krammer-Volkerak:** *Voor de beroepsvisserij met vaste vistuigen is voor het Krammer-Volkerak een vergunning verleend met een looptijd tot 2022.*

- **Voordelta:** *Beroepsvisserij met vaste vistuigen is in de huidige vorm in het beheerplan 2015-2021 zonder verdere voorwaarden opgenomen mits dit buiten de rustgebieden plaatsvindt.*

- **Vlakte van de Raan:** *Beroepsvisserij met vaste vistuigen is onder voorwaarden vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan.*

Provinciale Staten hebben ervoor gekozen geen apart beleid te formuleren voor beroepsmatige visserij met vaste vistuigen maar aan te sluiten bij beleid zoals opgenomen in het Beheerplan Deltawateren 2016-2022 en de beheerplannen Voordelta en Vlakte van de Raan. Het streven van alle partijen is om het beleid weer vast te gaan leggen in het tweede Beheerplan Deltawateren na 2022 en in het nog op te stellen beheerplan Krammer-Volkerak en Zoommeer.
Beperkingen voor de huidige vorm en omvang van visserij met vaste vistuigen in de Westerschelde, voortkomend uit beheerplan Deltawateren 2016-2022 worden nu nader verkend. Indien mogelijk wordt hiervoor een vergunning verleend met de geldigheidsduur van het 1e beheerplan zodat deze periode via een vergunning kan worden overbrugd.

3. Soortenbescherming

Op grond van de Wet natuurbescherming dragen provincies zorg voor het nemen van de nodige maatregelen voor het behoud of het herstel van de gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland in het wild voorkomende dieren en planten. De bescherming van deze soorten wordt langs meerdere sporen in het natuurbeleid vormgegeven. Enerzijds door bescherming en beheer van natuurgebieden (zie hoofdstuk 2 Gebiedsbescherming) en anderzijds door het nemen van maatregelen die de levensmogelijkheden van Europees beschermde soorten en overige soorten, die met uitroeiing bedreigd worden of speciaal gevaar lopen, verbeteren (actieve soortenbescherming). Daarnaast worden soorten ook direct beschermd via wet- en regelgeving (passieve soortenbescherming).
Dit hoofdstuk bevat ons beleid aangaande actieve en passieve soortenbescherming. Soortenbescherming (en de uitzonderingen daar op) geldt niet enkel voor bestaande natuurgebieden of alleen het landelijk gebied, maar kan ook binnen het stedelijk gebied aan de orde zijn.

3.1 Actieve soortenbescherming

3.1.1 Inleiding

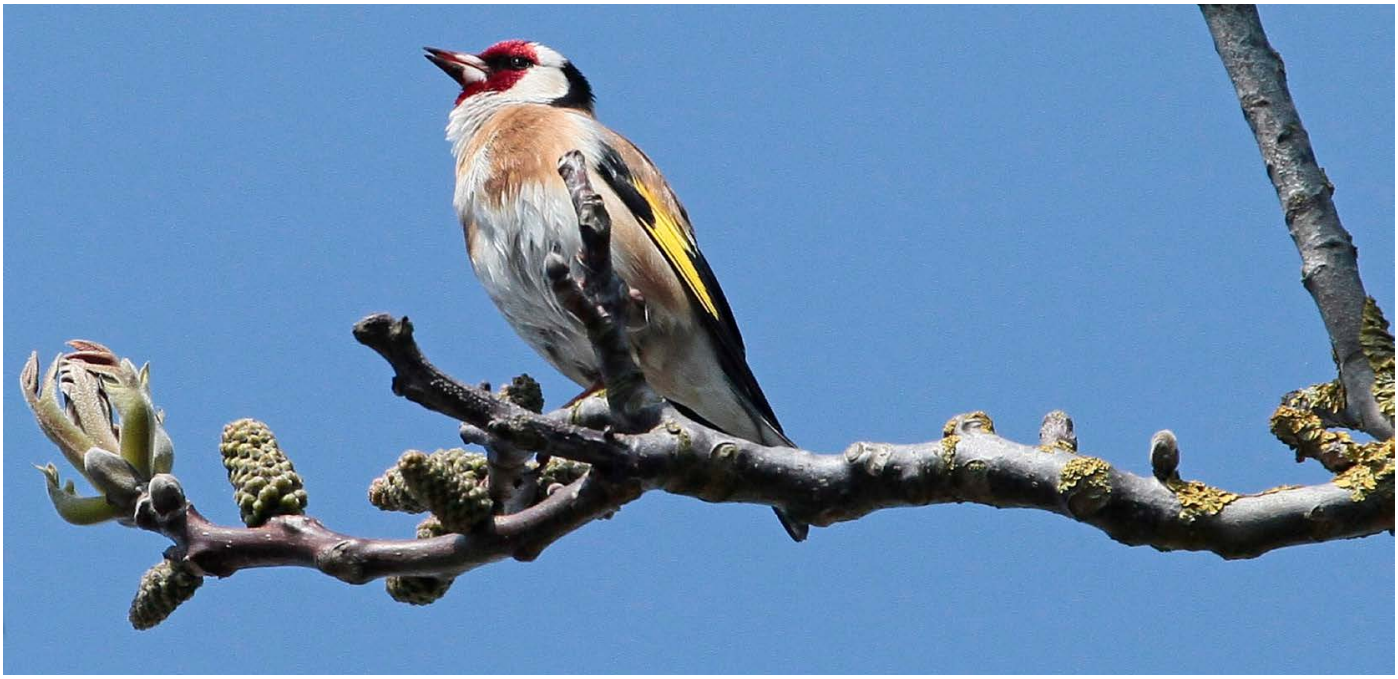
Actieve soortenbescherming is vooral het treffen van gerichte maatregelen voor bedreigde en kwetsbare soorten. Het doel is bijdragen aan een gunstige staat van instandhouding van deze soorten en daarmee de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. Het kan hierbij gaan om heel specifieke soortgerichte maatregelen. Denk aan het herstellen van verblijven van vleermuizen of het aanleggen van een broedeiland voor kustvogels, maar ook aan het herstel van landschapselementen als cruciaal leefgebied van soorten van het boerenland. De kaders en de invulling van de provinciale opgaven voor het actieve soortenbeleid worden in de volgende paragrafen nader uitgewerkt.

Wettelijk kader

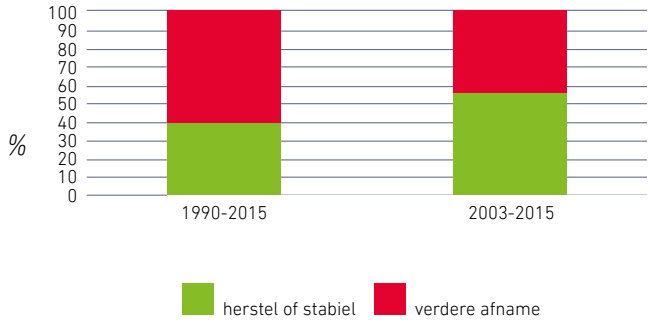
Deze opgave komt voort uit afspraken die zijn gemaakt onder de wereldwijde Biodiversiteitsconventie en de Europese biodiversiteitstrategie. De lidstaten van de EU hebben gezamenlijk doelen vastgesteld voor het in stand houden van planten- en diersoorten van internationale betekenis via de Vogel- en Habitatrichtlijn. Nederland moet eens in de zes jaar aan de Europese Commissie rapporteren over soorten en habitattypen van de Habitatrichtlijn en over de vogels waarvoor Nederland instandhoudingsdoelen heeft. Het Rijk is verantwoordelijk voor het toezicht op de gunstige staat van instandhouding van soorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn.
Provincies zijn verantwoordelijk voor de realisatie van deze Europese doelen. Dit is geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming. Voor het natuurbeleid van de Provincie Zeeland gaat het om soorten die op basis van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn worden beschermd en waarvoor in Zeeland belangrijke leefgebieden liggen.

Afspraken tussen Rijk en provincies

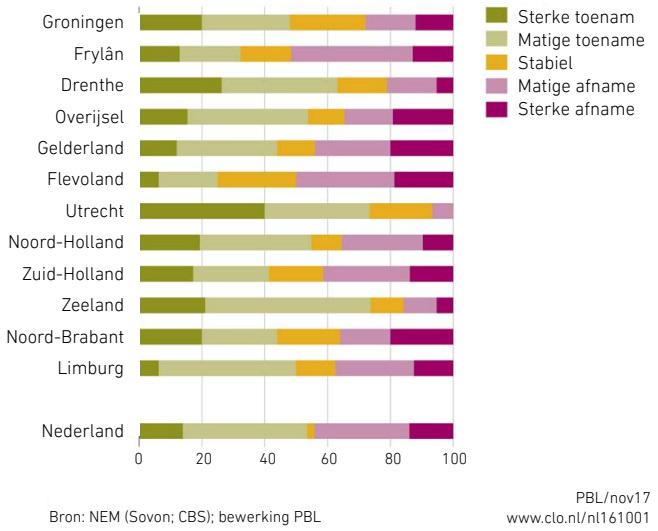
Daarnaast hebben Rijk en provincies afspraken gemaakt in het Natuurpact over soortenbescherming. Naast juridische maatregelen die vanuit de passieve soortenbescherming kunnen worden genomen, gaat de actieve soortenbescherming over fysieke maatregelen binnen en buiten het natuurnetwerk.
Naast de eerder genoemde Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten gaat het ook over Rode Lijst-soorten. De Rode Lijst schetst een trend van de populatieomvang van de soorten.

Trends Rode Lijst-soorten Zeland 1990-2015

Trends broedvogels van Vogelrichtlijn Bijlage 1 per provincie, 1990-2015

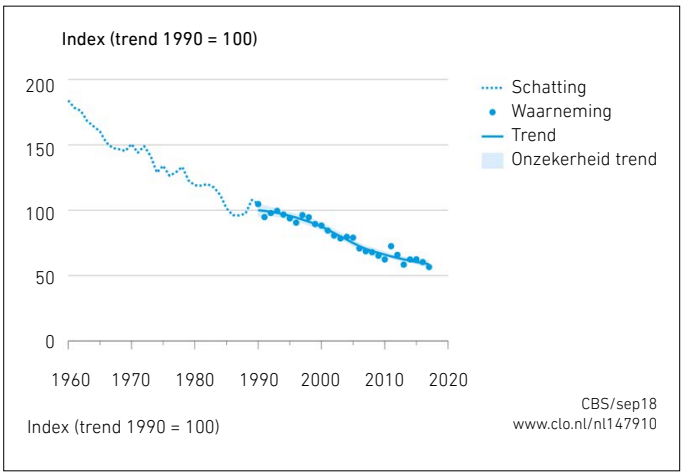
Provinciale afspraken

Op 21 april 2017 is de Natuurvisie Zeeland 2017- 2022 vastgesteld door Provinciale Staten. Hier is gekozen om de actieve soortenbescherming specifiek te richten op de soorten waarvoor we een wettelijke opgave hebben, namelijk de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.
Naast de afspraken in de Natuurvisie hebben Provinciale Staten deze wettelijke opgave in de kadernota nogmaals onderschreven. Aanvullend is de keuze gemaakt om het actieve soortenbeleid ook in te zetten voor Zeeuwse soorten, kenmerkend voor de Zeeuwse biodiversiteit.
In de periode van consultatie van de Kadernota is door een breed maatschappelijk veld de zorg uitgesproken over de achteruitgang van de biodiversiteit. Provinciale Staten delen deze zorgen en hebben dit onderschreven door het aannemen van een motie op 8 juni 2018 en een amendement en motie tijdens de behandeling van de kadernota Wet natuurbescherming op 29 juni 2018. Biodiversiteit wordt niet alleen gezien als een maatstaf voor de veerkracht van de natuur, maar is ook van belang voor de ontwikkeling van duurzame landbouw, de recreatieve beleving en de kwaliteit van de woon- en werkomgeving van de Zeeuwse bevolking.
Provinciale Staten verzoeken Gedeputeerde Staten om samen met stakeholders de biodiversiteit buiten de natuurgebieden in de breedte te ontwikkelen en in het bijzonder de flora en insectenfauna te beschermen en te stimuleren. Een goed voorbeeld hiervan is het ontwikkelen van biodiversiteit in wegbermen en op dijken. Tot slot wordt in het amendement geconstateerd dat niet altijd even goed bekend is hoe het met de soorten gaat die met maatregelen uit het soortenbeleid worden gestimuleerd. Verzocht wordt om naast het stimuleren van soorten ook de inventarisatie van deze soorten mee te nemen zodat inzicht wordt verkregen in het effect van het Zeeuwse soortenbeleid.

Achteruitgang biodiversiteit en recent licht herstel

De maatregelen van de afgelopen jaren hebben ertoe geleid dat de staat van instandhouding van soorten over het algemeen iets is verbeterd ten opzichte van tien jaar geleden. Het aantal soorten dat in Nederland op de Rode Lijst van bedreigde soorten staat is een indicatie voor de toestand van de biodiversiteit in ons land. In de lijst zijn soorten opgenomen die in meer of mindere mate bedreigd zijn met uitsterven in Nederland. Tussen 1950 en 1995 is het aantal bedreigde soorten nog toegenomen. Een terugblik naar 2003 laat gelukkig zien dat er de laatste jaren meer Rode Lijst-soorten zijn met een toenemende of stabiele trend[4].
In Zeeland zien we dat er positieve trend is voor Zeeuwse broedvogels die zijn opgenomen in de Vogelrichtlijn. Tussen1990 en 2015 neemt in onze provincie 74% van deze broedvogels in aantal toe[5].
Hoewel het in de natuurgebieden gemiddeld wat beter is gesteld, gaat de natuur in het agrarisch gebied nog steeds achteruit. Recent is gebleken dat ongeveer driekwart van de vliegende insecten in dertig jaar tijd is verdwenen[6]. Dit is verontrustend nieuws omdat insecten belangrijk zijn als voedsel van veel vogels en zoogdieren.

4. Planbureau voor de Leefomgeving 2017. Tussenbalans van de leefomgeving 2017.
5. http://www.clo.nl/indicatoren/nl1610-provinciale-trends-vhr-soorten-vogels
6. Hallmann, C. A., M. Sorg, E. Jongejans, H. Siepel, N. Hofland, H. Schwan, W. Stenmans, A. Müller, H. Sumser, T. Hörren, D. Goulson & H. de Kroon (2017). More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. PLoS ONE 12(10): e0185809. Hallmann, C.A., T. Zeegers, R. van Klink, R. Vermeulen, P. van Wielink, H. Spijkers &E. Jongejans (2018). Analysis of insect monitoring data from De Kaaistoep and Drenthe. Radboud Universiteit, Nijmegen.

Boerenlandvogels in Nederland

Indicatief is ook de voortgaande landelijke afname van boerenlandvogels[7], met 67% vergeleken met 1960 en 30% vergeleken met 1990. De afname is zich aan het stabiliseren, maar er is nog geen sprake van een toename [8]. Het uitvoeren van soortgerichte maatregelen en het behouden en herstellen van landschapsstructuren zijn van essentieel belang voor het herstel van de biodiversiteit in het agrarisch cultuurlandschap.

Naast het verdwijnen van soorten, vestigen zich ook nieuwe soorten in Zeeland. Zeer recent heeft de bever zich in Zeeland gevestigd.. Dit zijn positieve signalen in relatie tot het "ontsnipperingsbeleid", hieronder wordt verstaan het opheffen van barrières voor soorten om zich te verspreiden en het verminderen van de sterfte door verkeer. Toch geldt voor een groot aantal kenmerkende Zeeuwse soorten nu nog de status 'matig ongunstig' of 'zeer ongunstig'.

3.1.2 Borging van soorten in het natuurbeleid

Soortenbeleid in aanvulling op het brede natuurbeleid

Het actieve soortenbeleid is een belangrijke aanvulling op het "reguliere" beleid dat gericht is op het behouden en ontwikkelen van zelfstandige duurzame populaties. Het uitgangspunt is dat de ontwikkeling en het beheer van het Natuurnetwerk Zeeland, het "ontsnipperingsbeleid", het agrarisch natuurbeheer én aanvullende maatregelen uit het actieve soortenbeleid tezamen en in samenhang met elkaar moeten voorzien in de provinciale opgave voor soorten. Veel van de soorten met instandhoudingsdoelen kunnen profiteren van maatregelen en afspraken die tot stand komen via uitvoeringssporen van het natuurbeleid buiten het actieve soortenbeleid. Te denken valt aan de ontwikkeling en het beheer van het Natuurnetwerk Zeeland, de uitvoering van beheerplannen van de Natura 2000-gebieden, PAS- en herstelmaatregelen, de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en het agrarisch natuurbeheer. Is het 'reguliere natuurbeleid' niet toereikend voor bepaalde planten en dieren, dan wordt ingezet op de 'actieve soortenbescherming'.

In dit hoofdstuk is onderscheid gemaakt in een opgave voor internationale soorten en kenmerkende soorten voor Zeeland en de Zeeuwse biodiversiteit. De oorsprong van dit onderscheid is dat voor de internationale soorten een wettelijke opgave bestaat. Provinciale Staten en inwoners van Zeeland hebben aangegeven breder in te willen zetten en hechten aan een verbetering van de biodiversiteit.

Provinciale Staten hebben ingestemd met het gegeven dat het bestaande budget voor het actieve soortenbeleid nodig is om knelpunten aan te pakken voor de internationaal beschermde soorten. Dat zal in het actieve soortenbeleid worden gecontinueerd. Naast de (inter)nationaal beschermde soorten zijn er ook kenmerkende Zeeuwse soorten die meer of minder bedreigd zijn, niet allen wettelijke bescherming genieten, maar wel kenmerkend zijn voor Zeeland en de kwaliteit van de Zeeuwse biodiversiteit.

De opgave wordt in belangrijke mate bepaald door hoe het met soorten is gesteld. Dit blijkt uit de beoordeling van de "**Staat van Instandhouding**". Daarnaast schetst de status "**Rode Lijst**" een trend. Een soort met een gunstige staat van instandhouding, maar op de Rode Lijst gevoelig, kwetsbaar, bedreigd en ernstig bedreigd, geeft aan dat ondanks de gunstige staat wel aandacht nodig blijft wegens een dalende trend. Een enkele soort (vogels) staat genoemd op de "**Oranje Lijst**". Dit is een waarschuwingssysteem waarbij het signaal wordt gegeven dat de populatie de gevarenzone nadert.
Het actieve soortenbeleid wordt ingezet voor soorten die een matig ongunstige en een zeer ongunstige staat van instandhouding hebben en voor soorten met een gunstige staat van instandhouding met een Rode Lijst-status gevoelig, kwetsbaar, bedreigd of ernstig bedreigd. Om deze soorten in beeld te brengen wordt gekeken naar de Rode Lijsten, de Oranje Lijst voor vogels en het belang van Zeeland voor de soort. Dat wil zeggen dat Zeeland een belangrijk verspreidingsgebied is voor de bewuste soort. Op nationale schaal is vaak duidelijk hoe het met soorten is gesteld. Op Zeeuwse schaal ontbreken deze inzichten veelal. Nader onderzoek naar de Zeeuwse Staat van Instandhouding van soorten is noodzakelijk om de Zeeuwse opgave goed in beeld te krijgen. Hiervoor is een bundeling van bestaande inventarisatie gegevens nodig en mogelijk aanvullend onderzoek. Gedeputeerde Staten hebben de bevoegdheid om de opgave voor soorten te wijzigen, al naar gelang de actuele staat van instandhouding. Verder moet het ook redelijkerwijs haalbaar zijn om met uitvoerende maatregelen de ontwikkeling van de soorten te verbeteren.

Andere mogelijkheden voor de uitvoering van actieve soortenbescherming kunnen pilots ten aanzien van innovatieve maatregelen zijn of het uittesten van nieuwe beheermethoden ten aanzien van de hierboven genoemde soorten. Ook zijn voorlichting en communicatie nodig om begrip of medewerking te verkrijgen, partijen inzicht te verschaffen of om de maatregel effectief te laten zijn.

De lijst met Vogel- en Habitatrichtlijn-soorten en Rode en Oranje Lijst-soorten, waarvoor een opgave bestaat in het actieve soortenbeleid, wordt uitgewerkt in een beleidsregel.

7. Planbureau voor de Leefomgeving 2017. Tussenbalans van de leefomgeving 2017.

8. http://www.clo.nl/indicatoren/nl1479-vogels-van-het-boerenland

In deze paragraaf worden de soortgroepen benoemd die relevant zijn voor het actieve soortenbeleid en wordt een indicatie gegeven van de maatregelen die bij het actieve soortenbeleid worden uitgevoerd. In de beschrijving van de soortgroepen worden voorbeelden van soorten gegeven. Deze voorbeelden zijn niet uitputtend. In de beleidsregel worden meer soorten aangewezen zijn dan in deze nota worden genoemd. Vaak kunnen meerdere soorten profiteren van maatregelen die voor een soortgroep worden genomen.

Vogels

Kustbroedvogels

Broedgebieden voor kustbroedvogels staan onder druk. Dit heeft o.a. te maken met de afname van geschikt broedgebied en afname van de dynamiek van getijdengebieden. Ook de depositie van stikstof is een probleem. Hierdoor verruigen broedbiotopen. Daarnaast neemt de recreatiedruk toe en weten (grond)predatoren de nesten te vinden. Er is daarom behoefte aan geschikt en veilig broedgebied in de directe omgeving van voedselaanbod. Aanvullend op de middelen voor Natura 2000, het Natuurnetwerk Zeeland en agrarisch natuurbeheer kan het actieve soortenbudget ingezet worden ten behoeve van maatregelen ter bescherming, aanleg of tijdelijk afsluiten van broedgebieden en voor communicatie. Aandachtsoorten zijn o.a. dwergstern, strandplevier, visdief en kluut.

Boerenlandvogels

In paragraaf 3.1.1. is de achteruitgang van de biodiversiteit in het agrarisch gebied benoemd. Dit heeft nog steeds negatieve gevolgen op de ontwikkeling van boerenlandvogels. In het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 staat de opgave verwoord voor verschillende groepen boerenlandvogels. Hiervoor zijn vier verschillende typen leefgebieden benoemd in het agrarisch gebied: de open akker, het open grasland en structuren als de natte- en droge dooradering. Poldernatuur Zeeland, een coöperatieve samenwerking tussen negen agrarische natuurverenigingen, heeft zich ten doel gesteld om zich in te zetten voor boerenlandnatuur. De intentie is om de leefgebieden voor boerenlandvogels te verbeteren en/of uit te breiden.
In onderstaand overzicht staan de soorten genoemd waarvoor een opgave is geformuleerd in het Natuurbeheerplan Zeeland 2016.

Opgave vogels in leefgebieden agrarisch natuurbeheer:

- **Voor het leefgebied akker zijn de volgende doelsoorten benoemd:** *ringmus, patrijs, grauwe gors, gele kwikstaart, graspieper, veldleeuwerik, geelgors, blauwe kiekendief, bruine kiekendief, velduil, rotgans, kleine zwaan, bontbekplevier, kluut, scholekster, tureluur en zuidelijke bonte strandloper.*

- **Voor het leefgebied grasland zijn achtereenvolgens de volgende doelsoorten benoemd:** *kievit, slobeend, scholekster, tureluur en goudplevier.*

- **Voor het leefgebied droge dooradering zijn de volgende doelsoorten beoogd:** *grauwe vliegenvanger, grote lijster, ransuil, zomertortel, torenvalk, spotvogel, steenuil, groene specht, kneu, braamsluiper, koekoek, kerkuil, witte kwikstaart, boerenzwaluw en huiszwaluw.*

- *Tot slot zijn er ook doelsoorten voor de natte dooradering, te weten baardman, bruine kiekendief, waterhoen, en watersnip.*

Een belangrijk aantal van bovengenoemde soorten vindt ook een leefgebied in het Natuurnetwerk Zeeland of wordt genoemd in de opgaven van de Natura 2000-beheerplannen. Van groot belang voor boerenlandvogels is de realisatie van fijnmazige landschapsstructuren, waarbij belangrijke leefgebieden onderling verbonden zijn door dijken en wegbermen, die zodanig worden beheerd dat rekening wordt gehouden met de ontwikkeling van biodiversiteit. Aanvullend van belang is o.a. het aanplanten van struweel of Zeeuwse hagen met bes-dragende struiken en dichte doornstruiken, het laten verruigen van overhoekjes en het stimuleren van erfbeplanting. De afgelopen jaren is er via het soortenbeleid behoorlijk geïnvesteerd in maatregelen voor de steenuil. In de Zak van Zuid-Beveland heeft dat geleid tot een uitbreiding van het aantal geschikte leefgebieden, beter broedsucces van de steenuil en betrokkenheid van particulieren met een geschikt (gemaakt) erf.

Vogels van gebouwen

Zwaluwen zijn kenmerkende broedvogels van het boerenland. Soorten als huiszwaluw en boerenzwaluw zijn sinds de jaren '50 met ongeveer twee derde afgenomen. Sinds de eeuwwisseling neemt de huiszwaluw weer toe en volgens landelijke normen is de boerenzwaluw stabiel. Dit herstel is nog te beperkt om de grote afname te compenseren. Deze zwaluwen zijn een aandacht soort in het leefgebied droge dooradering. Vanuit het soortenbeleid kunnen aanvullende maatregelen worden getroffen.
Het aantal huismussen is sinds de jaren '50 gehalveerd. Sinds 2000 zijn de aantallen gestabiliseerd en nemen weer iets toe. Huismussen broeden graag onder dakpannen of in spleten van gebouwen. Ze zijn gebonden aan rommelige tuinen en erven. Door de isolatie van huizen en de toenemende verstening van wijken nemen de broedbiotoop en de beschikbaarheid van voedsel af. Naast het stimuleren van nestkasten en geschikte erven of tuinen kan voorlichting een belangrijke rol spelen in de verbetering van het leefgebied van de huismus.

Zoogdieren

Binnen de provinciegrenzen komt een groot aantal zoogdieren voor. Het gaat om o.a. knaagdieren, insecteneters en roofdieren.

Hieronder worden enkele kenmerkende soortgroepen en soorten uitgelicht.

Knaagdieren

Zeeland is binnen Nederland (en Noordwest-Europa) het meest zuidelijke verspreidingsgebied van de Noordse woelmuis. Deze woelmuis is een 'ijstijdrelict'. Door het ontbreken van de aardmuis, een geduchte concurrent, en ondanks de aanwezigheid van de veldmuis, kan de Noordse woelmuis zich nog steeds handhaven in de Kop van Schouwen dat is aangewezen als Natura 2000 gebied voor de soort. Om aan de instandhoudingsdoelen te kunnen voldoen ligt ook buiten het Natuurnetwerk Zeeland een opgave om leefgebieden robuuster te maken en met elkaar te verbinden. Via het actieve soortenbeleid wordt het delen van kennis en het verkennen van geschikte maatregelen en de uitvoering van maatregelen buiten het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) gefaciliteerd. In het agrarisch natuurbeheer staat de Noordse woelmuis genoemd als soort in het leefgebied natte dooradering. Maatregelen in het agrarisch natuurbeheer en vanuit het soortenbeleid kunnen elkaar versterken.

De veldspitsmuis komt naast ZO-Drenthe en NO-Twente in Nederland alleen voor in Zeeuws-Vlaanderen. Deze spitsmuis is gebonden aan kruidenrijke overhoekjes en warme zuidhellingen van dijken. De soort is dus gebaat bij een optimalisatie van het bloemdijken beheer.

Insecteneters

Vleermuizen zijn veelal soorten van het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Vleermuizen hebben zomer- en winterverblijfplaatsen nodig voor voortplanting en overwintering. Verder zijn kleinschalige structuren van landschapselementen met opgaande, lijnvormige beplanting nodig voor de verbinding tussen jachtgebieden en kolonieplaatsen. In Zeeland komen verschillende vleermuizen voor o.a. watervleermuis, laatvlieger, gewone grootoor- en grijze grootoorvleermuis en de meervleermuis. Afhankelijk van de soort gaat het om de aanwezigheid van gebouwbewonende soorten of boombewonende soorten. Voor een deel maken vleermuizen gebruik van het Natuurnetwerk Zeeland, In het agrarisch cultuurlandschap is het van belang om voldoende voorzieningen te ontwikkelen voor voortplantings- en overwinteringslocaties.

Voorlichting is ook een belangrijke factor bij het beheer en recreatief gebruik van bunkers en het restaureren of beheren van kerkzolders.

Roofdieren

(Kleine) marterachtigen als bunzing, hermelijn en wezel komen verspreid over Zeeland voor. Deze marterachtigen zijn gebaat bij het behoud en de versterking van een fijnmazige landschapsstructuur in het agrarisch cultuurlandschap. De marterachtigen liften voor een deel mee op het reguliere natuurbeleid. Aanvullend kan vanuit het soortenbeleid het herstel van landschapselementen worden opgepakt. Bijvoorbeeld op erven van particulieren, terreinen van ondernemers of overheden in gezamenlijkheid.

Amfibieën en reptielen

Amfibieën

De kamsalamander komt in Zeeland vanouds voor in Zeeuws-Vlaanderen. De Zwin & Kievittepolder is aangewezen als Natura 2000-leefgebied voor de kamsalamander. De doelstelling is daar uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het leefgebied en behoud van de populatie. Buiten dit Natura 2000-gebied is de soort in aantal en verspreiding achteruitgegaan door het verdwijnen en versnipperd raken van geschikt leefgebied in het boerenland van Zeeuws-Vlaanderen. De kamsalamander komt in Zeeuws-Vlaanderen vooral voor op particuliere erven. Dat maakt de instandhouding kwetsbaarder. Het is nodig om een compleet beeld van de verspreiding van de kamsalamander te verkrijgen. In het verlengde van de uitgevoerde soortenprojecten van de afgelopen jaren kan op basis van nieuwe monitoringsgegevens uitbreiding van leefgebieden vanuit bestaande populaties, gestructureerd worden voortgezet. Sinds enkele jaren is de kamsalamander ook gevestigd in poelen beheerd door Natuurmonumenten in de Zak van Zuid-Beveland.

Zeeland is een belangrijk leefgebied voor de rugstreeppad. Sinds de jaren '80 is de verspreiding in Zeeland behoorlijk afgenomen. Deze pioniersoort heeft verschillende typen vaste rust- en verblijfplaatsen nodig om te kunnen voortbestaan. Het gaat om voortplantingswater en droge locaties op land waar hij 's zomers verblijft en overwintert. In het soortenbeleid kan communicatie en het uitvoeren van maatregelen verder worden opgepakt.

Reptielen

Zeeuwse waarnemingen van de levendbarende hagedis worden gedaan op de dijken van Schouwen, in de Schouwse en Walcherse duinen en in het grensgebied in Oost-Zeeuws-Vlaanderen (oud spoortalud). In de jaren '90 nam de Nederlandse populatie met de helft af. Daarna bleef de populatie stabiel zonder tekenen van herstel. Allereerst is het belangrijk de nog resterende populaties veilig te stellen. Daarbij is het noodzakelijk om een groot aanbod van kleinschalige terreintypen (stukken open gras, hoog gras en struweel van telkens enkele tientallen vierkante meters) te ontwikkelen.
Daarnaast is het belangrijk om vast te stellen of er misschien nog gebieden in het cultuurlandschap zijn waar restpopulaties voorkomen. Aanvullend op het gebiedenbeleid (Natura 2000, Natuurnetwerk Zeeland) ligt er een opgave voor het actieve soortenbeleid.

Insecten

Dagvlinders gaan in Nederland steeds verder achteruit [9]. De Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland heeft aandacht gevraagd voor zes soorten waar het niet goed mee gaat en waarvoor Zeeland een belangrijk verspreidingsgebied is. Deze zes soorten zijn representatief voor verschillende soorten landschapstypen. Het gaat om de grote vos, de kleine parelmoervlinder, de heivlinder, koninginnenpage, argusvlinder en bruin blauwtje. Voor de grote vos is specifiek bosrandbeheer nodig. De kleine parelmoervlinder en de heivlinder zijn vlinders van het open duin. Specifiek terreinbeheer van duingrasland is noodzakelijk. Koninginnenpage, argusvlinder en bruin blauwtje zijn gebaat bij bloemrijke dijken en bermen. Terreinbeheer gericht op deze drie soorten helpt ook andere insecten en flora. Een integrale aanpak van het berm- en dijkenbeheer is ook voor deze soorten wenselijk. Pilots kunnen worden uitgevoerd via het soortenbeleid.

Wilde bijen

Eerder is geconstateerd dat er een sterke achteruitgang is van insecten. Stichting EIS, Kenniscentrum voor insecten, heeft in het voorjaar van 2018 in opdracht van het Ministerie het Basisrapport Rode Lijst-Bijen opgesteld. Per saldo is de bijenfauna achteruit gegaan. Meer dan de helft van de soorten staat op de Rode lijst. Veel soorten bijen zijn nog wel aanwezig in natuurgebieden en ook in het stedelijk gebied gaat het nog redelijk goed. De achteruitgang is het grootste in het agrarisch cultuurlandschap. Oorzaken liggen o.a. in de grootschaligheid van het landschap, bloemarmoede, depositie van stikstof, en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

In de Zeeuwse bijenstrategie, getekend op 4 juli 2018, zijn mogelijkheden benoemd voor maatregelen voor de partners die het convenant hebben ondertekend. In Zeeland weten we nog te weinig over de verspreiding van wilde bijen. Soorten die een belangrijk verspreidingsgebied hebben in Zeeland moeten in kaart worden gebracht inclusief voorstellen voor maatregelen. Dit zal plaatsvinden via de uitvoering van het actieve soortenbeleid in aanvulling op de maatregelen die de ondertekenaars van de bijenstrategie nemen. Voorbeelden van aandachtssoorten zijn de andoornbij, de schorviltbij, de schorzijdebij, steenhommel en de fluitenkruidbij. Naast deze bijen wordt ook gekeken naar de verspreiding en opgaven voor zeldzame en meer algemene soorten. Communicatie over zinvolle maatregelen kan ook deel uitmaken van projecten. Dit geeft zowel organisaties als particulieren handvatten om bij te dragen aan een bij-vriendelijk Zeeland.

Planten

In paragraaf 3.1.1. is aangegeven dat Provinciale Staten op 8 juni een motie hebben aangenomen om samen met stakeholders de flora te beschermen en te stimuleren. In de recent verschenen Flora Zeelandica staan aanbevelingen voor Zeeuwse aandachtsoorten. Voor een deel van de leefgebieden, met name planten uit zilte milieus en moeras, wordt ervan uit gegaan dat deze kunnen profiteren van het natuurbeleid. Soorten die niet of onvoldoende kunnen profiteren van het natuurbeleid zijn planten die voorkomen op (bloem)dijken, in akkers en bermen en op oude muren.

Kansen worden gezien buiten de natuurgebieden, namelijk op landbouwgrond en in het bijzonder op dijken en in wegbermen. De achteruitgang van de soortenrijkdom van de flora op het boerenland en in het agrarisch cultuurlandschap hangt onder meer samen met de schaalvergroting, overbemesting, de ontwatering van percelen, het verdwijnen van overhoekjes en het slechten van oude binnendijken. Met name zaadschoning, het gebruik van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de verandering van de samenstelling van plantensoorten in het agrarisch gebied. Ook speelt het beheer een wezenlijke rol, zoals het klepelen van wegbermen, afstemming over beheer van bijzondere locaties, en het komt voor dat er sprake is van kennisleemten. Bijvoorbeeld over de bepalende sturingsmechanismen voor het ontwikkelen van kenmerkende flora op bloemdijken.

Akkerbeheer ten gunste van akkerflora is niet eenvoudig. In Zeeland hebben terreinbeheerders, verdeeld over de provincie, met verschillende bodemsoorten akkerreservaten gerealiseerd. Wellicht dat uitbreiding van het agrarisch natuurbeheer kan plaatsvinden aansluitend bij de leefgebieden. Voorbeelden van aandacht soorten onder akker(on)kruiden zijn brede wolfsmelk, naakte lathyrus, dreps, naaldenkervel, stinkende ganzenvoet en Franse silene.

9. http://www.clo.nl/indicatoren/nl1386-trend-van-dagvlinders

Wegbermen worden doorgaans gekenmerkt door algemenere soorten. Toch kunnen afhankelijk van de locatie bijzondere soorten voorkomen zoals graslathyrus, karwij, paardenbloemstreepzaad, ruwe klaver en orchideeën als bokkenorchis. Als de groeiplaats voor genoemde soorten in kwaliteit verbetert, dan geldt dat ook voor heel veel andere soorten. Het gezamenlijk bermbeheer van overheden vraagt een plan van aanpak en een verbeteringsslag ten gunste van wilde planten, insecten en de biodiversiteit in de breedte.

Bloemdijken zijn oude binnendijken die, in de meeste gevallen, hun waterkerende functie hebben verloren. De dijken zijn geheel of gedeeltelijk beplant met bomen. De dijken, die gemaaid worden, worden gekenmerkt door graslandvegetaties (glanshaverhooiland of kamgrasweide) en kunnen plaatselijk heel kruidenrijk zijn. Kenmerkende soorten zijn wilde marjolein, graslathyrus, glad parelzaad, kattendoorn en gewone agrimonie. De dijken, die niet of minder intensief gemaaid of begraasd worden, zijn begroeid met ruigtekruiden en struweel.
Bloemdijken worden periodiek gemonitord om het beheer te evalueren. Aan de hand van de resultaten van de beheermonitoring moet worden bezien of en welke maatregelen daar nodig zijn om de aandachtsoorten te bevorderen. Met name voor soorten zoals bijvoorbeeld wollige distel, ruige anjer, bevertjes, driedistel, ruige weegbree en knopig doornzaad is extra aandacht nodig wegens gebrek aan geschikte groeiplaatsen, de mogelijkheden om te kiemen of om zich te verspreiden.

Oude muren zijn potentiële groeiplaatsen van wilde muurplanten. Middelburg neemt een bijzondere plaats in wegens de aanwezigheid van muurvarens zoals teenbreekvaren en tongvaren. Om muurplanten te behouden is het nodig om delen van de muur te ontzien of om aanwezige muurplanten over te zetten. Voegen moeten daarbij (deels) opgevuld worden met kalkmortel. Voorlichting speelt hier ook een rol.
Maatregelen en projecten ten aanzien van (bloem)dijken, bermen, akkerflora en muurplanten kunnen opgepakt worden vanuit het soortenbeleid in samenwerking met stakeholders (zoals terreinbeheerders, het collectief Poldernatuur en overheden).

Uitvoering van het soortenbeleid
Het actieve soortenbeleid wordt afgestemd in de Werkgroep Soortenbeleid. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van terreinbeherende organisaties, overheden als Waterschap en Rijkswaterstaat, landbouw, soortenorganisaties en landschapsbeheer. Projecten worden ingebracht door de deelnemers zelf of, via hen, door derden.

3.1.3 Proactieve soortenbescherming
Naast actieve soortenbescherming is binnen de kaders van de Wet natuurbescherming ook proactieve soortenbescherming mogelijk. Bij proactieve soortenbescherming worden voorafgaand aan een ontwikkeling, bijvoorbeeld de sloop van woningen, maatregelen getroffen ten gunste van een duurzame instandhouding van gebouwen bewonende soorten zoals vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Vooraf worden de negatieve effecten geïnventariseerd en maatregelen genomen ten gunste van duurzame instandhouding van een populatie van die soorten.

Door aan de voorkant in gesprek te gaan worden achteraf knelpunten voorkomen en kunnen tijd en kosten worden bespaard.
In de Natuurvisie is aangegeven dat de Provincie twee pilotprojecten wil initiëren in verschillende gebieden met verschillende samenwerkingspartners. Inmiddels worden de mogelijkheden voor een eerste pilot in Zierikzee verkend met de gemeente Schouwen-Duiveland en woningbouwcoöperatie Zeeuwland voor soorten zoals huismus, gierzwaluw en verschillende vleermuizen. Onderdeel van de pilot zijn het uitvoeren van een 0-meting naar de aanwezigheid van soorten, het opstellen van een soortenmanagementplan, het verlenen van een gebiedsontheffing en een monitoringsplan voor de duur van de gebiedsontheffing waarbij de effecten op de soorten worden gemeten.

3.2 Passieve soortenbescherming

3.2.1 Inleiding
De passieve soortenbescherming via de Wet natuurbescherming is breed van aard.
Ten eerste heeft iedere persoon een zorgplicht voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten en hun directe leefomgeving (artikel 1.11 Wet natuurbescherming). Als iemand redelijkerwijs

kan vermoeden dat zijn of haar handelen negatieve gevolgen heeft dan moet die persoon daar naar handelen. Dat wil zeggen dit handelen in redelijkheid zo veel mogelijk nalaten of maatregelen nemen om onnodige schade aan dieren en planten te voorkomen. Voorts is de provincie het bevoegd gezag voor het verlenen van vrijstellingen en ontheffingen van de wettelijke verbodsbepalingen (hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming) die dienen tot de bescherming van dier- en plantensoorten. Redenen voor het verlenen van vrijstelling of ontheffing zijn onder meer beheer en schadebestrijding, ruimtelijke ontwikkelingen, onderzoek, onderwijs (educatie) en de opvang van dieren. Hoewel de wettelijke bescherming hetzelfde is, wordt beheer en schadebestrijding hier niet verder besproken maar komt dit in hoofdstuk 4 aan de orde.

3.2.2 Wettelijke bescherming

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes:

1. **Vogelrichtlijn** *paragraaf 3.1 Wet natuurbescherming (hierna: VR-soorten)*
   Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels worden beschermd volgens het beschermingsregime van de Europese Vogelrichtlijn.
   Hier is geen limitatieve lijst van beschikbaar. in Nederland gaat het om alle soorten die als broedvogel, standvogel, wintergast, dwaalgast of doortrekker aanwezig kunnen zijn.

2. **Habitatrichtlijn** *(incl. Verdragen van Bonn en Bern) paragraaf 3.2 Wet natuurbescherming (hierna HR-soorten)*
   De soorten beschermd op grond van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn.
   De Europees beschermde soorten bestaan uit soorten van de Habitatrichtlijn in bijlage IV, inclusief het Verdrag van Bern bijlage I en II en het Verdrag van Bonn bijlage I, voor zover hun natuurlijke verspreidingsgebied zich in Nederland bevindt.

3. **Andere soorten** *paragraaf 3.3 Wet natuurbescherming*
   Het derde beschermingsregime geldt voor 'andere soorten' (ook wel de nationaal beschermde soorten) waaronder soorten vallen die vanuit nationaal oogpunt worden beschermd.

Deze soorten staan genoemd in een bijlage van de Wet natuurbescherming, die hoort bij artikel 3.10 Wet natuurbescherming. Op deze bijlage staan soorten uit de soortgroepen zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten. Het betreft een limitatieve lijst van 144 soorten.

Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Hieronder staan de verbodsbepalingen behorend bij de drie beschermingsregimes in een tabel op een rij (tabel 2.1). Gedeputeerde staten kunnen onder voorwaarden ontheffing verlenen van een aantal verboden en Provinciale Staten zijn bevoegd om via een verordening vrijstelling te verlenen van een aantal verboden. Ook bij een ontheffing of vrijstelling blijft de zorgplicht gelden. (zie tabel 2.1)
De bepalingen zijn gericht op de bescherming van individuele dieren en planten. Het gaat niet alleen om de dieren en planten zelf, maar ook om eieren, nest- en rustplaatsen. Ook zaken als verhandelen, in bezit hebben of vervoeren zijn verboden. Deze verboden zijn niet opgenomen in tabel 2.1.
Hoewel de verbodsbepalingen zijn gericht op de bescherming van individuele planten en dieren, wordt bij de beoordeling van effecten van de ingreep op beschermde soorten gekeken naar de gevolgen voor de instandhouding van de populatie van de betrokken soort.

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wet natuurbescherming	**2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wet natuurbescherming**	**3. Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wet natuurbescherming**
art 3.1 lid 1 het is verboden in het wild levende vogels te doden of te vangen.	*art 3.5 lid 1* het is verboden deze soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	*art 3.10 lid 1a* het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen.
art 3.1 lid 2 het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	*art 3.5 lid 4* het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.	*art 3.10 lid 1b* het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
art 3.1 lid 3 het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	*art 3.5 lid 3* het is verboden eieren van deze dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	
art 3.1 lid 4 het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	*art 3.5 lid 2* het is verboden deze dieren opzettelijk te verstoren.	
	art 3.5 lid 5 het is verboden deze planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.	*art 3.5 lid 5* het is verboden deze vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Tabel 2.1 *verboden per beschermingsregime*

Voorkomen moet worden dat werkzaamheden en andere activiteiten leiden tot het overtreden van de in de Wet natuurbescherming opgenomen verbodsbepalingen.
Dat betekent dat iedereen die werkzaamheden of activiteiten gaat verrichten op plaatsen waar zich mogelijk beschermde dieren en/of planten bevinden, de mogelijke aanwezigheid van deze soorten in het plangebied in een vroeg stadium in beeld moet brengen en dit gegeven vooral tijdig moet betrekken in de planvorming. Bij de planvorming moet altijd worden vastgesteld of er in het plangebied beschermde plant- en/of diersoorten voorkomen die beschermd zijn en onder welk van de drie beschermingsregimeszevallen.

Als één of meerdere beschermde soorten in het plangebied aanwezig zijn en het niet uitgesloten kan worden dat één of meer van de wettelijke verbodsbepalingen overtreden zullen worden, dan dient de initiatiefnemer in kwestie een ontheffing aan te vragen, voor zover geen gedragscode of vrijstelling van toepassing is.

3.3 Gedragscode

Diverse overheden en organisaties in ons land hebben een gedragscode Flora- en faunawet. De opstellende overheden en organisaties zijn onder andere Rijkswaterstaat, gemeenten, Unie van Waterschappen, bedrijven, ondernemers en terrein beherende organisaties. De gedragscodes worden in de praktijk opgesteld door overheden en organisaties die vaak dezelfde handelingen verrichten en regelmatig ontheffing zouden moeten aanvragen als zij die handelingen niet volgens een gedragscode zouden uitvoeren.

Op grond van artikel 3.31, lid 1, van de Wet natuurbescherming is het opstellen van een gedragscode alleen mogelijk voor handelingen die plaatsvinden in het kader van:

a) een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
b) een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
c) een bestendig gebruik, of
d) ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

De mogelijkheid om een gedragscode op te stellen is uitdrukkelijk bedoeld als hulpmiddel om de lasten te verminderen.
De voor de komst van de Wet natuurbescherming opgestelde gedragscodes blijven onder de Wet natuurbescherming van kracht. Nieuwe gedragscodes op grond van de Wet natuurbescherming worden door de Minister goedgekeurd in overleg met Gedeputeerde Staten. In artikel 3.31, lid 2, van de Wet natuurbescherming staan de criteria en voorwaarden waaraan de gedragscode moet voldoen. Bij de gedragscode hoort het goedkeuringsbesluit van de Minister. Omdat de gedragscode het karakter heeft van een vrijstelling moet de naleving worden gecontroleerd.

Actieve sturing vanuit Ministerie en Provincie bij de totstandkoming van een gedragscode is er niet. Het wordt aan initiatieven vanuit andere overheden en organisaties overgelaten, omdat zij daar zelf baat bij hebben.

3.4 Vrijstelling

Voor welke soorten en onder welke voorwaarden Provinciale Staten bij verordening vrijstelling kunnen verlenen van de wettelijke verbodsbepalingen is afhankelijk van het beschermingsregime van de betreffende soort. Zo verschillen wettelijke belangen per beschermingsregime (zie tabel 2.2).

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wet natuurbescherming	2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wet natuurbescherming	3. Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wet natuurbescherming
De volksgezondheid of de openbare veiligheid.	De volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.	De volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
De veiligheid van het luchtverkeer.		
Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren.	Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.	Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.
Ter bescherming van flora of fauna.	De bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.	De bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
Voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt.	Voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten.	Voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten.
Om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.	Om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.	Om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben. In het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde. Ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen. Ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met de door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden. Ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren. In het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw. In het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer. In het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied. In het algemeen belang. Bestendig gebruik.

Tabel 2.2 *wettelijke belangen per beschermingsregime*

Voor nationaal beschermde soorten kan vrijstelling van de verbodsbepalingen worden verleend in het kader van onder andere ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer of onderhoud. De Wet natuurbescherming biedt deze mogelijkheid niet voor Europees beschermde soorten (VR- en HR-soorten).

Daarnaast zal tevens moeten worden aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing is en moet worden getoetst aan de voorwaarden dat de ingreep niet mag leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (VR-soorten) en/of afbreuk doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (HR- en nationaal beschermde soorten).
Het begrip "gunstige staat van instandhouding" vloeit voort uit de Europese richtlijnen en wordt op nationaal niveau van de lidstaat beoordeeld, waarbij het waarborgen van het duurzaam voortbestaan van (deel)populaties op provinciaal niveau kan bijdragen aan het bereiken en behouden van de gunstige staat van instandhouding op nationaal en uiteindelijk Europees niveau.
Bij het beoordelen van de mogelijkheden voor vrijstelling (en ontheffing) van de verbodsbepalingen wordt daarom tevens gekeken in welke mate de betreffende (deel)populatie bijdraagt aan het bereiken en behouden van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

3.4.1 Criteria voor vrijstelling

Voor regelmatig voorkomende ingrepen, waar geen andere bevredigende oplossing voor bestaat die minder schade oplevert voor de betreffende soort(en), voor beschermde soorten waarvan de staat van instandhouding gunstig, of thans niet bedreigd is en waarbij op voorhand geen sprake is van een potentiële aantasting van de staat van instandhouding (er is geen sprake van een dalende trend), kunnen Provinciale Staten vrijstelling verlenen.
Van een dalende trend is sprake als soorten op de "Rode Lijst" staan als "gevoelig". Dit betreft soorten die algemeen zijn en die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen, waardoor de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn.
Ingrepen mogen er niet toe leiden dat soorten in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

3.4.2 Bescherming weidevogels en veiligstelling tegen het verkeer

Een aantal handelingen waren onder het regime van de Flora- en faunawet vrijgesteld. Deze vrijstellingen zijn door het opnemen in de verordening ook na de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming gehandhaafd. Het betreft het beschermen van weidevogels tegen landbouwwerkzaamheden en vee en het veilig stellen van kikkers, padden en salamanders tegen het verkeer. Deze handelingen komen regelmatig voor en tasten de staat van instandhouding van soorten niet aan. Het verlenen van een vrijstelling heeft in dit geval de voorkeur en de huidige praktijk kan worden voortgezet zonder ontheffingenprocedures.

3.4.3 Onderzoek en onderwijs

Ook de vrijstelling voor het gebruik van eieren van de bastaardkikker, meerkikker, bruine kikker en de gewone pad voor onderwijs en onderzoek, zoals nu opgenomen in de verordening blijft gehandhaafd.

3.4.4 Opvang van dieren

Op grond van de Wet natuurbescherming is het verboden een vogel of een ander beschermd dier te vangen, onder zich te hebben en/of te vervoeren. Indien een vogel of ander dier ziek of gewond is, kan het nodig zijn om deze te vangen en te vervoeren naar een opvangcentrum of dierenarts. Onder de Wet natuurbescherming is alleen vrijstelling verleend voor het vangen en vervoeren van een zieke of gewonde vogel of ander dier met een dierenambulance. Aan deze vrijstelling zijn een aantal voorwaarden verbonden. Zo moet het dier binnen twaalf uur worden overgedragen aan een opvangcentrum of dierenarts.

Als iemand nu een zieke of gewonde vogel of ander dier aantreft mag hij of zij deze niet zelf naar een opvangcentrum of dierenarts brengen. De Provincie vindt dat een ongewenste situatie en zal iedereen vrijstelling verlenen voor het vangen, onder zich hebben en vervoeren van een zieke of gewonde vogel of ander dier onder dezelfde voorwaarden die nu al gelden voor de dierenambulance. Deze vrijstelling zal in de verordening worden opgenomen.

3.4.5 Ruimtelijke ingrepen

Voor soorten die zeer algemeen voorkomen en waarvan de populaties in een gunstige staat van instandhouding verkeren, is het niet gewenst dat voor elke ruimtelijke inrichting of ontwikkeling, ingreep in het kader van beheer of onderhoud of bestendig gebruik een ontheffing aangevraagd moet worden. Onder het regime van de Flora- en faunawet waren deze soorten daarom vrijgesteld voor deze handelingen. Na de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming is deze vrijstelling gehandhaafd door deze op te nemen in de verordening. Een aantal van deze soorten voldoet niet meer aan de criteria voor een vrijstelling, zoals genoemd in paragraaf 3.5.1. Zo staan hermelijn en wezel op de Rode Lijst als "gevoelig", wat betekent dat de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, omdat er sprake is van een dalende trend. Er geldt derhalve geen vrijstelling meer voor hermelijn en wezel. De verordening wordt overeenkomstig gewijzigd.

Uiteraard blijft ook bij een vrijstelling de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming) van toepassing. Dit betekent dat nadelige gevolgen voor de vrijgestelde diersoorten zoveel mogelijk voorkomen, beperkt of ongedaan gemaakt moeten worden.

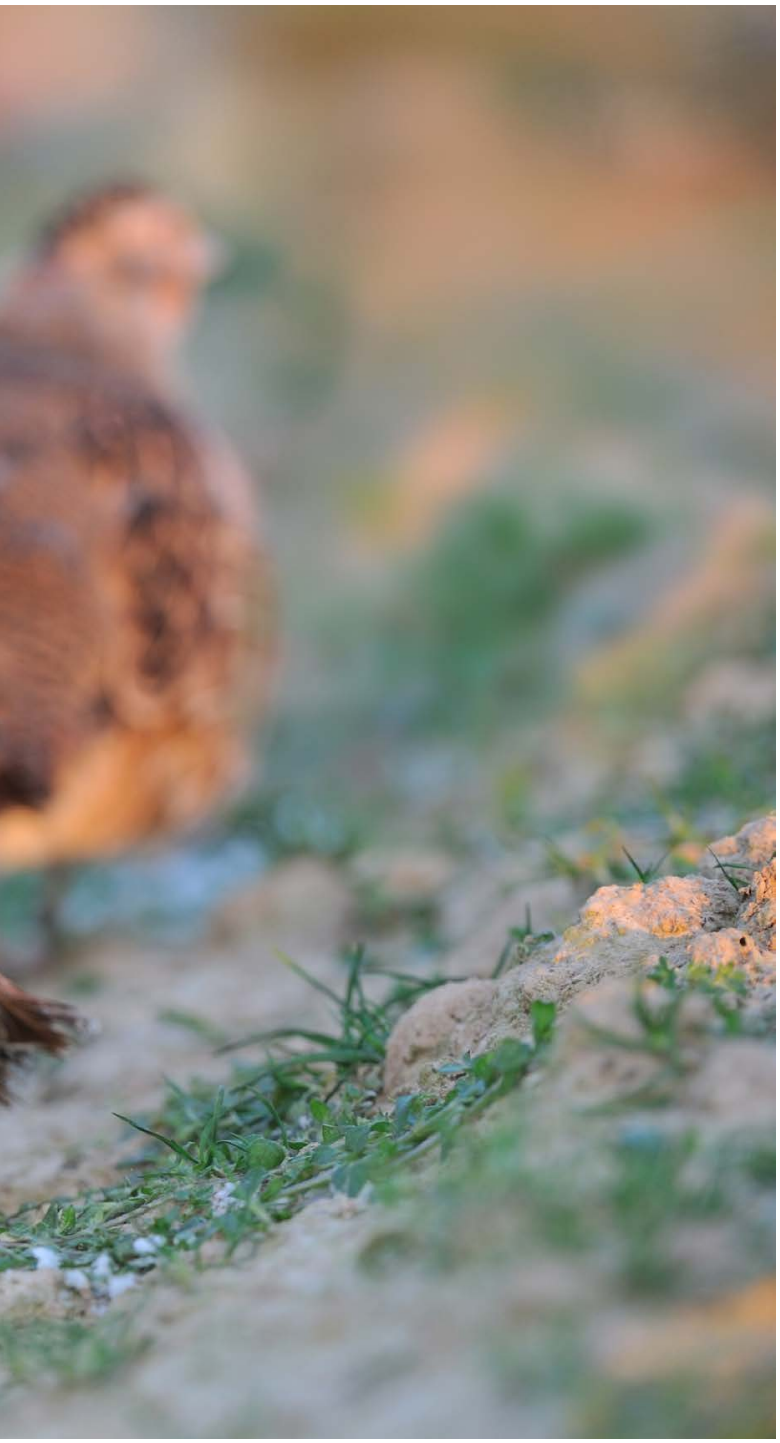
De vrijstelling geldt niet indien de betreffende handeling kan worden uitgevoerd volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode als bedoeld in artikel 3.31, eerste lid, van de Wet natuurbescherming. Indien een gedragscode op werkzaamheden van toepassing wordt verklaard dan wordt daarmee tevens nadere invulling gegeven aan de zorgplicht en worden de werkzaamheden uitgevoerd op een wijze die het zorgvuldig omgaan met natuurbelangen borgt. Het werken via een dergelijke gedragscode heeft daarom de voorkeur boven het gebruikmaken van de vrijstelling.

Als beschermde soorten in een gebied aanwezig zijn, zijn ruimtelijke ingrepen soms niet mogelijk op basis van vrijstelling of gedragscode. De initiatiefnemer kan dan een ontheffing aanvragen. Voor vogels kan bij ruimtelijke ingrepen echter geen ontheffing worden verleend. De ruimtelijke ingreep kan voor

vogels over het algemeen wel plaatsvinden als geen broedende vogels aanwezig zijn.
Dat kan betekenen dat er op zowel ondernemers als particulieren een zware administratieve last wordt gelegd. Dit kan worden voorkomen door in het geval van grootschalige (langdurige) ruimtelijke ingrepen actief in te zetten op de soortenbescherming bij de voorbereiding en uitvoering van een plan of project. Dit heet proactieve soortenbescherming (zie paragraaf 3.1.3).

Bij proactieve soortenbescherming wordt al in de voorbereidingsfase bekeken welke maatregelen er (vooraf) genomen moeten worden om de negatieve effecten van het initiatief op de betrokken soort zoveel mogelijk weg te nemen (mitigerende maatregelen). Als schadelijke effecten onontkoombaar zijn dient de schade hersteld te worden door elders maatregelen te treffen die de getroffen soort ten goede komen (compenserende maatregelen). De verbodsbepalingen mogen niet worden overtreden tenzij een ontheffing mogelijk is (het zogenaamde nee, tenzij principe).
Voordat een ingreep plaatsvindt moeten in het geval van proactieve soortenbescherming uiteindelijk voldoende mitigerende maatregelen genomen zijn ten gunste van een duurzame instandhouding van een populatie van soorten.
In de Natuurvisie Zeeland 2017-2022 is afgesproken dat de provincie proactieve soortenbescherming in samenwerking met andere overheden en ondernemers zal faciliteren en stimuleren. Hiertoe worden twee pilots uitgevoerd. Uiteindelijk zou proactieve soortenbescherming in Zeeland via een programmatische aanpak

kunnen worden uitgerold. Financiering ligt primair bij de baat hebbende partijen.
In afwachting van de resultaten van deze pilots zal op incidentele basis inzet van mitigerende maatregelen plaatsvinden om te voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden. Daar waar dat niet mogelijk is zal ontheffing moeten worden aangevraagd, die getoetst wordt aan de wettelijke criteria, zoals genoemd onder paragraaf 3.5.1.

3.5 Ontheffing

Als er geen gedragscode of vrijstelling is blijft de ontheffingsplicht gelden. Het primaire doel is dat de ontheffing uiteindelijk bijdraagt aan het voortbestaan van de soortenpopulaties en daarmee aan behoud en verbetering van de biodiversiteit.

3.5.1 Criteria voor ontheffing verlening

Ontheffing kan uitsluitend worden verleend indien is voldaan aan drie in de Wet natuurbescherming genoemde criteria:

- Voor alle beschermde soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd moet worden aangetoond, dat er geen andere bevredigende oplossing is voor de geplande activiteit die minder schade oplevert voor de betreffende soort(en).
- De ingreep kan alleen plaatsvinden als er tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staan. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals algemeen belang, de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, overlast (zie tabel 2.2).
- De ingreep mag niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (VR-soorten) en/of afbreuk doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (HR- en nationaal beschermde soorten).

Voor een aantal wettelijke belangen is het niet altijd even duidelijk wanneer deze aan de orde zijn. Wanneer is er bijvoorbeeld sprake van overlast? Hoe moet het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid aannemelijk worden gemaakt? Wanneer is er sprake van een algemeen belang? Door het opstellen van aanvullende regels en definities, gericht op een nadere onderbouwing van de aanvraag, kan aan initiatiefnemers deze duidelijkheid worden gegeven. Tevens wordt het toetsen aan de wettelijke criteria eenvoudiger waardoor vertraging in de besluitvorming wordt voorkomen.

Deze aanvullende regels en definities voor ontheffingen, gericht op een nadere onderbouwing van de aanvraag, zullen nader worden uitgewerkt in beleidsregels.

3.5.2 Ontheffingen voor opvangcentra

De voormalige minister van Economische Zaken was onder de Flora- en faunawet in alle gevallen bevoegd gezag voor het verlenen van een ontheffing voor de opvang van dieren. Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming zijn Gedeputeerde Staten bevoegd en is de Minister nog slechts voor een aantal categorieën van gevallen bevoegd. Als toetsingskader voor de verlening van ontheffingen aan opvangcentra voor het vangen, onder zich hebben en in voorkomend geval weer in de natuur uitzetten van beschermde dieren, maakt de Minister gebruik van de “Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten”. Deze beleidsregels staan inhoudelijk niet ter discussie. In overleg tussen provincies (IPO) en het Ministerie is geadviseerd de (Rijks)beleidsregels in het kader van ontheffing verlening door Gedeputeerde Staten van overeenkomstige toepassing te verklaren.

De door de Minister gebruikte “Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten” zullen ongewijzigd worden opgenomen in provinciale beleidsregels.

4. Jacht, beheer en schadebestrijding

Jacht, beheer en schadebestrijding gaan over de benutting van wildsoorten gedurende het jachtseizoen (jacht), het planmatig beheer van populaties van in het wild levende dieren (faunabeheer) en het voorkomen en/of beperken van schade door deze diersoorten (schadebestrijding). Over faunabeheer leven in de samenleving uiteenlopende en uitgesproken opvattingen. Het doden of (niet) beheren van dieren roept vaak heftige emoties op. Bij faunabeheer gaat het om het vinden van een juiste balans tussen maatschappelijke, economische en natuurbeschermingsbelangen (soortenbeschermingsbelangen). Aanwezigheid van beschermde fauna staat soms op gespannen voet met belangen van de landbouw, openbare veiligheid, volksgezondheid of de belangen van flora en fauna zelf.

De Wet natuurbescherming is het wettelijk kader voor faunabeheer. Deze wet geeft provincies enige vrijheid ten aanzien van een tweetal beleidsaspecten. Het eerste aspect betreft de mate van bescherming ofwel de bereidheid om in te grijpen, c.q. reguleren in de ontwikkeling van dierpopulaties (omvang en verspreiding). Dit speelt met name bij diersoorten die in verspreiding toenemen en impact hebben op economische en/of maatschappelijke belangen, zoals ganzen en reeën. Met het oog op een aantal wettelijke belangen zijn Provinciale Staten bevoegd tot het verlenen van generieke vrijstellingen en kunnen Gedeputeerde Staten ontheffingen verlenen. Een ontheffing is veelal specifiek, voor een bepaalde plaats, een bepaalde persoon of organisatie en vaak voor een beperkte tijd.
Het tweede aspect betreft de mate van schadeloosstelling bij economisch nadeel. Beschermde wilde dieren kunnen schade veroorzaken. Omdat ze wettelijk zijn beschermd kan niet in alle gevallen vrijstelling of ontheffing worden verleend voor het bestrijden van schade door het verjagen of doden van deze soorten en soms leidt gebruik van de vrijstelling of ontheffing niet tot voorkoming van alle schade.
In dit hoofdstuk zal achtereenvolgens ingegaan worden op hoe de Provincie Zeeland invulling geeft aan het beleid voor het faunabeheer, op de organisatie van het faunabeheer, de te hanteren criteria bij het toestaan van uitzonderingen op de wettelijke bescherming van dieren en de tegemoetkoming in faunaschade.

4.1 Organisatie van het faunabeheer

Uitgangspunt van de Wet natuurbescherming is een planmatige, effectieve en gebiedsgerichte aanpak van het faunabeheer, in de vorm van faunabeheereenheden, faunabeheerplannen en daarop gebaseerde provinciale ontheffingen. Met een planmatige en gebiedsgerichte aanpak wordt geborgd dat alle inspanningen in het kader van jacht, beheer en schadebestrijding op elkaar worden afgestemd en ten dienste staan van het gebied waarin die inspanningen worden verricht. Gelet hierop vinden de uitvoering van de schadebestrijding, het beheer en de uitoefening van de jacht hun basis in faunabeheerplannen. De faunabeheereenheden stellen deze plannen vast. De wildbeheereenheden geven over het algemeen uitvoering aan deze plannen. De noodzaak, proportionaliteit en uitvoering van het faunabeheerplan worden door Gedeputeerde Staten in een formele goedkeuringsprocedure beoordeeld, zodat het publiek belang en de samenhang met het algehele natuurbeleid van de provincie is gewaarborgd.

4.2 Faunabeheereenheid

Provinciale faunabeheereenheden voeren in het huidige faunabeleid een essentiële rol, omdat zij zorgen voor een maatschappelijke en gebiedsgerichte inbedding van het faunabeheer. In het bestuur van de faunabeheereenheden zijn de maatschappelijke geledingen vertegenwoordigd die belang hebben bij de uitvoering van het faunabeleid, zoals jagers, de landbouwsector de organisaties die natuurterreinen beheren en de particuliere grondeigenaren.
Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming is het bestuur uitgebreid met een vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in de regio waartoe het werkgebied van de faunabeheereenheid behoort. Door deze brede maatschappelijke samenstelling van het bestuur wordt een groter draagvlak verkregen voor het te voeren faunabeheer.
Daarnaast zijn faunabeheereenheden verantwoordelijk voor het opstellen van faunabeheerplannen, goed te keuren door Gedeputeerde Staten.

4.2.1 Samenstelling Faunabeheereenheid

In de Wet natuurbescherming (artikel 3.12, negende lid) is bepaald dat Provinciale Staten bij verordening regels stellen waaraan in hun provincie werkzame faunabeheereenheden dienen te voldoen. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op de omvang en begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid en de vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties in het bestuur van de faunabeheereenheid.
Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming zijn deze regels door Provinciale Staten bij verordening nader uitgewerkt en sindsdien kent het bestuur van de faunabeheereenheid in Zeeland vijf leden en een onafhankelijke voorzitter. De leden bestaan uit vertegenwoordiging namens de jacht, de landbouw, de terrein beherende organisaties, het particulier grondbezit en maatschappelijke organisaties. Daarnaast kan de faunabeheereenheid adviseurs toevoegen aan het bestuur. Nu de faunabeheereenheid in deze samenstelling net begonnen is en voldoet aan de wettelijke eisen is er geen reden om de samenstelling van het bestuur opnieuw te bezien. De in de verordening opgenomen regels hieromtrent blijven ongewijzigd.

4.2.2 Rol Faunabeheereenheid

Bij de uitvoering van het faunabeheer vervult de faunabeheereenheid een belangrijke rol. De

faunabeheereenheid initieert, coördineert en faciliteert de uitvoering van beheermaatregelen. Op basis van het door de faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplan, wordt uitvoering gegeven aan de jacht en ontheffingen en vrijstellingen om dieren te beheren, reguleren en te bestrijden. Daarmee ligt de regie over jacht, beheer en schadebestrijding **volledig** bij de faunabeheereenheid. De faunabeheereenheid dient zich bij de uitoefening van haar taken te houden aan de bepalingen van de Wet natuurbescherming en het geformuleerde provinciaal beleid. De faunabeheereenheid kent daarbij een ruime vrijheid bij het invullen van haar taken. In een faunabeheerplan regelt de faunabeheereenheid de uitoefening van de jacht, het beheer en de schadebestrijdingen bepaalt zo bijvoorbeeld zelf of er wordt ingegrepen in de stand van damherten, waar dat gebeurt, door wie en wanneer. Binnen de faunabeheereenheid dient, in overleg tussen de diverse partijen, jagers en terreinbeheerders, natuurbescherming en landbouw, overeenstemming te worden bereikt over de keuze om in te grijpen en de wijze van uitvoering. Dit levert soms spanning op tussen verschillende belangen. Anderzijds kan, bij gebleken overeenstemming, de maatregel ook steunen op draagvlak bij de betrokken partijen. Dit samenspel vormt een belangrijke meerwaarde van de faunabeheereenheid.

De Provincie Zeeland en de faunabeheereenheid zijn beide betrokken bij het faunabeleid en -beheer in Zeeland. Beide organisaties hebben daarin een eigen rol, taak en verantwoordelijkheid. Soms zijn die rol, taak en verantwoordelijkheid duidelijk. Soms bestaat er echter onduidelijkheid waar de 'lead' voor de verschillende onderdelen ligt, hoe de exacte afbakening van de verantwoordelijkheden is en wie waarop aanspreekbaar is.
Om onduidelijkheid te voorkomen zijn in 2017 tussen Provincie en faunabeheereenheid afspraken gemaakt over de rollen taken en verantwoordelijkheden. Deze zijn vastgelegd in het document Samen doen! (kenmerk 17004086).

4.3 Faunabeheerplannen

Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan (artikel 3.12, eerste lid Wet natuurbescherming). Het faunabeheerplan is de basis voor de uitvoering van een vrijstelling voor schadebestrijding, de verlening van ontheffingen voor beheer en de uitoefening van de jacht. Hiermee wil de wetgever bevorderen dat alle vormen van faunabeheer zoveel mogelijk in samenhang én in afstemming met elkaar plaatsvinden. Met een planmatige en gebiedsgerichte aanpak wordt geborgd dat alle inspanningen op elkaar worden afgestemd.

4.4 Algemeen

In de Wet natuurbescherming is bepaald dat faunabeheereenheden een of meer faunabeheerplannen vaststellen voor hun werkgebied. Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren. Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan betrekking heeft. Alvorens een faunabeheerplan vast te stellen hoort de faunabeheereenheid de binnen haar werkgebied werkzame wildbeheereenheden over de inhoud van het plan. Provinciale Staten kunnen **regels stellen bij verordening** waaraan de door de faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplannen dienen te voldoen. Het faunabeheerplan moet door Gedeputeerde Staten worden goedgekeurd.

4.5 Regels Faunabeheerplan

In de Wet natuurbescherming is bepaald dat de regels in elk geval betrekking kunnen hebben op de omvang en begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid, de aard, omvang en noodzaak van de op grond van het faunabeheerplan te verrichten handelingen waarvoor een ontheffing voor het beheer van populaties of waartoe een opdracht wordt verleend en de wijze waarop en de perioden waarin de handelingen worden verricht. Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming hebben Provinciale Staten deze regels nader uitgewerkt in de verordening.
Deze regels hebben betrekking op de volgende onderwerpen.

4.5.1 Reikwijdte

Uitgangspunt van het systeem van faunabeheer is dat er in een bepaald gebied gedurende een langere periode integraal beheer wordt gevoerd. Om dat te bereiken moet het faunabeheerplan gelden voor een deel van het werkgebied van de faunabeheereenheid dat groot genoeg is om een verantwoord en duurzaam faunabeheer te kunnen voeren in samenhang met schadebestrijding en de uitoefening van de jacht.

4.5.2 Geldigheidsduur

Gelet op de samenhangende aanpak van populatiebeheer, schadebestrijding en de uitoefening van de jacht waarin het faunabeheerplan voorziet, is het van belang dat het faunabeheerplan voor verschillende jaren geldig is. Provinciale Staten hebben daarom bij verordening bepaald dat de geldigheidsduur van een faunabeheerplan maximaal 6 jaar is. Hiermee wordt aangesloten op de looptijd van andere planperioden, zoals Natura 2000-beheerplannen, zodat het faunabeheerplan hierop afgestemd kan worden. De faunabeheereenheid kan het faunabeheerplan ook tussentijds wijzigen, bijvoorbeeld als ontwikkelingen in dierenpopulaties of ontwikkelingen in schade of onvoldoende preventie daartoe aanleiding geven. In uitzonderlijke gevallen kunnen Gedeputeerde Staten de geldigheidsduur van het faunabeheerplan eenmaal met maximaal één jaar verlengen.

4.5.3 Regels faunabeheerplan (duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding op basis van ontheffingen)

Voor populatiebeheer en schadebestrijding op basis van ontheffingen fungeert het faunabeheerplan als onderbouwing voor ontheffing verlening. Het faunabeheerplan dient het complete

faunabeheer te beschrijven. Daarbij moet onder andere aandacht zijn voor de uitvoering van het beheer in verleden en toekomst, de opgetreden schade in het verleden en de dreigende schade in de toekomst, de trends wat betreft aantallen en de gewenste stand in relatie tot de staat van instandhouding. Ook kan de natuurlijke draagkracht van gebieden in het plan worden betrokken.

4.5.4 Regels faunabeheerplan (schadebestrijding op basis van vrijstellingen)

Voor schadebestrijding op basis van vrijstellingen fungeert het faunabeheerplan als koepel. Het is aan de grondgebruikers om binnen het kader van het faunabeheerplan te bepalen wat aan schadebestrijding nodig is. Deze faunabeheerplannen geven dan ook richting ten aanzien van de planmatige en gecoördineerde bestrijding van schadeveroorzakende dieren, kwantitatieve gegevens over de populatie van diersoorten en een beschrijving van de handelingen die onder het voorgaande faunabeheerplan zijn verricht om schade te voorkomen.

4.5.5 Regels faunabeheerplan (uitoefening jacht)

Een nieuw element van de Wet natuurbescherming is dat de jachthouder bij de uitvoering van de jacht het faunabeheerplan in acht moet nemen. De Wet natuurbescherming geeft aan dat de jacht dient te geschieden in overeenstemming met het faunabeheerplan. Hiermee kan de uitoefening van de jacht door een jachthouder worden afgestemd met uitoefening van de jacht op andere jachtvelden en de schadebestrijding op basis van de landelijke en provinciale vrijstellingen en op basis van ontheffingen. Nadere uitwerking van de jacht vindt plaats in de paragraaf 4.11.
Bij het opstellen van het faunabeheerplan wordt gebruik gemaakt van de verplicht door jagers te overleggen afschotgegevens (art. 3.13 Wet natuurbescherming) en door een ieder vrijwillig te verstrekken schattingen, trends en -waar redelijkerwijs mogelijk- trendtellingen, alsmede gegevens over aantallen en verspreiding van populaties, al dan niet verzameld door soortenorganisaties (Sovon, Zoogdiervereniging). De jachthouder moet, met inachtneming van het faunabeheerplan, bepalen wat in zijn jachtveld nodig is om een redelijke wildstand te handhaven **of te bereiken**. Daarnaast staat de uitoefening van de jacht in dienst van schadebestrijding. Deze samenhang met schadebestrijding en een inschatting van de mate waarin wildsoorten jacht verdragen, moet uit het faunabeheerplan blijken.

4.5.6 Goedkeuring

Uitvoering geven aan een faunabeheerplan kan pas na goedkeuring door Gedeputeerde Staten.
Faunabeheerplannen moeten om voor goedkeuring door Gedeputeerde Staten in aanmerking te komen, voldoen aan de eisen die voortvloeien uit de Wet natuurbescherming en

het bepaalde in de verordening. Doordat een faunabeheerplan meer dan voorheen dient als kader voor de uitvoering van jacht, schadebestrijdingen populatiebeheer, is het van belang dat Gedeputeerde Staten nauwkeurig beoordelen of een vastgesteld plan aan de gestelde eisen voldoet. Daarnaast dient bij de vaststelling van een faunabeheerplan rekening gehouden te worden met de relevante vastgestelde beleidskaders, zoals de provinciale natuurvisie, Natura 2000-beheerplannen en het door Gedeputeerde Staten vastgesteld beleid met betrekking tot populatiebeheer, schadebestrijding en jacht.

4.6 Wildbeheereenheid

De **feitelijke** uitvoering van het faunabeheer gebeurt in Zeeland door jagers, verenigd in 17 wildbeheereenheden De wildbeheereenheden beschikken over uitgebreide gebiedskennis, hebben ervaring in het faunabeheer, hebben goede contacten met agrariërs en grondeigenaren en hebben overzicht over wat er in hun werkgebied precies speelt. Het zijn over het algemeen de wildbeheereenheden die uitvoering geven aan het faunabeheerplan. Zij zullen in de praktijk het beheer uitvoeren op grond van de provinciale ontheffingen en vrijstellingen en zij bevorderen dat de aangesloten jachthouders de jacht en de schadebestrijding uitvoeren overeenkomstig het faunabeheerplan en ten dienste van de grondgebruikers.

Daarnaast adviseren de wildbeheereenheden de faunabeheereenheid over de inhoud van de faunabeheerplannen en leveren zij op basis van tellingen en een afschotregistratie de gegevens aan ten behoeve van het faunabeheerplan. De toekenning van deze taken en verantwoordelijkheden aan de wildbeheereenheden vindt haar rechtvaardiging in het feit dat deze samenwerkingsverbanden bij uitstek streekgebonden zijn. Om de wildbeheereenheden deze taken effectief te laten uitvoeren heeft de Wet natuurbescherming er in voorzien dat alle van het geweer gebruik makende jachthouders -jachthouders met een jachtakte- binnen het werkgebied van een wildbeheereenheid zich bij deze eenheid moeten aansluiten. Dit versterkt het streekgebonden karakter van schadebestrijding, beheer en jacht met het geweer nog verder.
Deze werkgebieden dienen bovendien van voldoende omvang te zijn voor een effectieve invulling van de werkzaamheden. Gezien het belang dat anderen bij de werkzaamheden kunnen hebben, zoals grondgebruikers, niet zijnde jachtaktehouders, uit de streek en terreinbeheerders, is in de Wet natuurbescherming opgenomen dat ook zij lid kunnen worden van een wildbeheereenheid.

Provinciale Staten kunnen bij verordening in elk geval regels stellen die betrekking hebben op de omvang en begrenzing van het gebied waarover zich de zorg van een wildbeheereenheid kan uitstrekken en de gevallen waarin en voorwaarden waaronder jachthouders zijn uitgesloten van de aansluitplicht.
Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming hebben Provinciale Staten deze regels nader uitgewerkt in de verordening.
Deze regels hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

4.6.1 Omvang en begrenzing

De werkgebieden van de wildbeheereenheden dienen van voldoende omvang te zijn voor een effectieve invulling van de werkzaamheden.
Van belang is daarbij de grootte van de leefgebieden van de diersoorten die worden beheerd op grond van het faunabeheerplan. Wanneer de werkgebieden van de wildbeheereenheden te klein zijn, dan zal de uitvoering van het beheer onvoldoende samenhangend zijn en onvoldoende kunnen worden gecoördineerd.
Vooral daar waar het faunabeheer zich over een groter gebied uitstrekt (reeën, ganzen, damherten) is afbakening van werkgebieden op een hoger niveau wenselijk; een afbakening die zich verhoudt met het verspreidingsgebied van de betreffende soorten. Grenzen van wildbeheereenheden zijn nu veelal gebaseerd op grenzen van jachtvelden. Grenzen van jachtvelden zijn echter aan verandering onderhevig en hoeven geen relatie te hebben met logische geografische begrenzingen.
Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming is in de verordening bepaald dat iedere wildbeheereenheid een eigen aaneengesloten werkgebied heeft van minimaal 5000 hectare.

Uitbreiding van het takenpakket en de werkzaamheden, verhoging van de efficiency in het faunabeheer en dreigend tekort aan beschikbare bestuurders vragen om herbezinning over het aantal wildbeheereenheden en de omvang van hun werkgebied. Om die reden zal worden gestreefd naar samenvoeging en schaalvergroting van het aantal wildbeheereenheden. De faunabeheereenheid zal worden gevraagd om dit proces te faciliteren.
Vijf jaar na vaststelling van deze nota zal worden bezien of het proces tot schaalvergroting al voldoende resultaat heeft opgeleverd en of de eisen voor omvang en begrenzing van wildbeheereenheden nader moeten worden herzien.

4.6.2 Lidmaatschap en geschillen

Op grond van de Wet natuurbescherming heeft een wildbeheereenheid de rechtsvorm van een vereniging. Ook grondgebruikers, terreinbeheerders en jachthouders zonder jachtakte kunnen lid worden van de vereniging.
Omdat een aantal wildbeheereenheden deelnemers kent die geen lid zijn van de vereniging, kan er onduidelijkheid ontstaan ten aanzien van de rechten van deze deelnemers. Daarom is in de verordening bepaald dat aansluiting plaatsvindt door middel van het lidmaatschap van de vereniging.

Het niet handelen conform het faunabeheerplan kan aanleiding zijn om het lidmaatschap van een wildbeheereenheid te beëindigen. Dit heeft verstrekkende gevolgen voor de jachthouder die het betreft, aangezien deze in de regel dan geen jachtakte kan verkrijgen. Het is het bestuur van de wildbeheereenheid dat kan beslissen om het lidmaatschap te beëindigen voor een te bepalen periode. Ten aanzien van het voornemen voor een dergelijke beslissing wordt door het bestuur van de wildbeheereenheid een advies ingewonnen bij het bestuur van de faunabeheereenheid. Het is immers de faunabeheereenheid die, op grond van feiten, kan beoordelen of het handelen van een lid van de een wildbeheereenheid in strijd is met het door de faunabeheereenheid opgestelde faunabeheerplan. De wildbeheereenheden hebben een gezamenlijke geschillenregeling om onder meer geschillen ten aanzien van beëindiging van het lidmaatschap te behandelen.

4.6.3 Uitzondering lidmaatschap

Gezien het belang dat anderen bij de werkzaamheden van de wildbeheereenheden kunnen hebben, zoals grondgebruikers, niet zijnde jachtaktehouders, uit de streek, is in de Wet natuurbescherming voorzien dat ook zij lid kunnen worden van een wildbeheereenheid. Voor grote terrein beherende organisaties zal de verplichting om zich aan te sluiten bij wildbeheereenheden veelal weinig meerwaarde hebben: een samenhangend en verantwoord beheer van hun terreinen is verzekerd gelet op de aard van de organisatie en de omvang van hun terreinen.

Medewerkers van deze organisaties die in het bezit zijn van een jachtakte kunnen worden beschouwd als jachthouders met een jachtakte, wanneer ze jagen op de gronden in bezit van de werkgever. Daarom is in de verordening bepaald dat deze personen zijn vrijgesteld van de aansluitplicht. Voorwaarde is wel dat zij zijn aangesloten bij een faunabeheereenheid en op grond daarvan deelnemen aan de gegevensverzameling ten behoeve van het faunabeheerplan en de uitvoering daarvan.

4.6.4 Rapportage

In het faunabeheerplan is geregeld welke gegevens verzameld dienen te worden ter onderbouwing van ontheffingen voor faunabeheer. Deze gegevens worden voor een belangrijk deel verzameld door de wildbeheereenheden en hun leden. De wildbeheereenheid neemt, in het kader van het faunabeheerplan, deel aan trendtellingen van diersoorten, en draagt zorg voor afschotregistratie **en de registratie van dood gevonden dieren (valwild)**, voor het gehele gebied waarover zich de zorg van de wildbeheereenheid uitstrekt.

4.7 Wettelijk kader

Provincies kunnen in bepaalde gevallen vrijstelling of ontheffing van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming verlenen. Afhankelijk van het beschermingsregime (zie hoofdstuk 3, paragraaf 3.3) zijn daar voorwaarden aan verbonden. Voor Europees beschermde soorten (VR- en HR-soorten) zijn die voorwaarden stringenter dan voor de nationaal beschermde soorten.
Kenmerken van een vrijstelling zijn dat deze algemeen geldt, een beperkt aantal voorwaarden heeft en over een groot grondgebied van kracht is. Het verlenen van vrijstellingen is een bevoegdheid van Provinciale Staten.
Een ontheffing is meer maatwerk en kent meerdere, specifieke en op de betreffende situatie toegesneden voorwaarden. Een ontheffing wordt door Gedeputeerde Staten verstrekt. Ontheffingen worden bij voorkeur afgegeven aan een faunabeheereenheid op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan. In uitzonderingsgevallen kan ook individueel ontheffing worden verleend.

4.7.1 Vrijstelling

In artikel 3.15 van de Wet natuurbescherming is bepaald dat bij algemene maatregel van bestuur vogels en andere dieren kunnen worden aangewezen die in het gehele land schade veroorzaken. Provinciale Staten kunnen dit bij verordening doen voor vogels en andere dieren die in hun provincie schade veroorzaken, voor zover deze soorten niet al landelijk zijn aangewezen. Soorten kunnen alleen worden aangewezen (zowel landelijk als provinciaal) als zij niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen.

Waar de schade betrekking op heeft is wettelijk ingekaderd en afhankelijk van het beschermingsregime van de soort (zie tabel 4.1). Voor Europees beschermde soorten (VR- en HR-soorten) kan vrijstelling van de verbodsbepalingen worden verleend in het kader van belangrijke/ernstige schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren en schade aan flora of fauna. Voor nationaal beschermde soorten zijn er ruimere mogelijkheden en wordt bij de verordening omschreven welke categorieën van schade het betreft.

Daarnaast kan bij Ministeriële regeling (landelijke schadesoorten) of verordening (provinciale schadesoorten) worden bepaald dat bepaalde verboden van de Wet natuurbescherming niet van toepassing zijn op één of meerdere van de aangewezen schadesoorten, dus waar een zogenaamde vrijstelling voor geldt. Het verkeren in een gunstige staat van instandhouding en het (met regelmaat) schaden van de wettelijke belangen zijn de criteria om vrijstelling van de verbodsbepalingen te kunnen verlenen. Daarnaast zal tevens moeten worden aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing is. Hoe wij andere bevredigende oplossingen beoordelen is nader uitgewerkt in paragraaf 4.7.2.1.
De vrijstelling wordt verleend voor handelingen op door de grondgebruiker gebruikte gronden of aan door hem gebruikte opstallen. De handelingen moeten dienen ter voorkoming van in het lopende of daaropvolgende jaar dreigende schade aan deze gronden, in of aan deze opstallen, of in het omringende gebied. Grondgebruikers kunnen de toegestane handelingen door een wildbeheereenheid of anderen laten uitoefenen.
Wanneer voor soorten een vrijstelling geldt, betekent dit dat geen tegemoetkoming in de schade wordt verleend.

4.7.1.1 Landelijke vrijstelling

In het Besluit natuurbescherming (artikel 3.1) zijn Canadese gans, houtduif, zwarte kraai, kauw, konijn en vos aangewezen als soorten die niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen, en die in het gehele land schade veroorzaken. In de Regeling natuurbescherming (artikelen 3.1 t/m 3.4) is bepaald van welke verboden, voor welke middelen en onder welke voorwaarden vrijstelling wordt verleend.

4.7.1.2 Provinciale Vrijstelling

Provinciale Staten kunnen bij verordening diersoorten aanwijzen die in hun provincie schade veroorzaken mits deze soorten niet zijn aangewezen als soorten die in het gehele land schade veroorzaken en zij niet in hun voortbestaan worden bedreigd. In het kader van de implementatie van de Wet natuurbescherming is het onder de Flora- en faunawet geldende beleid voortgezet en de vrijstelling inhoudelijk niet gewijzigd.

4.7.1.3 Criteria voor vrijstelling

Het ontbreken van andere bevredigende oplossingen, het met regelmaat (meerdere achtereenvolgende jaren) schaden van de in de wet genoemde belangen, het verkeren in een gunstige staat van instandhouding en er is geen sprake van een dalende trend, zijn de criteria om vrijstelling van de verbodsbepalingen te verlenen.

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wet natuurbescherming	**2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wet natuurbescherming**	**3. Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wet natuurbescherming**
Belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren.	Ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom	Schade behorende tot bij de verordening omschreven categorieën van schade.
Schade aan flora of fauna.	Schade aan de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.	

Tabel 4.1 *schade per beschermingsregime*

Van een dalende trend is sprake als soorten op de "Rode lijst" staan als "gevoelig". Dit betreft soorten die algemeen zijn en die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen, waardoor de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn.
Ingrepen mogen er niet toe leiden dat soorten in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

In de afgelopen jaren zijn voor diverse soorten en situaties ontheffingen verleend. De aan de faunabeheereenheid verleende ontheffingen hebben over het algemeen een werking over de gehele provincie. Aan één aan de faunabeheereenheid verleende ontheffing kunnen honderden gebruikers verbonden zijn. Daarnaast geldt een ontheffing aan de faunabeheereenheid voor meerdere jaren.

Bij ontheffingen aan de faunabeheereenheid, die over het algemeen voor een periode van vijf jaar zijn verleend, heeft een toets aan de in het geding zijnde wettelijke belangen, aan mogelijke andere bevredigende oplossingen en de gunstige staat van instandhouding plaatsgevonden. Voor die soorten, waarvoor al gedurende meerdere jaren en voor een groot gebied, ontheffing is verleend en waar wordt voldaan aan de criteria, zal een vrijstelling worden verleend. Dit vermindert de regeldruk en komt feitelijk overeen met de huidige werkwijze.

Het toepassen van bovengenoemde criteria leidt voor een aantal soorten tot het aanpassen van de in de verordening opgenomen vrijstelling. Zo laten de aantalsontwikkelingen van wilde eend (zowel broedvogels als doortrekkers) en spreeuw (alleen broedvogels) een significante afname zien. Inmiddels scoort de wilde eend landelijk als broedvogel matig ongunstig en als niet-broedvogel zeer ongunstig op de staat van instandhouding. De spreeuw scoort als broedvogel ook matig ongunstig op de staat van instandhouding. Deze soorten voldoen derhalve niet meer aan de criteria voor een vrijstelling. Daarnaast wordt vrijstelling verleend voor die soorten waarvoor aan de faunabeheereenheid een ontheffing voor meerdere jaren en voor een groot gebied is verleend en die voldoen aan bovengenoemde criteria. Dit betreft brandgans, grauwe gans, kolgans, haas en damhert. In de verordening wordt per soort aangegeven voor welk wettelijk belang, welk gebied, welke middelen en onder welke voorschriften en beperkingen de vrijstelling geldt.

4.7.2 Ontheffing

Voor soorten met een ongunstige staat van instandhouding en/of waarvan sprake is van incidentele ingrepen blijft de ontheffingsplicht gelden, rekening houdend met de in de Wet natuurbescherming genoemde beschermingsregimes, ontheffingsgrondslagen en de hierna genoemde criteria. Het primaire doel is dat de ontheffing uiteindelijk bijdraagt aan het voortbestaan van de soortenpopulatie en daarmee het behoud en verbetering van de biodiversiteit.
Ontheffing kan uitsluitend worden verleend indien is voldaan aan drie in de Wet natuurbescherming genoemde criteria:

- Voor alle beschermde soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd moet worden aangetoond, dat er geen andere bevredigende oplossing is voor de geplande handeling die minder schade oplevert voor de betreffende soort(en).
- De ingreep kan alleen plaatsvinden als er tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staat. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals algemeen belang, de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, overlast (zie paragraaf 3.5, tabel 2.2).
- De ingreep mag niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (VR-soorten) en/of afbreuk doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (HR- en nationaal beschermde soorten).

4.7.2.1 Andere bevredigende oplossing

De Wet natuurbescherming schrijft voor dat uitsluitend ontheffing kan worden verleend als is aangetoond, dat er voor de geplande handeling geen andere bevredigende oplossing is die minder ingrijpend is voor de betreffende soort(en).
De wet geeft geen nadere invulling over de toepassing van deze andere bevredigende oplossingen. Om helderheid te geven hoe wij de andere bevredigende oplossingen beoordelen wordt er in dit hoofdstuk een nadere uitwerking aan gegeven.

De bescherming van have en goed tegen schade door dieren is primair de verantwoordelijkheid van de grondgebruiker zelf. Grondgebruikers die schade door beschermde dieren ondervinden, kunnen allerlei maatregelen nemen om de schade die door deze dieren wordt veroorzaakt, te voorkomen. Uitgangspunt in het beleid is dat de grondgebruiker alles in het werk stelt om schade te voorkomen of te beperken. Ook de Wet natuurbescherming gaat uit van preventie van schade boven bestrijding.
Pas wanneer geen andere bevredigende oplossing bestaat kan (vrijstelling of) ontheffing van de **(verbods-)** bepalingen van de wet gegeven worden.

Natuurlijke processen

Gedeputeerde Staten streven er naar om bij schadebestrijding natuurlijke processen zoveel mogelijk een rol te laten spelen. Predatie door natuurlijke vijanden zoals de sperwer op spreeuwen, de vos op konijnen en ganzen en de torenvalk op muizen, genieten de voorkeur bij het beperken van schade.

Schadepreventie zonder verstoring

Wanneer natuurlijke processen niet afdoende resultaat opleveren is het van belang dat de grondgebruiker zelf al het mogelijke dat in redelijkheid van hem kan worden verwacht, onderneemt om schade zoveel mogelijk te voorkomen of beperken. Gedeputeerde Staten verlangen dat de grondgebruiker maatregelen treft, die naar redelijkheid en billijkheid van de grondgebruiker mogen worden gevraagd.
Schadepreventie, zonder dieren hiervoor te hoeven verstoren, beantwoordt maximaal aan de doelstellingen van de Wet natuurbescherming. Het onbereikbaar maken van de teelt middels rasters, netten of bedrading zijn voorbeelden hiervan. Toepassing van deze investeringen kent echter ook zijn beperkingen.
Het afschermen van teelten met rasters of netten betreft een kostbare investering die niet zonder meer voor iedere teelt gevraagd kan worden. Ook op technisch gebied stelt een dergelijke maatregel zijn grenzen. Grote oppervlakten kunnen veelal niet overspannen worden en bepaalde bewerkingen worden onmogelijk door de aanwezigheid van een raster en/of net. Een bijkomstig nadeel van het gebruik van netten is dat hierin onbedoeld vogels en andere dieren verstrikt kunnen raken.

Verjaging

Daar waar schadepreventie zonder verstoring niet mogelijk is zal tot andere maatregelen overgegaan moeten worden. Plaatsing van vogelverschrikkers, het spannen van linten, het aanbrengen van imitatieroofvogels of verjaging door menselijke aanwezigheid behoren hierbij tot de mogelijkheden. Ook akoestische afweermiddelen zoals knalapparaten en gebruik van een vogelafweerpistool (pistool waarmee vuurwerk afgeschoten kan worden) kunnen genoemd worden. Een deel van deze methoden wordt veelvuldig toegepast. Een keerzijde van genoemde methoden is wel dat vrij snel gewenning optreedt. Variatie in afweermethoden is derhalve van belang. De Faunaschade Preventiekit van BIJ12 (https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/) geeft een ruime uiteenzetting van beschikbare middelen en de toepassing daarvan ter voorkoming of beperking van schade.

Jacht en landelijke vrijstelling

Ook de reguliere jacht (zie paragraaf 4.11) is een probaat middel om schade door de vijf wildsoorten, fazant, haas, houtduif, konijn en wilde eend, te voorkomen. Beperking van schade door de wildsoorten middels afschot dient bij voorkeur in het jachtseizoen plaats te vinden. Buiten het jachtseizoen is een ontheffing noodzakelijk.
Daarnaast wordt het gebruik van de landelijke vrijstelling (zie paragraaf 4.7.1.1.) in het provinciaal beleid tevens gezien als een andere bevredigende oplossing.

Schadeloosstellingsregeling

Tenslotte wordt in een aantal gevallen ook het voorhanden zijn van een gegarandeerde schadeloosstellingsregeling als bevredigende oplossing gezien. Voor een aantal trekkende diersoorten zoals ganzen, heeft Nederland een internationale betekenis als overwinteringsgebied. Om aan deze functie geen afbreuk te doen dient voldoende rust voor de dieren gewaarborgd te zijn. Om de

rust- en foerageermogelijkheden te stimuleren keren wij door een aantal soorten aangerichte schade volledig uit. Zo krijgen agrariërs binnen een ganzenrustgebied 100% van de getaxeerde schade vergoedt, terugbetaling van het behandelbedrag van € 300,- en een extra vergoeding van € 50,- per ha. waarop schade is geleden.

Niet in alle gevallen zijn voornoemde maatregelen afdoende om schade tegen te gaan. Meer ingrijpende maatregelen, zoals het vangen of doden van de schade veroorzakende diersoort, zijn dan noodzakelijk. Wel staat vast dat veel preventieve maatregelen substantieel bijdragen aan een beperking van de schade.
Naar aard kunnen er verschillende preventieve maatregelen onderscheiden worden. Afscherming, akoestische- en visuele afschrikking zijn de meest toegepaste vormen in Zeeland.
In de eerder genoemde Faunaschade Preventiekit is een uitgebreid overzicht per diersoort van het totaal aan preventieve maatregelen en de toepassing daarvan opgenomen.

Omdat veel preventieve maatregelen met betrekkelijk geringe inspanning en relatief lage kosten getroffen kunnen worden, wordt er in het provinciaal beleid vanuit gegaan dat deze getroffen zijn voordat een ontheffing voor doden of vangen wordt gebruikt. Bij de afgifte van ontheffingen voor meer ingrijpende maatregelen zoals het doden of vangen van dieren wordt daarom als voorwaarde gesteld dat minimaal het aantal in tabel 4.2 aangeduide middelen ingezet is. Ter verduidelijking: het betreft hier het aantal in te zetten soorten preventieve maatregelen. In de kolom geur- en smaakstoffen is optioneel aangegeven bij welke teelten dit kan plaatsvinden. Toepassing van deze maatregelen wordt niet voorgeschreven doch aanbevolen. De manier waarop middelen effectief kunnen worden toegepast zijn te vinden in de Faunaschade Preventiekit.
De voorgeschreven middelen dienen controleerbaar in het veld aanwezig zijn. Methoden of middelen die fysiek niet te controleren zijn, zoals bijvoorbeeld het verjagen van dieren met een hond, worden niet meegerekend. Bij de bepaling van de inzet van de middelen is onderscheid gemaakt naar het opbrengstsaldo van de betreffende teelt. Hoe hoger dit saldo, hoe meer voorzieningen worden vereist. Indien deze voorzieningen zijn aangebracht en in werking zijn mag men van de ontheffing om dieren te doden of te vangen gebruik maken.

De voorgeschreven maatregelen zijn in lijn met andere maatregelen welke door grondgebruikers getroffen worden om ziekten en plagen te voorkomen c.q. te bestrijden en sluiten aan bij de tot op heden gangbare praktijk.
Voor diersoorten waar thans niet wordt voorzien dat zij schade zullen aanrichten, zal op het moment dat zich toch schade voordoet een afweging worden gemaakt. Daarbij zal het schadevoorkomend of –beperkend effect van de maatregel worden afgewogen tegenover de kosten van de maatregel in relatie tot de opbrengst van het gewas.

	Toe te passen geur- en smaakstoffen	In te zetten aantal visuele middelen	In te zetten aantal akoestische middelen	Aan te brengen afscherming
Weidebouw				
Grasland		2		
Akkerbouwgewassen				
Cichorei	✸	1	1	✖
Granen	✸	1	1	✖
Graszaad		1	1	
Groenvoedergewassen		1	1	
Handelsgewassen	✸	1	1	✖
Knol- en wortelgewassen		1	1	
Peulvruchten	✸	1	1	✖
Uien		1	1	
Winterpeen		1	1	
Witlof	✸	1	1	✖
Tuinbouw en open grond			✖	✖
Kool		2	1	1
Overige groenten		2	1	1
Pit- en steenvruchten		2	1	1
Bloemkwekerijgewassen		2	1	1
Bloemzaden		2	1	1
Tulpen		2	1	1
Overige tuinbouwgewassen		2	1	1
Bosbouw en boomteelt	✸		✖	1

Tabel 4.2 voorgeschreven preventieve maatregelen ✸ = aanbevolen toepassing

4.7.2.2 Wettelijk belang

Indien geen andere bevredigende oplossing bestaat om schade te voorkomen kunnen meer ingrijpende maatregelen, zoals het vangen of doden van dieren, noodzakelijk zijn. Voordat ontheffing voor het vangen of doden van dieren kan worden verleend zal moeten worden getoetst of wordt voldaan aan de overige wettelijke criteria (zie paragraaf 4.7.2). Zoals aangegeven kan de ingreep alleen plaatsvinden als een in de wet genoemd belang in het geding is.
De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn (zie paragraaf 3.4, tabel 2.2).
Voorkoming en bestrijding van schade is in het verleden één van de voornaamste drijfveren geweest voor het verlenen van ontheffingen van de bepalingen van de wet. Schade moet in dit verband ruim opgevat worden en is op meerdere sectoren van toepassing. Het overgrote deel van de schade had en heeft echter betrekking op schade aan de landbouw. Schade door dieren aan gewassen is een risico wat onlosmakelijk verbonden is aan de productie van voedsel in de open lucht. Enige schade moet dan ook worden gerekend tot het normale bedrijfsrisico.

Belangrijke / ernstige schade

De Wet natuurbescherming geeft de mogelijkheid om ontheffing te verlenen ter voorkoming van belangrijke (VR-soorten) of ernstige (HR- en nationaal beschermde soorten) schade.
Het begrip belangrijke/ernstige schade is noch in de Wet natuurbescherming, noch in de Vogel- en Habitatrichtlijn gedefinieerd.
Volgens vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft Gedeputeerde Staten bij de invulling van het begrip 'belangrijke schade' en bij het bepalen of sprake is van een concrete dreiging daarvan, een zekere beoordelingsruimte. Voor de invulling van het begrip belangrijke/ernstige schade hebben Gedeputeerde Staten in 2014 besloten om aan te sluiten bij de landelijk geaccepteerde norm van € 250 per geval.
Beleidsmatig betekent dit dat voor schade aan gewassen het uitgangspunt geldt dat deze wordt beschouwd als 'ernstig of belangrijk', indien er sprake is van meer dan € 250 schade per geval.

Openbare veiligheid

Een ander wettelijk belang op grond waarvan ontheffing van de verbodsbepalingen verleend kan worden is de openbare veiligheid. Uit jurisprudentie is gebleken dat onder het begrip openbare veiligheid, mede de verkeersveiligheid kan worden verstaan.

Overige belangen

Voor een aantal andere wettelijke belangen is het niet altijd even duidelijk wanneer deze aan de orde zijn. Wat zijn dwingende redenen van groot openbaar belang? Hoe moet het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid aannemelijk worden gemaakt? Wanneer is er sprake van een algemeen belang? Door het opstellen van aanvullende regels en definities, gericht op een nadere onderbouwing van de aanvraag, kan aan initiatiefnemers deze duidelijkheid worden gegeven. Tevens wordt het toetsen aan de wettelijke criteria eenvoudiger waardoor vertraging in de besluitvorming wordt voorkomen.
Deze aanvullende regels en definities voor ontheffingen, gericht op een nadere onderbouwing van de aanvraag, zullen nader worden uitgewerkt in beleidsregels.

4.7.2.3 Gunstige staat van instandhouding

Tenslotte kan ontheffing worden verleend als de ingreep niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van de

desbetreffende soort (VR-soorten) en/of afbreuk doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (HR- en nationaal beschermde soorten).
Het begrip "gunstige staat van instandhouding" vloeit voort uit de Europese richtlijnen en wordt op nationaal niveau van de lidstaat beoordeeld, waarbij het waarborgen van het duurzaam voortbestaan van (deel)populaties op provinciaal niveau kan bijdragen aan het bereiken en behouden van de gunstige staat van instandhouding op nationaal en uiteindelijk Europees niveau.
Bij het beoordelen van de mogelijkheden voor (vrijstelling en) ontheffing van de verbodsbepalingen wordt daarom tevens gekeken in welke mate de betreffende (deel)populatie bijdraagt aan het bereiken en behouden van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.8 Opdracht

Tenslotte biedt artikel 3.18 van de Wet natuurbescherming Gedeputeerde Staten de mogelijkheid actief in te grijpen in het faunabeheer door aan faunabeheereenheden, wildbeheereenheden of aan anderen opdracht te geven om de omvang van de populatie van bepaalde diersoorten te beperken. Redenen om regulerend op te treden zijn wettelijk bepaald en afhankelijk van het beschermingsregime van de soort (zie tabel 4.3).
Voor een aantal dieren vormt het voorkomen van schade aan landbouwgewassen de voornaamste reden om regulerend op te treden. Verwacht mag worden dat de faunabeheereenheid, voor zover dit op andere wijze, bijvoorbeeld door de vrijstelling, nog niet is geregeld, de nodige initiatieven zal ondernemen om deze maatregelen uit te voeren. Het verlenen van een ontheffing is de meest geëigende wijze om dit te regelen. Een noodzaak voor het geven van een opdracht vervalt hiermee.

Zodra andere belangen een rol spelen, bijvoorbeeld het voorkomen van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren of de openbare veiligheid, is initiatief vanuit de faunabeheereenheid niet meer vanzelfsprekend. Dit overstijgt immers de belangen van grondgebruikers en jachthouders. Zo heeft de provincie onder de Flora- en faunawet besloten om een groep van personen aan te wijzen om aangereden of op andere wijze ondragelijk en uitzichtloos lijdende damherten en reeën uit hun lijden te verlossen. Een dergelijk besluit geldt op grond van de Wet natuurbescherming als een besluit tot het geven van een opdracht.
Een opdracht kan ook betrekking hebben op verwilderde dieren en exoten. Deze dieren genieten geen bescherming op grond van de Wet natuurbescherming. De in tabel 4.3 genoemde wettelijke belangen gelden dan ook niet voor deze soorten. Zij vallen wel onder de reikwijdte van de zorgplicht. Het zonder redelijk doel doden van dieren of ontwortelen of vernielen van planten en dergelijke is ongewenst, ook wanneer het gaat om verwilderde dieren en exoten.
Dit vormt voor Gedeputeerde Staten de reden hier zelf initiatief te nemen. Een nadere uitwerking ten aanzien van verwilderde dieren en exoten is opgenomen in hoofdstuk 6.

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wet natuurbescherming	**2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wet natuurbescherming**	**3. Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wet natuurbescherming**
In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid.	In het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid.	In het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid.
In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer.		
Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren ter bescherming van flora of fauna.	Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.	Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.
	Ter bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.	Ter bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
		Ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, industrieterreinen of begraafplaatsen.
		Ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren.
		In het algemeen belang.

Tabel 4.3 *wettelijk belang per beschermingsregime*

4.9 Soortenbeheer

4.9.1 Ganzenbeheer

Ganzen, en in het bijzonder trekkende ganzen, vormen een belangrijke natuurwaarde in Nederland en in Zeeland. In de wintermaanden verblijven grote aantallen ganzen, die in Scandinavië en Rusland broeden, in Nederland. Zeeland vormt, naast Friesland, Noord-Holland Zuid-Holland en Gelderland een belangrijk overwinteringsgebied. Vele duizenden ganzen verblijven gedurende de winter in onze provincie. In internationaal (Europees) verband zijn afspraken gemaakt over de bescherming van vogels. Vooral ten aanzien van trekvogels hebben lidstaten een inspanningsverplichting voor een duurzame instandhouding. Ook in de zomermaanden komen ganzen in onze provincie voor. De grauwe gans, brandgans en Canadese gans zijn in Zeeland niet alleen wintergast maar broeden hier ook.

Ganzenakkoord

De afgelopen jaren zijn er in Nederland steeds meer ganzen bijgekomen. Trekganzen, die voorheen alleen in Nederland overwinterden, blijven steeds langer en in steeds grotere aantallen in ons land aanwezig. Daarnaast is het aantal broedende ganzen toegenomen. Deze ganzen verblijven overwegend jaarrond in Nederland. Deze groepen ganzen groeien en zorgen voor steeds meer economische schade aan de landbouw en de natuur en vormen een bedreiging voor het luchtverkeer. Om de schade die ganzen aanrichten te beperken hebben natuur- en landbouworganisaties op 6 december 2012 met de provincies afspraken gemaakt over een duurzaam beheer van de ganzen. Op 3 december 2013 is dit zogenaamde Ganzen7-akkoord gesneuveld. Dit laat onverlet dat partijen in Zeeland de noodzaak zien om op provinciaal niveau, in de geest van dit akkoord een beleid en beheer voor ganzen vorm te geven dat gebaseerd is op genoemd akkoord. De Zeeuwse partijen, in feite de in de Faunabeheereenheid Zeeland vertegenwoordigde partijen, onderschrijven dat het voorkomen van ganzen in Nederland een gewenste natuurwaarde is. Aanwezigheid van ganzen wordt dan ook gezien als een succes in het natuurbeleid. Een duurzame instandhouding is bij veel ganzensoorten momenteel niet meer in gevaar. De keerzijde van de aanwezigheid van grote aantallen ganzen wordt steeds beter merkbaar: een toenemende schade aan landbouwgewassen en aan de natuur. Bij de formulering van het ganzenbeleid en -beheer wordt onderscheid gemaakt tussen de voorkomende soorten en te treffen maatregelen in de winter- (trekganzen) en de zomermaanden (standganzen).

Het in november 2014 gesloten Zeeuws Ganzenakkoord beoogt ganzenpopulaties in Zeeland duurzaam in stand te houden op een niveau, waarbij een goed evenwicht wordt gevonden tussen de omvang van de van nature voorkomende populaties en de risico's die daarmee samenhangen.

Beleid standganzen (zomerganzen)

Broedende ganzen verblijven het gehele jaar door in Nederland en Zeeland. Ze worden ook wel standganzen of jaarrond verblijvende ganzen genoemd. Feitelijk zijn het –voor een deel- dezelfde ganzen als de trekkende ganzen, met het verschil dat de broedende ganzen hier het gehele jaar door verblijven. In Zeeland betreft het grauwe ganzen, brandganzen en Canadese ganzen.

Standganzen zijn minder kwetsbaar dan hun trekkende soortgenoten en er gelden geen bijzondere instandhoudingsverplichtingen voor. Uiteraard genieten de broedende ganzen ook wettelijke bescherming en dient zorg te worden gedragen voor een duurzame staat van instandhouding. Broedende ganzen verblijven veel in natuurgebieden. Een waterrijke omgeving, met riet om in te broeden en grasland om te foerageren, vormt een ideaal biotoop voor de ganzen. Na de zomerrui en wanneer de jongen vliegvlug zijn verspreiden ze zich over een ruimer gebied. Eiwitrijke landbouwgewassen vormen dan een gewilde dis. Deze "uitstapjes" leiden tot aanzienlijke economische schade in de landbouw.

Een van de uitgangspunten van het ganzenakkoord is het terugbrengen van de feitelijke (getaxeerde) schade, veroorzaakt door standganzen, tot het schadeniveau van respectievelijk 2005 voor de grauwe gans, 2011 voor de brandgans en schadeniveau nul voor de Canadese gans. Deze schadeomvang is vertaald naar een streefwaarde voor de populatie-omvang, waarmee de uitvoering gestuurd wordt. Voor grauwe ganzen betekent dit een doelstand van 2.500 broedparen. Daarbij hoort een doelstand van 10.000 grauwe ganzen. Voor brandganzen betekent dit een doelstand van 700 broedparen en 2.300 brandganzen. Voor Canadese ganzen hoort een doelstand van 20 broedparen en 100 Canadese ganzen.
Nadruk ligt op het reduceren van landbouwschade, waarbij verontrusting en schade aan overige natuurwaarden zoveel mogelijk voorkomen dient te worden bij de inzet van schadebestrijdende en populatie reducerende maatregelen, zoals verjagen, nestbehandeling, afschot en vangen.

Beleid trekganzen (winterganzen)

Gedurende de wintermaanden wordt de zomerpopulatie ganzen in belangrijke mate aangevuld met ganzen uit de trekkende populatie. Voor de trekkende ganzen heeft zowel Nederland als Zeeland een instandhoudingsplicht. (Winter) rust is essentieel voor de duurzame instandhouding van de trekganzenpopulatie. Daarbuiten is het bieden van rust en ruimte in het vroege voorjaar, de cruciale fase waarbij de vogels opvetten voorafgaand aan de terugtocht naar de broedgebieden, noodzakelijk. Door het bieden van deze rust voldoen provincies aan de Europeesrechtelijke verplichtingen voor bescherming van deze ganzen.

Op niet-schadegevoelige gewassen (grasland), in natuurgebieden en binnen speciaal daarvoor ingestelde rustgebieden mogen de ganzen niet worden bejaagd en worden zij met rust gelaten. Buiten deze gebieden is schadebestrijding en afschot van grauwe gans en kolgans mogelijk. De toendrarietgans en rotgans worden vanwege hun relatief kleine populatieomvang in het geheel niet bejaagd.

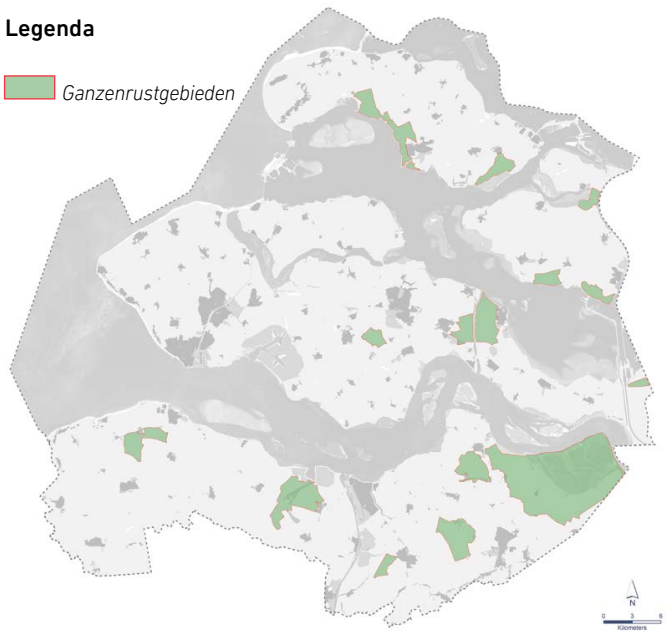
Trekkende brandganzen hebben, gelet op de omvang van de Noordwest-Europese populatie, tot op heden eveneens een bijzondere positie in het beleid. Volgens de afspraken gemaakt in het ganzenakkoord betekent dit concreet dat in de periode van 1 november tot 1 mei geen aan verjaging ondersteunend afschot plaatsvindt. **Deze ganzensoort laat een sterke groei in aantal zien en ook de schade die zij aan de landbouw toebrengen wordt alsmaar groter. Om die reden wordt de winterrustperiode van de brandgans teruggebracht van 1 november tot 1 april. Wijziging**

van deze periode geeft mogelijkheden om de brandganzen in de zomerperiode ruimer te bestrijden en daarmee schade te beperken. Het ganzenakkoord wordt overeenkomstig aangepast.

De in het ganzenakkoord gemaakte afspraken worden door de faunabeheereenheid uitgewerkt in een faunabeheerplan. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het provinciaal beleid.

Zoals onder paragraaf 4.7.1.3 is aangegeven wordt voor die soorten, waarvoor al gedurende meerdere jaren en voor een groot gebied ontheffing is verleend aan een faunabeheereenheid en waar wordt voldaan aan de criteria, een vrijstelling verleend. Hiermee wordt de huidige praktijk gecontinueerd waarbij de regeldruk echter verminderd wordt. Dit betreft brandgans, grauwe gans en kolgans. In de verordening wordt per soort aangegeven voor welk wettelijk belang, welk gebied, welke middelen, in welke periode en onder welke voorschriften en beperkingen de vrijstelling geldt.

Ganzenrustgebieden

Ganzenrustgebieden

Ganzenrustgebieden worden, conform de afspraken in het ganzenakkoord, aangewezen met het oog op het bieden van voldoende rust en foerageerplaats aan trekkende en overwinterende ganzen. Ganzenrustgebieden worden aangewezen door de provincie op basis van schadehistorie, aantalshistorie en/of relatie met Natura 2000-gebieden. Het bieden van rust is een randvoorwaarde voor het functioneren van ganzenrustgebieden. Om die reden kunnen grondgebruikers in aanmerking komen voor subsidie voor het nalaten van verjaging van beschermde inheemse ganzen in ganzenrustgebieden gedurende de periode van 1 november tot 1 april. Dit is nader uitgewerkt in subsidie- en legesverordening, alsmede in de beleidsregels.
Binnen de rustgebieden is het niet toegestaan trekganzen opzettelijk te verontrusten.

Jacht, beheer en schadebestrijding (inclusief exotenbestrijding) zijn alleen toegestaan wanneer de trekganzen in de rustgebieden niet worden verontrust. Jacht zal daar daarom alleen plaatsvinden onder de volgende voorwaarden:

- na 12.00 uur met inachtneming van een afstand van 500 meter tot foeragerende ganzen.
- Van 1 november tot 1 januari is het toegestaan om van tevoren gepland eenmalig een dag per jachtveld te jagen, van een half uur voor zonsopkomst tot een half uur na zonsondergang. Dit onder de voorwaarde dat deze activiteit binnen de wildbeheereenheid wordt afgestemd tussen betrokkenen, zodat ook rekening wordt gehouden met de grootte van de gebieden en er niet overal tegelijkertijd gejaagd wordt en afdoende rekening wordt gehouden met de rustfunctie.

De gebieden die aangewezen zijn als rustgebied zijn fysiek begrensd. In 2015 hebben Gedeputeerde Staten 15 gebieden aangewezen als ganzenrustgebied.

4.9.2 Hoefdieren

In Zeeland komen momenteel twee in het wild levende soorten hoefdieren (evenhoevigen) voor: ree en damhert. Verder is er in de afgelopen jaren een enkele incidentele melding van wild zwijn geweest.
Tussen ree en damhert bestaan aanzienlijke verschillen, zowel qua uiterlijk als in gedrag en voedselpatroon. Het zijn de grootste in het wild levende zoogdieren in Zeeland. Een ontmoeting met deze dieren leidt vaak tot verwondering bij de natuurbezoeker. De automobilist die plots zo'n dier voor zich ziet opduiken is evenwel niet aangenaam verrast. Het is vooral de impact die hoefdieren hebben op hun omgeving die roept om beheer. Onveilige verkeerssituaties door overstekende dieren, vraatschade aan landbouwgewassen en, in uitzonderlijke gevallen, de negatieve gevolgen van overbegrazing op de natuur en bosverjonging kunnen redenen zijn voor getalsmatig beheer en -selectief - afschot van hoefdieren.
Anderzijds vervullen hoefdieren ook een rol in ecologische processen, onder andere door begrazing van vegetaties. Ze kunnen daarbij de inzet van landbouwhuisdieren in de natuur (deels) vervangen en aanvullen.

Ree

Reeën komen in de gehele provincie voor. Zowel hun aantal als verspreiding neemt nog altijd toe. Dit is
een landelijke trend. Reeën kennen om die reden een gunstige staat van instandhouding. Onder het oude beleid zijn voor reeën leefgebieden benoemd waar de dieren in principe ongemoeid gelaten werden (de duinen en de bossen op Walcheren, Schouwen, rond het Veerse Meer en op drooggevallen gronden in Grevelingen en Krammer-Volkerak). Buiten die leefgebieden kenden we voor reeën volgens het oude beleid geen instandhoudingsdoel, omdat reeën schade aan de landbouw kunnen veroorzaken en een risico zijn voor de verkeersveiligheid. Dit nulstandsbeleid buiten de leefgebieden is niet gerealiseerd. Reeën hebben zich inmiddels verspreid over de gehele provincie.

Kijkend naar de wettelijke belangen die in Zeeland door de aanwezigheid van reeën worden geschaad kunnen feitelijk alleen bij de verkeersveiligheid overtuigende argumenten worden gegeven. Het aantal aanrijdingen met reeën vertoont een stijgende lijn. Van het optreden van schade aan landbouwgewassen, voornamelijk schade aan de fruitteelt, is slechts incidenteel en zeer lokaal sprake. Het beheer van reeën wordt vormgegeven op basis van een faunabeheerplan en geformaliseerd in een ontheffing.

Damhert

Populaties van damherten komen in Zeeland in drie gebieden voor: De Manteling van Walcheren, de Kop van Schouwen en op het eiland de Haringvreter in het Veerse Meer. Deze populaties damherten zijn ontstaan door ontsnapping van gehouden dieren (Walcheren, Veerse Meer) -of bewust loslaten (Schouwen). De populaties damherten bestaan al langere tijd. De oudste, die van de Manteling van Walcheren, dateert van 1944 [10]. De populatie op de Haringvreter is het meest recent ontstaan.

Damherten vervullen een nuttige functie in de natuur. Ze leveren een bijdrage aan de natuurbeleving en het recreatief product van de drie leefgebieden en als natuurlijke grazer zorgen ze voor een gevarieerde vegetatiestructuur en remmen ze de vorming van struweel en bosopslag. Met name in de duinen ondersteunen ze het beheer richt op het tegengaan van verbossing. Bij een te hoge graasdruk kan deze nuttige functie echter omslaan naar

10 Zoogdieren in Zeeland

een negatief effect op kwetsbare vegetatietypen en ten koste gaan van bloeiende planten en daarmee de insectenrijkdom. Daardoor kunnen de (N2000-)beheerdoelstellingen van de gebieden in gevaar komen. Ook zullen bij (te) hoge dichtheden uitstralingseffecten ontstaan naar de omgeving: schade aan landbouwgewassen, overlast in de bebouwde woonomgeving en gevaar voor het verkeer.
De aanwezigheid van damherten heeft ook recreatief een toegevoegde waarde. Een ontmoeting met damherten tijdens een wandeling leidt tot verwondering bij het publiek. De rituelen tijdens de bronst vormen een extra aantrekkingskracht voor recreanten en bezoekers om op zoek te gaan naar damherten. Speciale damhertenexcursies trekken steevast veel mensen.

De populaties in de Manteling van Walcheren en op de Kop van Schouwen worden al vele jaren getalsmatig beheerd. Door middel van afschot worden de aantallen daar op een gewenst niveau gebracht, zodanig dat een duurzame populatie in stand wordt gehouden. Voor de Manteling van Walcheren betreft dit een (voorjaars)stand van circa 80 dieren, voor de Kop van Schouwen een (voorjaars)stand van circa 325 dieren. De na te streven aantallen zijn afgestemd op de ecologische draagkracht van het gebied en ongewenste effecten, zoals schade aan (landbouw)gewassen en hinder voor het verkeer, op de omgeving. De populatie op de Haringvreter wordt (nog) niet getalsmatig beheerd. Buiten de drie genoemde leefgebieden geldt een "nulstandbeleid". Dit houdt in dat damherten daar niet getolereerd worden en dat verdere verspreiding of vestiging niet wordt nagestreefd.

Beheer van populaties damherten vindt plaats op basis van een faunabeheerplan en wordt uitgevoerd onder auspiciën van de faunabeheereenheid. Voor het beheer van damherten in de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen en voor een aantal "nulstandgebieden" zijn de afgelopen jaren meerjarige ontheffingen verleend aan de faunabeheereenheid. Tevens wordt voor die gebieden voldaan aan de criteria voor het verlenen van een vrijstelling. Deze vrijstelling wordt nader uitgewerkt in een verordening, waarin wordt aangegeven voor welk wettelijk belang, welk gebied, welke middelen en onder welke voorschriften en beperkingen de vrijstelling geldt. Voor de overige gebieden zal het beheer plaatsvinden op basis van een ontheffing.

Wild Zwijn
Wilde zwijnen komen (nog) niet voor in Zeeland. In 2008 zijn enkele exemplaren waargenomen op de Schotsman en Noord-Beveland. Vermoedelijk zijn ze uitgezet of uit gevangenschap ontsnapt. Kort daarop waren de dieren weer verdwenen. Het wilde zwijn is bezig aan een opmars in Nederland en België. Hoewel er een nulstandsbeleid wordt gevoerd weet de soort zich in de provincie Noord-Brabant steeds verder naar het westen te verspreiden. Er zijn al waarnemingen rond Tilburg en onder Breda. Vanuit België is ook een opmars waarneembaar. Net onder Brugge bevindt zich al vele jaren een stabiele populatie. Net over de grens bij Overslag (Zeeuws-Vlaanderen) zijn recent wilde zwijnen waargenomen. Toekomstige vestiging in Zeeland is daarmee niet ondenkbeeldig. **Zwijnen kunnen een grote bijdrage leveren aan de biodiversiteit, van een gebied. Zo levert hun gewroet meer kansen op voor allerlei nieuwe planten en bomen. Ze kunnen echter ook** een ware ravage aanrichten op landbouwpercelen waar ze wroetend naar voedsel de hele zaak om kunnen ploegen. Ook in de openbare ruimte, op sportvelden of in plantsoenen, en in particuliere tuinen kunnen ze veel schade aanrichten. Een andere reden om verspreiding van zwijnen te beteugelen is dat ze verspreider kunnen zijn van de klassieke varkenspest en de Afrikaanse varkenspest en daarmee een ernstige bedreiging vormen voor de (intensieve) veehouderij. Vrij levende populaties zwijnen worden in Zeeland niet nagestreefd.

4.9.3 Predatoren
Predatoren bejagen, doden en eten andere dieren om in hun voedselbehoefte te voorzien. Predatoren horen bij de natuur. Veel insecten (o.a. libellen en sluipwespen), vogels (o.a. uilen, sperwers en reigers) en zoogdieren (o.a. marters, spitsmuizen en egels) zijn predator. Zij zijn voor hun voedsel afhankelijk van andere dieren als voedselbron.

Predatoren vervullen een nuttige functie in de natuur. Ze hebben over het algemeen een gunstig effect op de diversiteit aan soorten, zorgen voor een – natuurlijk – evenwicht en houden prooidierpopulaties gezond. Predatoren kunnen ook bijdragen aan natuurlijke plaagbestrijding en het beperken van overlast of schade aan economische belangen. Zo is het tegenwoordig gebruikelijk om sluipwespen in te zetten als natuurlijk plaagbestrijders in de fruitteelt. En vossen dragen bij aan het intomen van populaties ganzen.
Toppredatoren zoals de vos, lynx of wolf hebben zelf geen natuurlijke vijanden. Hun aantal wordt gereguleerd door hun sociale systeem en door sterfte bij een tekort aan voedsel. Predatoren horen bij de natuur. Ze maken een natuurlijk ecosysteem compleet. Hun aanwezigheid wordt in beginsel dan ook toegejuicht. Daar waar hun aanwezigheid negatieve gevolgen met zich meebrengt ligt dit anders. Over twee predatoren zullen we daarom verder uitweiden: de vos en de wolf.

Wolf

Er zijn nog geen zekere waarnemingen van wolven in Zeeland. De wolf is de laatste tijd vaak in het nieuws geweest vanwege uitbreiding van zijn leefgebied. In het oosten van ons land zijn al diverse waarnemingen gedaan en sinds kort is ook in Vlaanderen de eerste waarneming een feit. Bekend is dat de wolf grote afstanden kan afleggen. Afstanden van meer dan 100 kilometer per dag vormen geen enkel probleem. Het Nederlandse en Zeeuwse landschap bieden voldoende voedsel voor de wolf. Het is dan ook een kwestie van tijd totdat de wolf zijn intrede in Zeeland zal doen. De wolf is op grond van de Nederlandse wetgeving beschermd. Ook in internationaal verband zijn beschermingsmaatregelen (Habitatrichtlijn) van kracht.
Wolven kunnen een belangrijke ecologische verrijking zijn voor de Nederlandse natuur. Uit onderzoek blijkt dat zij met name prooidieren als ree, edelhert en wild zwijn eten. Daarmee kunnen wolven een indirect effect hebben op het gedrag van dieren in de natuur.
Wolven kunnen een bedreiging vormen voor landbouwhuisdieren, met name schapen. Tot nu toe heeft nog geen wolf zich permanent gevestigd in Nederland. Mocht dat wel gebeuren, dan is het zaak om in het territorium van de wolf maatregelen te nemen om te voorkomen dat wolven bij schapen (of geiten) kunnen komen. Het plaatsen van schrikdraad al dan niet in combinatie met de inzet van kuddewaakhonden is een effectieve manier om schapen te beschermen. Om bij veehouders draagvlak voor de komst van de wolf te verkrijgen wordt door wolven aangerichte schade aan landbouwhuisdieren volledig vergoed. Dit is verder uitgewerkt in beleidsregels.

Vos

Sinds 2005 is de vos in Zeeland aan een opkomst begonnen. De afgelopen jaren heeft hij zich gestaag verspreid over de provincie vanuit Vlaanderen en Noord-Brabant. Zelfs op Schouwen Duiveland zijn ondertussen de eerste vossen gesignaleerd. De vos staat aan de top van de voedselketen en kent in Nederland geen natuurlijke vijanden, zolang de wolf zich nog niet echt gevestigd heeft. Natuurlijke aantalsregulatie vindt plaats door het sociale systeem en voedselschaarste. In een territorium leven één mannetje (rekel) en één of meerdere vrouwtjes (moeren). Nadat de jongen zelfstandig zijn, worden zij verdreven uit het territorium en gaan op zoek naar een eigen territorium. Tot de tijd dat ze een eigen territorium hebben leiden deze jongen een zwervend bestaan. Opengevallen territoria worden meestal direct weer ingenomen door zwervende vossen. Vossen zijn echte voedselopportunisten. Zij eten alles wat op hun weg komt. Muizen en konijnen vormen echter het hoofdmenu. Vossen zijn snel in het ontdekken van plaatsen waar gemakkelijk voedsel te halen is. Erven met kippen, siervogels en konijnen trekken dan ook de aandacht van steeds weer nieuwe vossen. Ook vogels die op de grond broeden zijn een makkelijke prooi, zeker wanneer deze in hoge dichtheden of kolonieverband broeden. Regelmatig bezoek van de vos aan dergelijke gebieden kan het broedsucces negatief beïnvloeden. Vossen worden ook vaak in verband gebracht verspreiding van de vossenlintworm, een parasiet waarvan de eitjes ook mensen ernstig kunnen besmetten. In Zeeland komt de ziekte vooralsnog niet voor.

In Zeeland is de vos onderwerp van maatschappelijke (en politieke) discussie. De faunabeheereenheid Zeeland heeft om deze reden een “vossentafel” georganiseerd [11]. Diverse maatschappelijke organisaties en groeperingen hebben daarbij hun ervaringen met de vos kunnen inbrengen en er heeft een ecologisch onderzoek1 plaatsgevonden. Ten grondslag aan dit onderzoek lag de vraag wat het voorkomen en de dichtheid van de vos in Zeeland is en wat de impact is van zijn aanwezigheid. Door middel van literatuuronderzoek en inventarisatie bij de partijen die in aanraking komen met de vos is het vraagstuk in de volle breedte in beeld gebracht.
Uit de literatuur en de inventarisatie blijkt dat de populatie toeneemt: zowel wat betreft aantallen als verspreiding. Dat heeft vaak een grote impact op de omgeving, op een uiteenlopend scala aan aspecten: met name weidevogels, kustbroeders en wildsoorten vallen ten prooi aan de vos. Vaak zijn dit soorten die door andere factoren al onder druk staan of waarvoor bepaalde natuurdoelstellingen gelden. Ook particulieren maken steeds vaker melding dat hun hobbydieren slachtoffer zijn van de vos. Afhankelijk van het belang kan in een enkel geval het effect van de vos ook positief uitpakken. Bijvoorbeeld predatie van ganzen kan bijdragen aan het beperken van de ganzenschade. Daarnaast kwamen aspecten als de volksgezondheid, waterkering en verkeersveiligheid aan de orde.
De aanwezigheid van de vos draagt bij aan de waarde van de beleving van het landschap: het zien van een vos is en blijft een bijzondere ervaring, iets wat zeker bezoekers van natuurgebieden waarderen.

Daartegenover staat dat er in Zeeland gebieden zijn waar de vos (nog) niet of nauwelijks voorkomt, waardoor soorten zich hebben ontwikkeld die niet gewend zijn aan de aanwezigheid van de vos. Daardoor kan zijn aanwezigheid op die plekken leiden tot het verdwijnen van belangrijke natuurwaarden, bijvoorbeeld voor de bodembroeders. Weidevogelgebieden en kustbroedvogellocaties in heel Zeeland zijn bestempeld als extra kwetsbaar voor vossenpredatie.
Met name ter bescherming van weidevogels en kustbroedvogels is een aanpak van de vos met ruime mogelijkheden in de gehele provincie noodzakelijk. Daarbij zal geprobeerd worden het eiland

11 http://www.clo.nl/indicatoren/nl1386-trend-van-dagvlinders

Schouwen-Duiveland volledig vossenvrij te houden. Hiertoe zijn aanvullende maatregelen (o.a. kunstlicht, restlichtkijker, warmtebeeld) noodzakelijk. Dit beheer zal plaatsvinden op basis van een onderbouwing in een faunabeheerplan en het verlenen van een ontheffing aan de faunabeheereenheid.

4.10 Overige soorten

Voor de soorten die niet in deze nota zijn genoemd zal bij gebleken schade, aan de hand van de geleverde onderbouwing, een afweging worden gemaakt. De criteria zoals aangegeven in paragraaf 4.7.2. ontheffing zullen bij de beoordeling worden gehanteerd.

4.11 Jacht

Onder jacht wordt in het kader van de Wet natuurbescherming verstaan het bemachtigen, opzettelijk doden of met het oog daarop opsporen van wild, alsmede het doen van pogingen daartoe. Voorts is in de wet bepaald dat wild, in het wild levende dieren van de soorten fazant, wilde eend, houtduif, haas en konijn zijn. Tevens is in de Wet natuurbescherming en haar uitvoeringsregelingen aangegeven wanneer de jacht is geopend (jachtseizoen) en onder welke voorwaarden de jacht kan plaatsvinden. Kort gezegd is de jacht dus het bemachtigen van wildsoorten gedurende het jachtseizoen. Daarbij dient de jachthouder zorg te dragen voor het handhaven, dan wel het bereiken van een redelijke wildstand in zijn jachtveld en het voorkomen van schade door in zijn jachtveld aanwezig wild. De jacht is bij wet geregeld. De provincie kan hierin geen wijzigingen aanbrengen.

4.11.1 Jacht op provinciaal eigendom

De Provincie voert het privaatrechtelijk beheer over een groot aantal wegen en verschillende wateren in de provincie. Daaraan liggende overhoeken, singels en beplantingen maken daar onderdeel van uit. Jacht vormt op deze eigendommen, mede vanwege hun geringe omvang en langgerekte vorm, geen zelfstandige functie. De beplantingen kunnen wel belangrijke aantallen, aan de landbouw schade toebrengende dieren, zoals houtduiven, herbergen. In voorkomende gevallen zal de jacht daarom worden verhuurd.
Ook het Kavelruilbureau, onderdeel van de provinciale organisatie, beschikt over een flink areaal (ruil)gronden. Veel van deze gronden zijn maar korte tijd in bezit van de Provincie. Verhuur van de jacht op deze gronden is vaak meerjarig geregeld en wordt niet beëindigd ten tijde van het provinciaal bezit. Sporadisch komt het voor dat de provincie een nieuw contract afsluit voor verhuur van jachtrecht. Als de gronden op korte termijn worden vervreemd worden deze niet opnieuw verhuurd.

4.11.2 Sluiting van de jacht

Ten gevolge van bijzondere weersomstandigheden kan het wild kwetsbaar worden. Langdurige koude waarbij open water bedekt is met ijs, de onbereikbaarheid van voedsel ten gevolge van sneeuwbedekking, concentratie van wild op hogere gronden bij inundatie en risico op besmetting met botulisme in perioden van langdurige warmte kunnen in dit verband genoemd worden.

Om overmatige benutting of, in geval van schadebestrijding, onevenredige reductie van kwetsbare individuen in deze situaties te voorkomen, kunnen Gedeputeerde Staten de jacht voor een bepaalde periode sluiten (artikel 3.22, vierde lid, Wet natuurbescherming). De Wet natuurbescherming zelf kent reeds een aantal bepalingen hierover. Zo is het verboden om te jagen:

- indien de grond bedekt is met sneeuw,
- op wild dat zich ten gevolge van hoge waterstand ophoudt op hoog gelegen gedeelten van een terrein,
- op wild voor zover zich dit bevindt in of in de nabijheid van wakken of bijten in het ijs en
- op wild dat zich als gevolg van weersomstandigheden in uitgeputte toestand verkeert.

Op zich vormen deze bepalingen voldoende bescherming voor het bejaagbaar wild. Wel is het aan de individuele jager én de handhaver om te bepalen wanneer dergelijke omstandigheden zich voordoen. Bij het langdurig en zich op uitgebreide schaal voordoen van dergelijke situaties is het daarom gewenst tot algehele sluiting over te gaan. Tevens zal bij een dergelijk besluit worden bezien of het besluit ook geldt voor door de provincie verstrekte ontheffingen, vrijstellingen of opdrachten voor o.a. bestrijding van landbouwschade.

Sluiting bij winterse omstandigheden

Besluiten over sluiting van de jacht zullen vanwege de gewenste duidelijkheid steeds van toepassing zijn voor het gehele grondgebied van de provincie. Per categorie wild wordt aangegeven wanneer de (reguliere) jacht gesloten zal worden en wanneer weer heropend. Vanwege de gewenste duidelijkheid vooraf voor alle betrokken partijen is een stelsel van criteria aangegeven dat wordt gehanteerd om tot sluiting dan wel heropening van de jacht op groepen wildsoorten over te gaan . Deze criteria worden uitgewerkt in beleidsregels. Voor situaties waarin de criteria niet voorzien, behoudt de provincie zich het recht voor om van deze criteria af te wijken.
In verband met onaanvaardbare schade aan de landbouw kunnen eventueel bepaalde diersoorten worden uitgezonderd van de sluiting van de jacht, dan wel verstrekte ontheffingen, vrijstellingen of opdrachten worden opgeschort. Er wordt een draaiboek voor sluiting van de jacht onder winterse omstandigheden opgesteld.
Voor zover nodig worden afspraken gemaakt met het KNMI en beheerders of gebruikers van de betrokken wateren voor het verkrijgen van benodigde informatie.

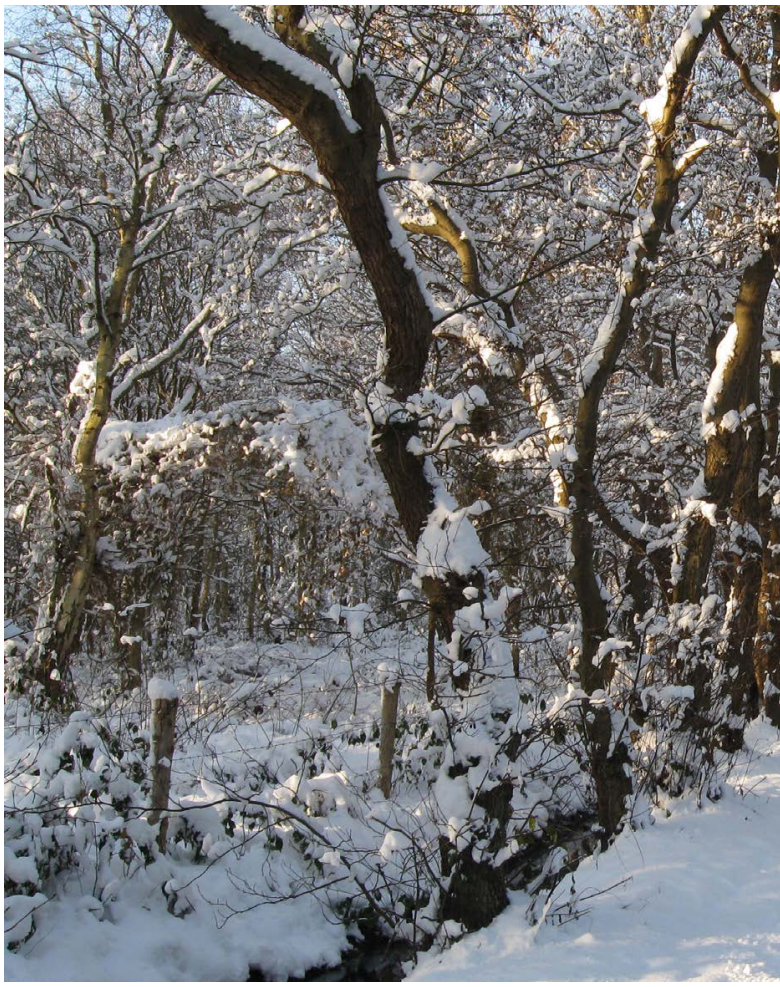
De volgende groepen diersoorten worden in dit verband onderscheiden:

Watervogels

Tot deze groep behoren wilde eend, grauwe gans, kolgans en Canadese gans. De wilde eend behoort tot het jachtwild waarop de jacht normaliter is geopend van 15 augustus tot en met 31 januari. De overige soorten zijn slechts op basis van een eventueel verleende ontheffing of vrijstelling te bestrijden. Voor alle soorten uit deze groep is open water van groot belang, omdat dit dienst doet als slaap- en (voor wilde eend) foerageerplaats. Al bij een geringe bedekking van voedsel (voornamelijk gras) met sneeuw of ijzel kunnen deze soorten dit niet of zeer moeilijk bereiken en bestaat er aanleiding de jacht te sluiten.

Wild, met uitzondering van wilde eend

Onder deze groep worden de overige wildsoorten, haas, konijn, fazant en houtduif begrepen.
De jacht op deze dieren is normaliter geopend van 15 oktober tot en met 31 december voorhaas, van 15 augustus tot en met 31 januari voor konijn, van 15 oktober tot en met 31 december voor fazantenhen en van 15 oktober tot 31 januari voor fazantenhaan. De jacht op houtduif is geopend van 15 oktober tot en met 31 januari. Het menu van deze wildsoorten is wat gevarieerder dan dat van de watervogels. Bij een dunne sneeuw- of ijzel laag kunnen deze soorten dan ook nog voldoende voedsel bemachtigen. Bij toenemende sneeuwdikten of langere vorstperioden komen zij echter ook in moeilijkheden. In dat soort situaties bestaat er aanleiding de jacht te sluiten.

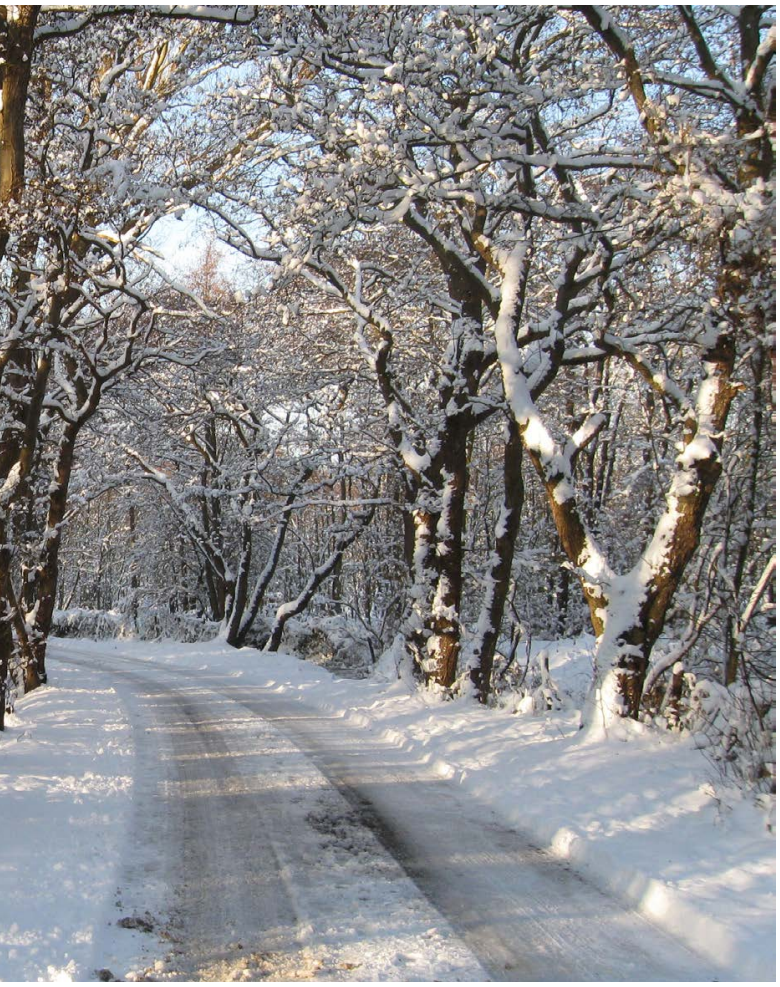

Grote hoefdieren

Tot de grote hoefdieren behoren de ree en het damhert. De jacht op ree en damhert is niet geopend. Wel kan de stand op basis van ontheffing of vrijstellingen gereguleerd worden. Hoewel ook deze dieren voor een deel van hun voedsel aangewezen zijn op de korte vegetatie (gras, kruiden), kunnen zij in perioden waarin dit moeilijk of niet bereikbaar is, ook overschakelen op andere voeding (bast en knoppen van struiken en bomen). Bovendien bouwen deze dieren van nature een vetreserve voor de wintermaanden op. Beide soorten ondervinden over het algemeen geen hinder van winterse omstandigheden. Slechts in zeer extreme winterse situaties kan hier noodzaak tot het opschorten van ontheffingen en/of vrijstellingen bestaan.

Overige soorten

Tot de overige soorten worden de dieren gerekend die landelijke en provinciaal zijn vrijgesteld en de dieren waarvoor ontheffingen zijn of worden verleend. Deze soorten hebben over het algemeen minder last van winterse omstandigheden. Een aantal soorten waaronder de vos en de zwarte kraai profiteren zelfs van het verhoogde aanbod aan dode en verzwakte prooidieren.
Het reguleren of bestrijden van deze dieren vindt slechts plaats indien dit vanwege schadebestrijding noodzakelijk is. Onder extreme winterse omstandigheden, wanneer dieren minder weerbaar zijn, is het niet verantwoord om dieren te bestrijden. Opschorten van ontheffingen en/of vrijstellingen dient dan plaats te vinden.

Botulisme

Botulisme is een vorm van vergiftiging waaraan vooral watervogels en vissen kunnen doodgaan. De vergiftiging wordt veroorzaakt door de bacterie Clostridium botulinum, die onder bepaalde omstandigheden gif produceert. Dit is het geval bij watertemperaturen hoger dan 20 graden Celsius en in een eiwitrijk milieu. Sommige vormen van botulisme zijn besmettelijk voor de mens, maar deze vormen zijn de laatste jaren niet meer opgetreden. Verspreiding van de besmetting kan het beste worden tegengegaan door dode vissen en vogels uit het water te verwijderen. Aangeschoten of stervend, niet teruggevonden, wild in het water kan bijdragen aan de verspreiding van botulisme. De kans dat dit zich bij de eendenjacht of de bestrijding van andere watervogels voordoet, is reëel aanwezig. Sluiting van de jacht kan om deze reden overwogen worden.

De toepassing van concrete criteria is praktisch niet mogelijk. Indien sprake is van veel botulisme in de provincie en aanhoudend warm weer, zal worden bekeken of een provinciaal besluit tot sluiting van de jacht op watervogels zinvol en gewenst is.

5. Tegemoetkoming Faunaschade

5.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk is aangegeven dat door het nemen van preventieve maatregelen en met gebruik van jacht, vrijstelling, ontheffing of opdracht schade door beschermde diersoorten zo veel mogelijk wordt voorkomen, dan wel beperkt. Daar waar toch schade van enige omvang wordt geleden en die schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van een belanghebbende behoort te blijven kunnen op grond van de Wet natuurbescherming (artikel 6.1) Gedeputeerde Staten een tegemoetkoming in de geleden schade verlenen,

Het faunaschadebeleid is de laatste stap in het onderdeel van het faunabeleid dat zich richt op de kostenbeheersing van de gewasschade binnen het faunabeleid in de trits van voorkomen - bestrijden - vergoeden. Primaire voorwaarde om in aanmerking te kunnen komen voor een schadetegemoetkoming is dat schade niet had kunnen worden voorkomen of beperkt. Het is dan ook van belang om als belanghebbende alles in het werk te stellen om schade te voorkomen of te beperken. Voorts moet het gaan om schade die niet tot het normale bedrijfsrisico en het normale maatschappelijke risico van de betrokkene behoort. Een zekere mate van schade door in het wild levende beschermde dieren dient een ieder voor lief te nemen. De bescherming van have en goed tegen schade door dieren is primair de verantwoordelijkheid van de grondgebruiker zelf. Daarbij is het nemen van maatregelen gericht op de voorkoming van schade een eerste aandachtspunt. Pas als dergelijke maatregelen tekort schieten, is schadebestrijding aan de orde. Indien, ondanks een deugdelijke en tijdige inspanning van de grondgebruiker om schade te voorkomen en beperken, schade ontstaat, kunnen Gedeputeerde Staten besluiten een tegemoetkoming toe te kennen. Ter invulling van deze bevoegdheid hebben Gedeputeerde Staten bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming beleidsregels vastgesteld waarin vastgelegd onder welke voorwaarden een tegemoetkoming in de schade kan worden verleend.

Tevens is destijds in het interprovinciaal overleg (IPO) door de gezamenlijke provincies ervoor gekozen het verlenen van tegemoetkomingen in faunaschade te mandateren aan de uitvoeringsorganisatie BIJ12.
Uit oogpunt van efficiëntie is een landelijke uitvoering met één loket en gebundelde kennis te prefereren. Daarnaast wordt uniformiteit in de uitvoering en rechtsgelijkheid over heel Nederland nagestreefd. Om die reden kennen de beleidsregels van provincies een grote mate van gelijkluidendheid evenals de eisen, gesteld aan de aanvraag voor een tegemoetkoming en de taxatie van de schade, die door Provinciale Staten nader zijn uitgewerkt in de verordening. Bestuurlijk is er door provincies afgesproken dat er alleen verschil in provinciale regels kan zijn voor wat betreft de hoogte van het eigen risico en het al dan niet vragen van een behandelbedrag bij verzoeken tot tegemoetkoming van schade.

5.2 Eigen risico

Ten aanzien van het eigen risico is bepaald dat schade die redelijkerwijs niet te voorkomen is door ons wordt vergoed volgens de landelijke lijn (5% van de geleden schade met een minimum van € 250 per bedrijf per jaar), ongeacht of aan het voorkomen van die schade (beleidsmatige) beperkingen zijn gesteld (landbouwschade wordt in principe vergoed). In bijzondere gevallen kan nu al sprake zijn van een hoger eigen risico of kan van dit eigen risico worden afgezien. Zo wordt geen eigen risico ingehouden als het gaat om schade die is aangericht in een ganzenrustgebied in de periode dat de schadeveroorzakende diersoort niet mag worden verontrust en gedood en schade die is aangericht door de wolf. Dit betekent dat de huidige beleidsregels tegemoetkoming faunaschade ongewijzigd blijven.

5.3 Behandelbedrag

Tenslotte hebben Provinciale Staten gebruik gemaakt van hun bevoegdheid op grond van de Wet natuurbescherming (artikel 6.2) om een vergoeding van kosten te vragen voor de behandeling van een aanvraag tot het nemen van een besluit over de verlening van een tegemoetkoming in de schade. Dit behandelbedrag zijn de leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag tegemoetkoming van de schade en onderdeel van het terugdringen van de uitvoeringskosten van BIJ12. Het behandelbedrag is opgenomen in de provinciale legesverordening. Omdat het bedrag een drempel opwerpt om een aanvraag tegemoetkoming van de schade in te dienen en daarmee kleinere schades niet meer worden geregistreerd is er de mogelijkheid om schade of overlast gratis te melden bij het Landelijke Meldpunt Faunaschade. De meldingen worden op uniforme wijze verzameld om een goed beeld van de verspreiding van dieren en schade door Nederland te krijgen.

5.4 Innovatieve maatregelen

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in de schade (preventieve) maatregelen uit de Faunaschade Preventiekit van BIJ12 moeten preventieve maatregelen worden getroffen om de schade te voorkomen en te beperken. De nadruk bij de tegemoetkomingen ligt toch op het vergoeden van opgetreden schade. Dit is achteraf, nadat de schade zich al heeft voorgedaan. Omwille van een goede oogst en van een beteugeling van kosten zien zowel de grondgebruiker als de provincie liever dat de schade zich niet voordoet. Om die reden worden ook ontheffingen gevraagd en verleend voor de uitvoering van schade-beperkende maatregelen. Maar ook dan is er al sprake van –beginnende- schade. Bovendien worden hiermee dieren gedood. Nog beter is het om te investeren in preventie, het zorgen dat er zich überhaupt geen schade voor kan doen. Bij preventie worden weren (de toegang versperren) en verjagen (weghouden door verstoring) onderscheiden.

Teneinde innovatieve maatregelen die schade voorkomen te stimuleren wordt jaarlijks een bedrag beschikbaar gesteld voor een subsidieregeling ten behoeve van de landbouw. In deze subsidieregeling zullen specifieke eisen worden gesteld in welke mate maatregelen als innovatief kunnen worden beschouwd alsmede de doeltreffendheid van de maatregel in relatie tot het structureel beteugelen van de kosten op lange termijn.

6. Exoten en verwilderde dieren

6.1 Inleiding

Oceanen, zeeën, gebergten, woestijnen en grote rivieren waren fysieke barrières voor de verspreiding van dieren en planten. Deze barrières waren in hoge mate bepalend voor het ontstaan van een op wereldschaal rijke biodiversiteit en voor het ontstaan van regionaal verschillende en daarmee karakteristieke levensgemeenschappen. Onder invloed van de mens worden deze fysieke barrières echter doorbroken of omzeild. Soorten worden, doelbewust of per ongeluk, geïntroduceerd op plekken die honderden of duizenden kilometers van hun oorspronkelijke leefgebied verwijderd zijn. In vele gevallen zijn deze uitheemse soorten slecht aangepast aan hun nieuwe omgeving en sterven ze snel uit. Soms echter overleven ze, planten ze zich voort en raken ingeburgerd. Deze soorten, ook wel exoten genoemd, zijn in Europa bijvoorbeeld de Amerikaanse vogelkers en de Indische gans.
In sommige gevallen blijken de nieuwkomers zo succesvol dat zij niet langer slechts een biologisch curiosum zijn maar zich ontpoppen tot een echte plaag. De plaag kan bestaan uit schade aan de natuur en de landbouw en risico's voor de menselijke gezondheid en veiligheid. Uitheemse soorten met een dergelijk negatief effect staan bekend als invasieve exoten. Denk hierbij aan rosse stekelstaart, nijlgans en beverrat.
Daarnaast zijn er ook van oorsprong door de mens gehouden dieren die zijn ontsnapt en verwilderd. Deze dieren zoals de boerengans en de verwilderde kat zijn in sommige gevallen zo succesvol in het wild dat hun aanwezigheid leidt tot schade aan de natuur of de landbouw. In deze gevallen spreken we over verwilderde dieren.

6.2 Wettelijk kader

Het Biodiversiteitsverdrag verplicht de partijen bij dat verdrag ertoe om de bedreiging door invasieve exoten tegen te gaan door, voor zover mogelijk en passend, de binnenkomst van uitheemse soorten die bedreigend zijn voor ecosystemen, habitats of soorten te voorkomen, dan wel deze uit te roeien of te beheersen Ter bescherming van de biodiversiteit heeft de Europese Unie een verbod ingesteld op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal schadelijke exotische planten en dieren. Lidstaten hebben daarbij de plicht om serieus te proberen in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen. Als verwijderen niet haalbaar blijkt moeten de populaties tenminste zo worden beheerd dat schade en verdere verspreiding zoveel mogelijk worden voorkomen.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1143&from=NL

De invasieve exoten die binnen de Europese Unie moeten worden bestreden zijn opgenomen in de uitvoeringsverordeningen van de Europese Commissie, ook wel bekend als de EU-lijst. Het gaat om zoogdieren, amfibieën, vissen, ongewervelden en planten.

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1141&from=EN

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1263&from=EN

In Nederland is de verplichting vanuit Europa (deels) gedecentraliseerd naar de provincies.
De provincies zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van die soorten invasieve exoten die door de Minister, in het belang van de bescherming van de wilde flora, de wilde fauna of de instandhouding van natuurlijke habitats, zijn aangewezen (artikel 3.19, eerste lid, Wet natuurbescherming). Deze aanwijzing vindt plaats in overeenstemming met Gedeputeerde Staten. Ten aanzien van deze aangewezen soorten dragen Gedeputeerde Staten er zorg voor dat het aantal dieren of planten van deze soorten wordt teruggebracht. De door de provincie te nemen maatregelen kunnen uiteenlopend van aard zijn. Detectie van vestiging en onderzoek naar effectieve beheermaatregelen zijn taken die de rijksoverheid op zich neemt. Het Rijk (de Minister) blijft verder verantwoordelijk voor de uitvoering van beheersmaatregelen, uitroeiingsmaatregelen en herstelmaatregelen volgend uit de exotenverordening ten aanzien van de invasieve exoten die niet zijn aangewezen.
Om uitvoering te geven aan het bestrijden of beheren van (invasieve) exoten en verwilderde dieren geeft de Wet natuurbescherming (artikel 3.18 (voor dieren) en 3.19 (voor planten)) Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om middels een opdracht de omvang van een populatie van dieren te beperken dan wel het aantal van bij de opdracht aangeduide planten terug te brengen.

6.3 Provinciale aanpak invasieve exoten

De komst van (invasieve) exoten brengt ook in de provincie Zeeland ongewenste effecten met zich mee. Zo kunnen ze een bedreiging vormen voor de biodiversiteit (verdringing van inheemse soorten), voor economische belangen (bijv. schade aan landbouwgewassen), voor de openbare veiligheid (bijv. waterstaatswerken) of voor de volksgezondheid (verspreiding van ziekten).
Invasieve exoten die zich eenmaal hebben gevestigd zijn zeer moeilijk zijn weg te krijgen. Preventie van introducties van nieuwe soorten invasieve exoten is dan ook een eerste vereiste. Als dat niet lukt en invasieve exoten eenmaal aanwezig zijn in de Nederlandse natuur dienen maatregelen ter uitroeiing worden genomen (eliminatie). Dit moet zo snel mogelijk gebeuren, als populaties nog klein zijn en definitieve vestiging nog kan worden voorkomen. Is vestiging toch een feit en moet de aanwezigheid van de invasieve exoten als een gegeven worden beschouwd, dan moet door middel van populatiebeheer schade zoveel mogelijk worden voorkomen (beheer). Deze strategie, waarbij de nadruk ligt op preventie, is in overeenstemming met de verplichtingen dienaangaande uit het wereldwijde Biodiversiteitsverdrag.

De Provincie beperkt haar activiteiten, ten aanzien van exotenbeheer, tot die soorten waar vanuit Europa een verplichting geldt. De activiteiten richten zich voornamelijk op eliminatie, beheer en voorlichting. Daarbij zet de Provincie zich in om invulling te geven aan de wens vanuit de maatschappij om meer te doen Hierbij gaan Gedeputeerde Staten ervanuit dat dit gezamenlijk met andere partijen wordt opgepakt en deze extra inspanning wordt gedaan door slimme combinaties (instandhoudingsdoelstellingen Natura2000), werk met werk en bijvoorbeeld door met voorlichting anderen te bewegen actief exoten aan te pakken om verdere verspreiding te voorkomen (bijvoorbeeld bij Japanse duizendknoop die in veel particuliere tuinen groeit of het voorkomen van uitzetten van waterplanten/schildpadden).

6.3.1. Preventie

Bij de aanpak van invasieve exoten ligt de nadruk op preventie. Preventie is wenselijker dan een reactie pas na de daadwerkelijke vestiging van exoten. Preventie wordt dan ook als prioritair beschouwd in de aanpak.
Ten aanzien van de soorten die binnen de provincie Zeeland nog niet aanwezig zijn zullen Gedeputeerde Staten via verschillende kanalen informatie verstrekken om mogelijke aanwezigheid of vestiging van deze soorten te voorkomen dan wel vroegtijdig te signaleren.

6.3.2. Eliminatie

Als de preventie van de introductie van invasieve uitheemse soorten niet is gelukt en de populatie van deze soort nog klein en beheersbaar is, dan moet snel ingegrepen kunnen worden. Het kan dan ter bescherming van de biodiversiteit noodzakelijk zijn om de stand van deze exoten tot nul te brengen om grotere schade in de toekomst te voorkomen. Om dit mogelijk te maken is in artikel 3.19, eerste lid van de Wet natuurbescherming bepaald dat de minister invasieve exoten kan aanwijzen die in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna of in het belang van de instandhouding van natuurlijke habitats worden bestreden. Na aanwijzing van de invasieve exoten zijn de provincies verantwoordelijk voor de bestrijding ervan: zij dragen zorg voor het nemen van de noodzakelijke uitvoeringsmaatregelen op hun grondgebied om het aantal dieren of planten van de betrokken invasieve exoten zoveel mogelijk terug te brengen, indien redelijkerwijs mogelijk tot nul.

Voor de soorten die zich nog niet hebben gevestigd in Zeeland zal bij vroegtijdige detectie daarom actief worden ingezet op eliminatie van de betreffende soort. Het tijdig elimineren voorkomt dat in een later stadium – grotere – beheerinspanningen nodig zijn en moet dus leiden tot voorkoming van latere beheerlasten. Voor deze soorten wordt een protocol opgesteld waardoor bij vroegtijdige detectie snel kan worden ingegrepen. In 2017 betrof dit de eliminatie van de Aziatische hoornaar. Jaarlijks worden enkele nieuwe acties verwacht. Voor die soorten die met enige regelmaat in onze provincie worden gesignaleerd en waarvan de populatie nog klein en beheersbaar is, zal eliminatie plaatsvinden door middel van een opdracht op grond van artikel 3.18 (dieren) of 3.19 (planten) van de Wet natuurbescherming. Door Gedeputeerde Staten is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt voor de door de Minister aangewezen rosse stekelstaart..

6.3.3. Beheer

Niet alle exoten hebben een invasief karakter en niet alle invasieve exoten kunnen worden geweerd uit de Nederlandse natuur. Exoten die zich een plek verwerven in de Nederlandse natuur kunnen schade aan eigendommen veroorzaken of bijvoorbeeld de openbare veiligheid bedreigen, net als van nature voorkomende soorten dat kunnen doen. Dat is de reden dat Gedeputeerde Staten de opdracht kunnen geven om de stand van populaties exotische dieren (artikel 3.18 Wet natuurbescherming) en planten (artikel 3.19, Wet natuurbescherming) in hun provincie terug te brengen tot een uit het oogpunt van de in het geding zijnde belangen aanvaardbare omvang Door Gedeputeerde Staten is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt voor een aantal door de minister aangewezen soorten, te weten de muskusrat, de beverrat en de nijlgans.

Beheersmaatregelen bestaan uit dodelijke of niet-dodelijke fysieke, chemische of biologische maatregelen om een populatie van een invasieve uitheemse soort terugbrengen, te beheersen of in te dammen. De beheersmaatregelen omvatten, waar passend, maatregelen om de veerkracht van het ecosysteem ten aanzien van bestaande en toekomstige invasies te versterken. Op jaarbasis worden circa 5 tot 10 gerichte acties op dit punt verwacht. Tevens zal de zorgplicht in acht moeten worden genomen (artikel 1.11 Wet natuurbescherming) en het verbod op het toebrengen van onnodig lijden (artikel 3.24, eerste lid). Dit brengt met zich dat bestrijding alleen is toegestaan als daarmee een redelijk doel is gediend, de noodzakelijke maatregelen worden getroffen om nadelige gevolgen zo veel mogelijk te voorkomen, en geen onnodig lijden wordt veroorzaakt.

6.3.4. Samenwerking

Een belangrijk onderdeel van de bestrijding van invasieve exoten is de schaal waarop gewerkt wordt. Voor sommige soorten geldt dat lokale bestrijding volstaat terwijl dit bij andere soorten over een veel grotere oppervlakte zal moeten worden aangepakt. Zo verspreidt Japanse duizendknoop zich (vooralsnog) in Nederland uitsluitend vegetatief wat betekent dat het zinvol is om deze op lokale schaal te bestrijden. Eenmaal volledig verwijderd, zal de duizendknoop ter plekke niet zomaar weer opduiken. Bij veel soorten is de verspreidingsafstand evenwel een stuk groter waardoor nadrukkelijk de samenwerking met aangrenzende terreinbeheerders moet worden gezocht om hen attent te maken op de problematiek en bij voorkeur een gezamenlijk plan voor de bestrijding op te stellen. Een groot probleem blijft de verspreiding over grotere afstand door menselijk handelen. Ook bij Japanse duizendknoop, met name door transport van grond met stukjes wortelstok.
Andere overheden en terreineigenaren hebben dan ook een medeverantwoordelijkheid voor hun publieke taak en/of privaat eigendom. Daar waar bestrijding van exoten samenvalt met een publieke taak vaneen andere overheid ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding samenhangende kosten voor diens rekening. Denk hierbij aan het verwijderen van grote waternavel door het waterschap om de doorstroming van waterlopen te borgen of het verwijderen van reuzenberenklauw langs publieke paden door gemeenten, waterschappen en provincie. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties, bijvoorbeeld bij het verwijderen van de kleine waterteunisbloem in natuurgebieden door natuurterrein beherende organisaties.

6.4 Verwilderde dieren

In Zeeland komen in de vrije natuur verwilderde (huis)dieren voor. De verwilderde ‘postduif’, de ‘boerengans’, en de verwilderde kat zijn de meest aansprekende voorbeelden.
Verwilderde dieren veroorzaken in sommige gevallen schade aan landbouwgewassen. Enkele kenmerkende soorten zijn daarvan de boerengans en de verwilderde postduif. Pas ingezaaid of oogstrijp gewas is het meest kwetsbaar. Verwilderde dieren kunnen ook negatieve invloed hebben op de natuur, meer specifiek op beschermde fauna, door predatie (verwilderde kat), concurrentie om voedsel (boerengans, verwilderde kat), het bezetten van geschikt habitat (boerengans) of doordat verbastering met beschermde diersoorten optreedt (boerengans).
Hoewel verwilderde dieren op grond van de Wet natuurbescherming niet zijn beschermd, mogen ze niet met alle middelen worden bestreden. Het gebruik van vangkooien of het gebruik van het geweer om verwilderde dieren te vangen en/of te doden is niet zonder meer toegestaan. Alleen het vangen met een vangkooi van verwilderde kat en verwilderde duif binnen de bebouwde kom is op grond van de Wet natuurbescherming (artikel 3.10 onder e van de Rnb) geoorloofd.

Voor die verwilderde diersoorten, die schade aan de landbouw berokkenen of schade aan de natuur toebrengen, zal bestrijding met gebruikmaking van het geweer worden toegestaan.
Hiertoe kunnen Gedeputeerde Staten een opdracht geven aan faunabeheereenheden of wildbeheereenheden, aan andere samenwerkingsverbanden van personen, of aan personen.

7. Houtopstanden

7.1 Inleiding

Wanneer we in deze beleidsnota spreken over 'houtopstanden', dan gaat het over een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, die ofwel een oppervlakte van meer dan 10.000 m^2 (10 are) beslaat, ofwel bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen. Deze definitie van houtopstanden komt rechtstreeks uit de wet (artikel 1.1, eerste lid, Wet natuurbescherming).

Het Rijk hecht aan het behoud en duurzaam gebruik van houtopstanden, in Nederland en in de rest van de wereld. Houtopstanden zoals bossen, struwelen en bomenrijen vormen een uniek natuurtype, waarbij zij verschillende nuttige en unieke maatschappelijke functies van natuur vaak gelijktijdig en in onderlinge samenhang vervullen. Naast de 'klassieke' functies van natuur, landschap, productie (houtoogst), cultuurhistorie en recreatie, wordt de afgelopen decennia ook steeds meer belang gehecht aan andere functies van houtopstanden, zoals het vastleggen van CO2, het leveren van ecosysteemdiensten als het bergen en bufferen van water, het dempen van grote temperatuurschommelingen in en nabij stedelijke gebieden, het filteren van fijnstof en het bijdragen aan de kwaliteit van het leven en aan een aangename leefomgeving. Een aantal van deze functies zijn van extra belang in dichtbevolkte gebieden als Nederland en dragen ook bij aan de volksgezondheid. Er is ook steeds meer oog voor het gebruik van hout als milieuvriendelijke, hernieuwbare grondstof die weinig energieverbruik vergt. Dat geldt ook voor de mogelijkheden voor het gebruik van biomassa afkomstig uit bos en natuur als bron voor diverse toepassingen in de Biobased Economy, in de (petro)chemie en bij de productie van duurzame energie. Hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming ziet op de duurzame instandhouding van bossen.

De wettelijke bescherming was voorheen (onder de Boswet) vooral gericht op kwantiteit (behoud van areaal), maar onder de Wet natuurbescherming is er nadrukkelijk meer aandacht voor de kwaliteit van de houtopstanden gekomen. Deze verbreding sluit goed aan bij de overige natuurbeschermingsregimes. Zo maakt een groot deel van het Zeeuwse bosareaal onderdeel uit van het Natuurnetwerk Zeeland, waarvan een deel ook Natura 2000-gebied is. Binnen deze beschermingsregimes ligt de aandacht eveneens op behoud van kwantiteit én kwaliteit.

Provinciale Staten kunnen bij verordening regels stellen die betrekking hebben op de melding van velling, de bosbouwkundig verantwoorde wijze van herbeplanting van houtopstanden en herbeplanting op een andere plek, oftewel compensatie. Daarnaast kunnen Provinciale Staten geheel of gedeeltelijk vrijstelling verlenen van een aantal verboden of verplichtingen van de Wet natuurbescherming. Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming hebben Provinciale Staten hier op een beleidsarme wijze invulling aan gegeven door het opnemen van deze regels in de verordening. Op onderdelen wordt het beleid nu meer toegesneden op de actuele Zeeuwse situatie, passend bij het Zeeuwse landschap. Dit beleid schept bijvoorbeeld helderheid in de jarenlange discussie over de maximale verantwoorde plantafstand van rijbeplanting. Ook wordt het behoud van typisch Zeeuwse dijkbeplanting beter gewaarborgd.

7.2 Reikwijdte bescherming houtopstanden

In de Wet natuurbescherming is vastgelegd dat wanneer kap van een houtopstand nodig of gewenst is, dit van tevoren gemeld moet worden bij de Provincie. Binnen drie jaar na de kap moet eenzelfde oppervlakte worden herbeplant. Zo zorgen we ervoor dat het areaal aan houtopstanden behouden blijft.

Uitzonderingscategorieën

De Wet natuurbescherming noemt een aantal typen houtopstanden (artikel 4.1) en vellingen (artikel 4.4) waarvoor de meld- en herplantplicht niet geldt. Het betreft onder andere houtopstanden in erven en tuinen, kweekgoed en windschermen om boomgaarden. Ook vellingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van Natura 2000-instandhoudingsdoelen en vellingen voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterrein zijn uitzonderingscategorieën.

Een andere uitzondering betreft houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom. Deze begrenzing moet niet worden verward met de begrenzing op grond van de Wegenverkeerswet. De komgrens als bedoeld in die laatste wet wordt bepaald met een ander oogmerk dan de komgrens voor de houtopstanden. Daarbij aansluiten zou als gevolg hebben dat veel meer houtopstanden binnen de bebouwde kom zouden komen te vallen en zouden worden onttrokken aan de reikwijdte van het in de Wet natuurbescherming opgenomen beschermingsregime. Dat is ongewenst, aldus het Rijk.

Dijkbeplanting

Dijkbeplanting komt specifiek in Zeeland veel voor. Deze beplanting is beeldbepalend in het open, weidse landschap en moet dan ook behouden blijven. In de Wet natuurbescherming ontbreekt het aan kaders voor het onderscheid tussen een 'dijkbeplanting' en een 'wegbeplanting'. Dit zorgt voor onduidelijkheid, en die onduidelijkheid kan nogal gevolgen hebben, want dijkbeplanting moet wel worden herplant en wegbeplanting niet. Een duidelijke definiëring van deze begrippen kan deze onduidelijkheid wegnemen en voorkomen dat per situatie beoordeeld moet worden of er wel of geen meld- en herplantplicht geldt. Dit zal ook de administratieve druk verlagen en zorgen voor een snellere besluitvorming. Wat onder 'dijkbeplanting' en 'wegbeplanting' wordt verstaan zal daarom nader worden uitgewerkt in beleidsregels.

7.3 Melding van een velling

Wanneer het kappen van een (deel van een) houtopstand gewenst of noodzakelijk is, dan dient de initiatiefnemer het voornemen tot kap van tevoren te melden bij de Provincie. Op grond van artikel 4.2, tweede lid van de Wet natuurbescherming kunnen Provinciale Staten bij verordening regels stellen over deze melding met betrekking tot de gegevens die bij de melding worden verstrekt, de termijn waarbinnen de melding wordt gedaan en de wijze waarop de melding wordt gedaan. Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming hebben Provinciale Staten hiertoe regels opgenomen in de verordening. Deze regels blijven gehandhaafd.

Er kunnen omstandigheden zijn die een spoedige velling noodzakelijk maken, bijvoorbeeld bij acuut onveilige situaties. In de verordening is tevens opgenomen dat in dergelijke spoedeisende situaties Gedeputeerde Staten ontheffing kunnen verlenen van deze regels.

7.4 Kapverbod

In artikel 4.2, derde lid van de Wet natuurbescherming is bepaald dat Gedeputeerde Staten het vellen van een bepaalde houtopstand telkens voor ten hoogste vijf jaar kunnen verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

7.5 Bosbouwkundig verantwoorde wijze van herbeplanting

Het vellen van een houtopstand kan een grote impact op de omgeving hebben. Het is daarom van belang om deze op zo kort mogelijke termijn te herstellen, zodat de functie die de houtopstand vervult ook snel weer hersteld wordt. In de Wet natuurbescherming is daarom vastgelegd dat binnen drie jaar nadat een houtopstand geheel of gedeeltelijk is gekapt, de houtopstand op een bosbouwkundig verantwoorde wijze moet zijn herbeplant op dezelfde grond. Mislukte herplant moet binnen drie jaar na de herbeplanting opnieuw worden vervangen.

Op grond van artikel 4.3, derde lid van de Wet natuurbescherming kunnen Provinciale Staten bij verordening regels stellen over de 'bosbouwkundig verantwoorde wijze van herbeplanten'. Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming hebben Provinciale Staten in de Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 eisen gesteld waaraan herplant moet voldoen, zodat zowel de kwantiteit als kwaliteit van houtopstanden in Zeeland behouden blijft.
Voorop staat dat het areaal aan houtopstanden in de provincie minstens gelijk moet blijven. Er moet dus eenzelfde oppervlakte houtopstand worden herplant als het teniet gedane of gevelde. De te herbeplanten houtopstand hoeft niet identiek te zijn aan het teniet gegane of gevelde. Wel moet de kwalitatieve (ecologische, landschappelijke) waarde ten minste vergelijkbaar zijn. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om een soortenrijk loofbos te vervangen door een soortenarme populierenplantage. Andersom mag natuurlijk wel.

Herbeplanting van rijbeplanting van meer dan 20 bomen
In de wet natuurbescherming en de Verordening wet natuurbescherming 2017 zijn geen specifieke eisen gesteld aan het aantal bomen of andere houtige gewassen, behalve dat er binnen vijf tot tien jaar sprake moet zijn van een gesloten kronendak. Dit heeft de laatste jaren met betrekking tot rijbeplanting voor onduidelijkheden en discussie gezorgd. In de praktijk blijkt er veel verschil in inzicht over wat een verantwoorde maximale plantafstand tussen bomen in een rijbeplanting is vanuit bosbouwkundig en landschappelijk verantwoord oogpunt. Gevolg is dat er vaak veel minder bomen worden terug geplant dan dat er bomen worden gekapt, op een grotere afstand van elkaar. Wanneer de afstand te groot wordt zorgt dit voor verschraling van het landschapsbeeld. Zeker in het voornamelijk open en weidse Zeeuwse landschap, waar rijbeplanting vaak de

meest beeldbepalende houtopstanden zijn, kan dit impact hebben. Om een einde te maken aan deze onduidelijkheid wordt in de verordening opgenomen wat onder bosbouwkundig verantwoord herbeplanten van rijbeplanting wordt verstaan.
Daarbij wordt een zodanige maximale afstand tussen de bomen opgenomen dat het beeldbepalende uiterlijk van een rijbeplanting intact blijft en verschraling van het landschap tot een minimum wordt beperkt.

7.6 Herbeplanting op andere grond (compensatie)

Het uitgangspunt van de Wet natuurbescherming is dat een gekapte houtopstand op dezelfde plek wordt herplant. Wanneer herplant ter plaatse niet mogelijk of niet gewenst is, kunnen Gedeputeerde Staten op grond van artikel 4.5, eerste lid, Wet natuurbescherming ontheffing verlenen om de houtopstand op een andere grond te herplanten, oftewel te compenseren, indien de herbeplanting voldoet aan bij de provinciale verordening gestelde regels. Bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming hebben Provinciale Staten in de Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 regels gesteld die onder meer betrekking hebben op de kwaliteit en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de gevelde houtopstand. Deze regels blijven ongewijzigd.

Rol Provincie bij compensatie
Het vinden van een compensatielocatie blijkt in de praktijk vaak lastig, waardoor (economische) ontwikkelingen kunnen stagneren. Als toch een locatie gevonden wordt, is die vanuit landschappelijk of landbouwkundig oogpunt niet altijd gewenst. Daar is echter vaak niet veel tegen te doen wanneer de aanplant van houtopstanden op die plek planologisch is toegestaan.
Dit probleem kan worden verkleind door als Provincie op voorhand actief mee te zoeken naar compensatielocaties. Het gaat dan om locaties waar bosontwikkeling wenselijk is, of op z'n minst niet conflicteert met andere functies. Ontwikkelingen hoeven dan niet langer te worden vertraagd. Het kan gebeuren dat op deze manier op een locatie wordt gecompenseerd die veraf ligt van de plek waar de houtopstand verdwijnt, of dat deze manier gelegenheid biedt om in een bepaald gebied in één keer veel houtopstanden te verwijderen en te compenseren op de aangewezen locatie. Dit kan leiden tot plaatselijke verschraling van het landschap. Aan de andere kant kan dat ook nu al, omdat hier geen regels aan gesteld zijn.

Om initiatiefnemers te helpen, zoekt de Provincie actief mee naar gebieden waar boscompensatie mogelijk en gewenst is. Hiermee zijn kosten voor verwerving en/of inrichting gemoeid. Initiatiefnemers kunnen volgens een vooraf bepaalde rekenformule (euro's voor grondverwerving (gemiddelde grondprijs), inrichting bos, resp. aanloopbeheer bos x hectares) financieel compenseren. Met dat geld worden de kosten voor de verwerving en inrichting van de boscompensatielocaties betaald. Dit uiteraard wel 'zolang de voorraad strekt' op de compensatielocaties. Gedeputeerde Staten werken hiervoor verdere beleidsregels uit, waarin ook regels worden geformuleerd in welke gevallen strekkende meters rijbeplanting kunnen worden omgezet in vierkante meters houtopstand en andersom.

7.7 Vrijstelling van meld- en herbeplantingsplicht

Voor situaties waarvoor een afwijking van de meldplicht en herbeplantingsplicht wenselijk is en die niet worden bestreken door de in artikel 4.4 van de Wet natuurbescherming geregelde generieke uitzondering, kunnen Provinciale Staten op grond van artikel 4.5, vierde lid van de Wet natuurbescherming bij verordening vrijstelling verlenen van de meld- en herbeplantingsplicht. Hierbij kan gedacht worden aan situaties waarin het niet nodig wordt geacht om een voorgenomen kap te melden of te herbeplanten, omdat het geen gevaar oplevert voor het behoud van areaal van houtopstanden, of wanneer het redelijkerwijs niet verwacht kan worden om te melden of te herbeplanten. Zo is bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming in de Verordening Wet natuurbescherming zeeland 2017 een vrijstelling opgenomen voor het kappen van verjongingsgaten en het door natuurlijke ontwikkelingen (vernatting) teniet gaan van houtopstanden. Deze vrijstellingen blijven gehandhaafd.

7.8 Ontheffing van meld- en herbeplantingsplicht

In die gevallen waarin er geen vrijstelling geldt van de meld- en herbeplantingsplicht kunnen Gedeputeerde Staten op grond van artikel 4.5, derde lid, Wet natuurbescherming ontheffing van de meld- en herbeplantingsplicht verlenen.
In het Natuurbeheerplan Zeeland is voor heel het Natuurnetwerk Zeeland vastgelegd waar welk type natuur wordt nagestreefd. Op een aantal locaties in het Natuurnetwerk Zeeland staan nu houtopstanden terwijl daar een ander natuurtype wordt nagestreefd. Op die locaties is vanuit ecologisch en/of landschappelijk oogpunt een ander natuurtype gewenst dan bos. De plicht tot herbeplanten knelt in die gevallen met het beleid vanuit het Natuurbeheerplan Zeeland, terwijl beide er zijn ten gunste van natuur en landschap.
Omdat het in zo'n geval om uitvoering van vastgesteld provinciaal beleid gaat is het niet billijk om herplanting op een andere locatie te eisen. Voor het vellen van houtopstanden ten gunste van een ander, in het Natuurbeheerplan vastgesteld natuurtype, kunnen Gedeputeerde Staten een ontheffing van de herbeplantingsplicht verlenen.

Daarnaast komt het regelmatig voor dat op percelen waar geen natuurfunctie beoogd is, toch spontaan een houtopstand ontstaat; bijvoorbeeld op nog ongebruikte delen van industrie- en bedrijfsterreinen. Wanneer de houtopstand zich zover ontwikkelt dat hij voldoet aan de definitie van 'houtopstand' in de Wet natuurbescherming, zal de meld- en herbeplantingsplicht gaan gelden. Dit kan knellen wanneer de ruimte op het bedrijf- of industrieterrein nodig is voor doorontwikkeling en er geen plaats is om binnen hetzelfde terrein te herbeplanten. In deze situaties wordt regelmatig om een ontheffing van de herbeplantingsplicht gevraagd aan Gedeputeerde Staten.
Om te voorkomen dat per situatie beoordeeld moet worden of het gaat om spontaan ontstane houtopstanden, werken Gedeputeerde Staten beleidsregels uit die hier eenduidigheid en duidelijkheid in verschaffen. Dit voorkomt verwarring en de noodzaak om elk genomen besluit specifiek toe te moeten lichten.

8. Monitoring

8.1 Inleiding

De provincies hebben een centrale rol in de monitoring van natuurgegevens. In de Wet natuurbescherming (artikel 1.8) staat dat de provincies gegevens verstrekken aan het Rijk ten behoeve van rapportage aan de Europese Commissie over de uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Naast de rapportage aan Europa zijn ook gegevens nodig voor de evaluaties van het Planbureau voor de Leefomgeving en onze eigen beleidsevaluaties.
De evaluaties van het planbureau komen voort uit de Wet Natuurbescherming (artikel 1.9) en uit de afspraak tussen Rijk en provincies om het Natuurpact elke drie jaar te evalueren. In opdracht van de provincies ontwikkelt het CBS natuurindicatoren waarmee op soortgroep en systeem niveau per provincie trends berekend kunnen worden.

8.2 Natuurmonitoring in Zeeland

In het kader van de natuurmonitoring in Zeeland is in 2016 een Provinciaal Monitoring- en beoordelingsplan opgesteld. Hierin zijn de verschillende informatiebehoeften vanuit de diverse onderdelen van het natuurbeleid beschreven en is het proces van gegevens verzameling naar opslag en tot rapportage in beeld gebracht. Hierbij is gekeken naar Natura 2000, Natuurnetwerk Zeeland, Subsidiestelsel Natuur en Landschap, Programma Aanpak Stikstof, Agrarisch natuurbeheer en soortenbeleid. Op de diverse onderdelen zijn of worden nadere uitwerkingen gemaakt bijvoorbeeld in het kader van Natura 2000-beheerplannen en het Agrarisch natuurbeheer. Voor het soortenbeleid wordt in beeld wordt gebracht wat er al aan soorten monitoring gedaan wordt en waar nog aanvulling nodig is.
Om tot een goede samenhang binnen Nederland te komen werken Rijk en provincies samen in één landelijk samenhangend systeem van monitoring. Deze monitoring bestaat uit landelijke en regionale meetnetten afhankelijk van de soort en achterliggende vragen. De verzamelde natuurinformatie wordt zo veel mogelijk opgeslagen in landelijke databases. Een voorbeeld hiervan is de Nationale Databank Flora en Fauna waar alle soortendata van provincies, terreinbeheerders, soortenorganisaties, Rijkswaterstaat en het Ministerie worden opgeslagen. Naast een soorten databank is ook een databank voor vegetaties (karteringen) in ontwikkeling.

Een belangrijke partij in de onderlinge afstemming en uitvoering van deze ontwikkelingen is de uitvoeringsorganisatie BIJ12 van alle provincies. Voor de monitoring wordt op landelijk en regionaal niveau veel samengewerkt met ketenpartners waaronder het Rijk , Rijkswaterstaat, soorten organisaties (Zoogdiervereniging, Floron, Ravon, Sovon, enz), terreinbeheerders (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Zeeuwse Landschap, particuliere grondbezitters) en het CBS. Erg belangrijk bij de gegevens verzameling van de diverse soorten is de inzet van vrijwilligers die veel data aanleveren. Deze data komen via soortenorganisaties, terreinbeheerders of waarneming.nl beschikbaar in de Nationale Databank Flora en Fauna en in de Faunaregistratiesystemen **(FRS en SRS)**. De data worden meegenomen bij beleidsevaluaties en trend berekeningen.

8.3 Verzameling monitoringsresultaten

De monitoring van soorten is ondergebracht in diverse meetnetten. Het Netwerk ecologische Monitoring vormt een belangrijke basis voor de landelijke trends van vogel- en habitatrichtlijn soorten, daarnaast worden in het Natuurnetwerk Zeeland soorten geïnventariseerd als onderdeel van de Subsidiestelsel Natuur en Landschap. Daarbij worden, waar mogelijk, Natura 2000 soorten (of typische soorten van een habitattype van de Habitatrichtlijn) meegenomen tijdens het veldwerk. Verder hebben we bijvoorbeeld een broedvogel meetnet in het agrarisch gebied en telt Rijkswaterstaat kustvogels. Daarnaast zijn er een aantal soort specifieke monitoringsprogramma's zoals voor Noordse woelmuis. Naast de doorlopende monitoring van soorten worden incidenteel aanvullende opdrachten verleend in het kader van kennis en onderzoek. Een voorbeeld hiervan is het uitvoeren van laagwater tellingen van vogels om, in aanvulling tot de reguliere tellingen (van Rijkswaterstaat), extra kennis te verzamelen over het verspreidingsgedrag van de vogels tijdens afgaand water. Ook de faunabeheereenheid heeft een brede taakstelling ten aan zien van monitoring.

Faunabeheereenheid voert monitoring uit door het (laten) tellen van populaties van soorten. Daarnaast worden de ontwikkeling van schade en populatieomvang van soorten bijgehouden. Ook zorgt de faunabeheereenheid voor het verzamelen van afschotcijfers en zorgt voor het publiceren van evaluaties en monitoringsresultaten. Deze data wordt opgenomen in het Faunaregistratiesysteem **(FRS). Overige schademeldingen van soorten kunnen worden gemeld in het Fauna Schade Registratie Systeem (SRS)**. Alle monitoringsresultaten samen vormen de basis van de totale natuurmonitoring Zeeland en worden gebruikt bij beleidsevaluaties en trend berekeningen. Daarnaast wordt deze data gebruikt voor het verstrekken van gegevens aan het Rijk ten behoeve van rapportage aan de Europese Commissie over de uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn. **Gedeputeerde Staten streven er naar vanaf 2019 elke drie jaar een rapportage aan Provinciale Staten aan te bieden waar in wordt gegaan op de natuurkwaliteit in Zeeland. Het kan dan bijvoorbeeld gaan over de biodiversiteit van soorten in Zeeland of over kwaliteit van de natuur in het natuurnetwerk waarvoor subsidie wordt verstrekt.**

Bij de verdere uitwerking van de soortenmonitoring zal in beeld gebracht worden voor welke soorten uit het Zeeuwse natuurbeleid extra inspanningen nodig zijn. Met deze uitwerking zal ook invulling gegeven worden aan de motie van PS van 29 juni 2018 met het verzoek bij het inzetten van het soortbeleid ook het inventariseren van soorten in Zeeland mee te nemen en monitoring van soorten gericht in te zetten als manier om het effect van het soortenbeleid op de korte en langere termijn in beeld te brengen.

9. Toezicht en handhaving

De Wet natuurbescherming bevat een groot aantal regels. Een goede naleving van deze regels ter bescherming van de natuur door burgers en bedrijven is essentieel om de doelen van het natuurbeleid te realiseren. Toezicht en handhaving zijn de instrumenten om de naleving van de Wet natuurbescherming te borgen. Regels (Wettelijke gebods- en verbodsbepalingen) hebben namelijk alleen zin als er op wordt toegezien dat ze worden nageleefd en dat bij in gebreke blijven handhavend wordt opgetreden. Om deze reden hebben overheden die bevoegd gezag zijn voor toezicht en handhaving de plicht om voor effectief en adequaat toezichts- en handhavingsbeleid te zorgen en dat ook te realiseren door de inzet van voldoende capaciteit.

De Provincie Zeeland is bevoegd gezag voor de handhaving van de Wet natuurbescherming, tenzij deze is aangehaakt in een omgevingsvergunning die door een gemeente is afgegeven. Provinciale Staten hebben bepaald om toezichts- en handhavingstaken die voortvloeien uit deze wettelijke taken te beleggen bij de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD Zeeland).

Met de invoering van de Wet natuurbescherming en als gevolg van nieuw beleid zijn er taken voor de Provincie bijgekomen en dus ook toezichthoudende en handhavende taken voor de RUD Zeeland. Voor een goede organisatie van de toezichts- en handhavingsopgave dienen de hoofdvragen wat, wie en hoe toe te zien en eventueel te handhaven, te worden beantwoord. Gezien de omvang van de werkzaamheden die de Wet natuurbescherming met zich meebrengt is om die reden een nieuwe analyse uitgevoerd om te bepalen welke onderwerpen prioriteit zouden moeten krijgen in het toezicht en hoeveel capaciteit daarvoor nodig is.

De prioritering van activiteiten is daarbij bepaald middels het zogenaamde DBC -risicomodel. Met dit model worden bestuurlijke doelen vertaald naar uitvoering van toezicht. Dit model is ontwikkeld in het kader van het actieprogramma Handhaven op Niveau (2000). Het model wordt door een groot aantal gemeenten, provincies en milieudiensten toegepast.

Voor de aspecten biodiversiteit, financiële gevolgen en bestuurlijke risico's zijn scores tussen de 0 en 10 bepaald in verschillende categorieën. Toepassing van deze methode, in samenwerking met medewerkers van de RUD Zeeland en medewerkers van de Provincie Zeeland, heeft geleid tot een lijst met de prioriteit van toezichtonderwerpen. De prioritering is in de kadernota aan Provinciale Staten voorgelegd met daarbij een drietal varianten voor de mate van toezicht op deze onderwerpen.

Provinciale Staten hebben daarbij gekozen voor de meest intensieve variant. Dit betekent een uitbreiding van personele capaciteit van de RUD Zeeland met 1,85 fte (€ 120.000,-). Tevens wordt jaarlijks een aanvullende opdracht gegeven in de vorm van een 'strippenkaart' voor afhandeling van handhavingsverzoeken (€ 20.000,-).

In onderstaande afbeelding is de prioritering en de gekozen mate van toezicht weergegeven.

Deze uitbreiding komt tevens overeen met de recente aanbeveling van de Rekenkamer Zeeland om meer toezicht te houden in natuurgebieden. De Rekenkamer Zeeland heeft daarnaast ook aandacht gevraagd voor meer toezicht door terreinbeheerders zelf.
Terreinbeheerders geven aan dat openstelling gepaard kan gaan met negatieve gevolgen zoals beschadigingen aan paden en andere infrastructuur en het verstoren van rust. Daarom is bij openstelling behoefte aan meer toezicht, dat niet in de reguliere beheervergoeding is opgenomen. Via het IPO wordt nu overleg gevoerd waarbij de terreinbeheerders als eerste stap inzichtelijk zullen maken waaruit deze kosten bestaan.

Vervolgens zal hier een voorstel over worden gemaakt dat aan elke afzonderlijke provincie wordt voorgelegd. Dit voorstel is er nog niet en wordt eerst afgewacht alvorens hierover een standpunt kan worden geformuleerd.

Branche	Mate van toezicht
Gebiedsbescherming - BN 118 T&H Oosterschelde	Intensief toezicht
Gebiedsbescherming - BN 122 T&H Westerschelde & Saeftinghe	
Gebiedsbescherming - BN 113 T&H Voordelta	
Gebiedsbescherming - BN 115 T&H Grevelingen	
Beheer en Schadebestrijding winterganzen en smienten	
Gebiedsbescherming - BN 116 T&H Kop van Schouwen	
Gebiedsbescherming - BN 114 T&H Krammer-Volkerak	
Gebiedsbescherming - BN 117 T&H Manteling van Walcheren	
PAS-Chemische industrie	
Soortenbescherming - bouwen/verbouwen	
Soortenbescherming - dempen van putten	
Soortenbescherming - kappen	
Soortenbescherming - overige activiteiten	
Soortenbescherming - slopen	
PAS - Overige “projecten en andere handelingen”	
PAS - Overslagindustrie en logistiek	
PAS - Overige industrie	
PAS - Agrarisch pluimveehouderij en/of varkenshouderij	
PAS - Agrarisch rundveehouderij	
PAS - Overige agrarische bedrijven	
Soortenbescherming - ontheffing amfibieën en reptielen	
Soortenbescherming - ontheffing overige	
Soortenbescherming - ontheffing vleermuizen	
Soortenbescherming - ontheffing vogels	
Beheer en schadebestrijding - damherten	
Beheer en schadebestrijding - reeën	
Beheer en schadebestrijding - eksters en kraaien	
Gebiedsbescherming - BN 123 T&H Zwin en Kievittepolder	
Gebiesbescherming - PMV - grondwaterbescherming	
Houtopstanden - > 10 are/overheid	
Gebiedsbescherming - SNL gebieden	Matig intensief
Gebiedsbescherming - BN 121 T&H Yerseke en Kapelse Moer	
Houtopstanden - > 20 bomen op een rij/overheid	
Houtopstanden - > 10 are/beheerder	
Houtopstanden - > 10 are/particulier of bedrijf	
Gebiedsbescherming - BN 120 T&H Zoommeer	
Gebiedsbescherming - BN 127 T&H Markiezaat	
Gebiedsbescherming - PMV - dieren of planten opvissen	
Gebiedsbescherming - PMV - geluid incl. snelvaren	
Houtopstanden - > 20 bomen op een rij/beheerder	
Houtopstanden - > 20 bomen op een rij/particulier of bedrijf	
Gebiedsbescherming - BN 119 T&H Veerse Meer	
Beheer en schadebestrijding - overige soorten	Signaal gestuurd
Beheer en schadebestrijding - hazen en zomerganzen	
Gebiedsbescherming - BN 163 T&H Vlakte van de Raan	
Beheer en schadebestrijding - vossen	
Beheer en schadebestrijding - wilde eenden	
Gebiedsbescherming - BN 124 T&H Groote Gat	
Gebiedsbescherming - BN 125 T&H Canisvliet	
Gebiedsbescherming - BN 126 T&H Vogelkreek	

Intensief toezicht Matig intensief Signaal gestuurd

Uitvoering

De opdracht aan de RUD voor de uitvoering van de werkzaamheden wordt opgenomen in de jaarlijks af te sluiten dienstverleningsovereenkomst met de RUD Zeeland.

De wijze waarop de RUD de taken uitvoert is aan de RUD, omdat zij hiervoor de expertise hebben. Een goede samenwerking komt ten goede aan de kwaliteit van de uitvoering en de RUD werkt daartoe samen met partners in het veld. Samenwerking omvat in dit geval elkaar opzoeken in het veld, zich voordoende problemen zoveel mogelijk samen aanpakken en samen oplossen.

Daarnaast vindt er maandelijks een zogenaamd Boa overleg plaats onder voorzitterschap van de politie. Om dit mogelijk te maken is er door de RUD Zeeland in 2014 een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de terrein beherende organisaties Staatsbosbeheer, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Natuurmonumenten, de particuliere organisatie Maatschap Wilhelminapolder en de politie.

Onder leiding van de Groene Regisseur Handhaving van de RUD wordt daarbij jaarlijks een Handhaving uitvoeringsprogramma opgesteld met de reeds genoemde partijen en andere partners zoals het Waterschap en de Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid. Hierin wordt per onderwerp bepaald hoeveel inzet er per partij wordt gepleegd (met daarin opgenomen de keuze van PS voor de inzet vanuit de provincie) en wat de speerpunten in dat jaar zijn.

De strategie van toezichts- en handhaving ligt vast in het programma Programma VTH+S (Schoon en Veilig Zeeland) is in april 2018 door Gedeputeerde Staten vastgesteld en het “Handboek Toezichtkringen natuurhandhaving” vastgesteld in februari 2014. Het programma VTH+S bevat het operationeel uitvoeringsbeleid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving plus specialisaties. Het opstellen van dit beleid is een vereiste uit het Besluit Omgevingsrecht (BOR). Dit programma bevat beleid en beleidsregels waarin is weergegeven op welke wijze Gedeputeerde Staten gebruik maken van bevoegdheden, die zij op basis van wet- en regelgeving hebben. Bij het nemen van uitvoeringsbesluiten wordt in beginsel gehandeld volgens deze beleidsregels en wat is vastgelegd in het “Handboek Toezichtkringen natuurhandhaving”. Het werken met jaarlijkse uitvoeringsprogramma’s en dienstverleningsopdrachten past binnen dit uitvoeringkader. In de praktijk kunnen bijzondere situaties er evenwel toe leiden dat handelen volgens deze beleidsregels en “Handboek Toezichtkringen natuurhandhaving”. consequenties zou hebben, die onevenredig zijn in verhouding tot de met te dienen doelen. In dergelijke situaties kan en mag gemotiveerd door Gedeputeerde Staten van deze beleidsregel worden afgeweken.

10. Uitvoering en middelen

In de voorgaande hoofdstukken is aangegeven wat de kaders zijn voor de ruimte die de wet Natuurbescherming biedt, dan wel is aangegeven hoe de taken worden ingevuld. Een groot deel van de wijzigingen moet juridisch worden vastgelegd in beleidsregels of in de provinciale verordening. Indien hiervoor overleg met externen moet plaatsvinden of ecologisch onderzoek moet worden uitgevoerd vindt de definitieve inregeling plaats na vaststelling van de beleidsnota, waarbij hetgeen mogelijk is reeds is gestart. Ook vindt de vertaling in de Omgevingsverordening later plaats. Voor de overzichtelijkheid is onderaan dit hoofdstuk aangegeven welke besluitvorming de komende tijd volgt.

Om vervolgens uitvoering te geven aan de taken die voorvloeien uit het soorten en faunabeleid zijn voldoende middelen noodzakelijk om de gestelde doelen te kunnen behalen. In de voorjaarsconferentie 2018 zijn ten aanzien van de in voorliggende nota opgenomen onderwerpen financiële middelen gereserveerd. Het gaat dan om extra middelen bovenop de al bestaande structurele kosten voor bijvoorbeeld faunaschade, de behandelkosten voor BIJ12 en de subsidie aan de Faunabeheereenheid.
Bij de behandeling van de begroting zullen jaarlijks alle kosten worden voorgelegd aan Provinciale Staten ter besluitvorming in hoofdstuk 1.3 bij het "Programma Landelijk gebied, Natuur en Landbouw".

In onderstaande tabel 10.1 is het voorstel aangegeven voor de noodzakelijke aanvullende middelen.

Bedrag	Bestedingsdoel	Betreffende jaren
€ 150.000	Opstellen Passende Beoordelingen voortvloeiend uit hoofdstuk Gebiedsbescherming	2019, daarna op 0
€ 200.000	Stimuleringsregeling landbouw voor schadebeperkende maatregelen vraatschade	Structureel
€ 250.000	Exotenbestrijding	Structureel
€ 200.000	Inzetten voor Zeeuwse soorten met neerwaartse trend en invulling motie biodiversiteit, zoals besloten op 29 juni 2018	Structureel
€ 140.000	Uitbreiding capaciteit RUD met 1.85 fte voor € 120.000 en strippenkaart soorten € 20.000	Structureel

Tabel 10.1 *Wettelijk belang per beschermingsregime*

Samengevat leiden de keuzes tot een toename van € 150.000,- incidentele kosten en 790.000,- structurele kosten. Daarbij kunnen drie keuzes ertoe leiden dat er minder sprake is van landbouwschade (door investeringen in preventieve maatregelen en uitbreiding mogelijkheden bejaging).
(zie tabel 10.2)

Product	**Inhoud**
Actieve soortenbescherming	De invulling van de provinciale opgave voor het actieve soortenbeleid conform de Vogel- en Habitatrichtlijn en afspraken in het Natuurpact wordt nader vorm gegeven in beleidsregels en uitvoeringsprogramma's.
Beleidsregel gebiedsbescherming	Beleidsregel inzake snijden van zeegroenten en rapen van schelpdieren. In de beleidsregel zal worden geformuleerd waar er wanneer schelpdieren geraapt of zeegroenten gesneden kan worden en onder welke voorwaarden. Vanwege de kwetsbaarheid van de natuurgebieden zal er twee jaar na in werking treding van de beleidsregel een evaluatie plaatsvinden met een advies voor het vervolg.
Beleidsregel evenementen	Beleidsregel met een afwegingskader voor het houden van evenementen in of in de directe nabijheid van N2000 gebieden.
Beleidsregel of opname in nog vast te stellen beheerplannen	Aanwijzing van delen van N2000-gebieden en/of NNZ waar onder bepaalde voorwaarden vliegbewegingen beneden de 300 m mogen plaatsvinden.
Beleidsregel	Voor een aantal andere wettelijke belangen is het niet altijd even duidelijk wanneer deze aan de orde zijn. Door het opstellen van aanvullende regels en definities, gericht op een nadere onderbouwing van een ontheffing aanvraag, kan aan initiatiefnemers deze duidelijkheid worden gegeven.
Criteria jachtsluiting	Criteria voor sluiting van de jacht onder winterse omstandigheden worden uitgewerkt in beleidsregels.
Subsidieregeling innovatieve preventieve maatregelen	Teneinde innovatieve maatregelen die schade voorkomen te stimuleren wordt jaarlijks een bedrag beschikbaar gesteld voor een subsidieregeling ten behoeve van de landbouw.
Evaluatie van proces van samenvoeging en schaalvergroting wildbeheereenheden	Proces van samenvoeging en schaalvergroting van de wildbeheereenheden.
Beleidsregel houtopstanden	Wat onder 'dijkbeplanting' en 'wegbeplanting' wordt verstaan zal nader worden uitgewerkt in beleidsregels.
Beleidsregel houtopstanden	De Provincie ontwikkelt een rekenmodel die financiële compensatie mogelijk maakt zolang de voorraad aan beschikbare locaties strekt.
Beleidsregel houtopstanden	Via een beleidsregel wordt duidelijk gemaakt in welke gevallen ontheffing van meld- en herplantplicht mogelijk is.
Aanpassen Ganzenakkoord Zeeland	**De winterrust van brandganzen wordt teruggebracht van 1 november tot 1 april teneinde de schade van brandganzen in de zomer beter te kunnen bestrijden.**

Tabel 10.2

Planning / termijn	Rol Provincie
In 2019 wordt gestart met het uitwerken van de beleidsregels en uitvoeringsprogramma's.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling.
Passende beoordeling laten uitvoeren, start onderzoek najaar 2018; Start uitwerking beleidsregels in 2019.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling.
Passende beoordeling laten uitvoeren, start onderzoek indien mogelijk 2018; start uitwerking in beleidsregels in 2019.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling.
Passende beoordeling laten uitvoeren, start onderzoek indien mogelijk 2018; start uitwerking in beleidsregel in 2019.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling van een beleidsregel en beheerplannen (voor de Zeeuwse binnendijkse gebieden).
In 2019 wordt gestart met uitwerken van beleidsregels. Huidige beleidsregels worden meegenomen in het project waarbij alle beleidsregels van onderhavige nota gezamenlijk zullen worden uitgewerkt.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling van een beleidsregel.
In 2019 wordt gestart met het uitwerken van de beleidsregels.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling van beleidsregels.
2019 wordt een subsidieregeling opgesteld.	GS zijn bevoegd voor de vaststelling van deze subsidieregeling.
In 2024 worden de resultaten van het proces van samenvoeging en schaalvergroting van de wildbeheereenheden bezien.	GS zullen de faunabeheereenheid vragen het proces van samenvoeging en schaalvergroting van de wildbeheereenheden te faciliteren.
Geldt vanaf vaststelling beleidsregels.	GS zijn bevoegd voor vaststelling.
Geldt vanaf vaststelling beleidsregels.	GS zijn bevoegd voor vaststelling.
Geldt vanaf vaststelling beleidsregels.	GS zijn bevoegd voor vaststelling.
Na vaststelling beleidsnota.	**GS zijn bevoegd om Ganzenakkoord Zeeland in overleg met de overige betrokken partijen (leden faunabeheereenheid) aan te passen.**

Aantekeningen

Colofon

Uitgave
Provincie Zeeland

Fotografie

Voorblad/cover: R. Boogaard	
Pagina: 6, 7,27, 32, 35, 39, 40, 46, 49, 51, 56, 37	R. Boogaard
Pagina: 1, 4, 8, 12, 14, 42, 45, 47, 50, 52, 58, 64, 65, 68	P.J. Sinke
Pagina: 17	Eddy Westveer, Beeldenbank laatzeelandzien.nl
Pagina: 18	M. Struik
Pagina: 19	Biondina, Beeldenbank laatzeelandzien.nl
Pagina: 20	J.J.P. Rijk-Vermue
Pagina: 22	C. Jacobusse
Pagina: 23	W. van der Loo
Pagina: 24 (koninginnenpage), 25 (akkerkruiden)	W. Halfwerk
Pagina: 24 (behangersbij)	J. van Vliet
Pagina: 25 (watervleermuizen-franjestaart), 30	Vildaphoto, Rollin Verlinde
Pagina: 54	M. Lundahl
Pagina: 60	Sander Koppelmans, Beeldenbank laatzeelandzien.nl
Pagina: 67	P. Grim

Bezoekadres
Provinciehuis, Abdij 6
4331 BK Middelburg

Contact
provincie@zeeland.nl

Vastgesteld door Provinciale Staten op 15 juli 2017